

Kapitał ludzki w Polsce w latach 2020–2024

Human capital in Poland in the years 2020–2024

Kapitał ludzki w Polsce w latach 2020–2024

Human capital in Poland in the years 2020–2024

Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland

Urząd Statystyczny w Gdańsku Statistical Office in Gdańsk

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Gdańsku, Ośrodek Statystyki Edukacji i Kapitału Ludzkiego
Statistical Office in Gdańsk, Centre for Education and Human Capital Statistics

pod kierunkiem
supervised by
Jerzego Auksztola

Zespół autorski

Editorial team

Anita Deneka, Ewelina Grochowska-Subotowicz, Piotr Jaworski, Teresa Miszke, Aleksandra Sarnowska,
Agnieszka Zaliwska-Szymańska, Anna Żochowska

Prace redakcyjne, skład i opracowanie graficzne

Editorial work, typesetting and graphics

Urząd Statystyczny w Gdańsku, Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Gdańsk, Pomeranian Centre for Regional Surveys

Magdalena Poleszuk, Monika Towiańska

Tłumaczenie

Translation

Małgorzata Kruszewska, Małgorzata Raciniewska

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publications available on website

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/inne-opracowania/inne-opracowania-zbiorcze/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Lata 2020–2024 przyniosły wiele wyzwań i dynamicznych przemian społeczno-gospodarczych. Pandemia COVID-19, szybki postęp technologiczny, zmiany na rynku pracy oraz rosnące znaczenie kompetencji społecznych i cyfrowych sprawiły, że inwestowanie w wiedzę, umiejętności i zdrowie społeczeństwa stało się ważniejsze niż kiedykolwiek. Kapitał ludzki wpływa dziś nie tylko na nasze dochody i jakość życia, lecz także na innowacyjność przedsiębiorstw, konkurencyjność gospodarki, spójność społeczną.

W odpowiedzi na te wyzwania coraz większą wagę przykłada się do tworzenia rzetelnych metod pomiaru i analiz, które wspomagają skuteczne planowanie rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Z myślą o tych potrzebach przygotowaliśmy publikację „Kapitał ludzki w Polsce w latach 2020–2024”, która prezentuje system wskaźników cząstkowych umożliwiających samodzielne analizy w obszarach takich jak: demografia, zdrowie, edukacja, rynek pracy, nauka i innowacje, kultura oraz społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego. Zebrane dane pochodzą zarówno ze źródeł statystyki publicznej, jak i z materiałów pozastatystycznych, a ich prezentacja w ujęciu terytorialnym pozwala na przeprowadzenie analiz porównawczych na poziomie regionalnym i lokalnym.

Przekazując Państwu tę publikację, mamy nadzieję, że stanie się ona cennym źródłem wiedzy, które ułatwi diagnozę i ocenę stanu kapitału ludzkiego w Polsce, a także pomoże lepiej zrozumieć kierunki jego rozwoju.

Będziemy wdzięczni za wszelkie opinie i sugestie, które przyczynią się do udoskonalenia kolejnych jej edycji.

Dyrektor

Urzędu Statystycznego w Gdańsku

dr hab. Jerzy Auksztol

Prezes

Głównego Urzędu Statystycznego

dr hab. Marek Cierpiął-Wolan

Preface

The years 2020-2024 were a period of significant challenges and dynamic socio-economic transformations. The COVID-19 pandemic, rapid technological progress, changes in the labour market and the growing importance of social and digital skills have made investment in the knowledge, skills and health of the society more important than ever. Human capital today affects not only individual income and quality of life, but also business innovation, economic competitiveness and social cohesion.

In response to these challenges, increasing attention is being paid to developing reliable measurement and analysis methods that support effective planning of development strategies at the local, regional and national levels. With these needs in mind, we have prepared the publication "Human capital in Poland in the years 2020-2024", which presents a system of partial indicators allowing independent analyses in areas such as demography, health, education, the labour market, science and innovation, culture, and the socio-economic determinants of human capital development. The collected data came from both official statistics and non-statistical sources, and their presentation in a territorial breakdown allows for comparative analyses at the regional and local levels.

We hope that this publication will serve as a valuable source of knowledge, facilitating the diagnosis and assessment of the condition of human capital in Poland, and helping to better understand the directions of its development. We would greatly appreciate any comments and suggestions that may contribute to the improvement of future editions of this publication.

Director

Statistical Office in Gdańsk

Jerzy Auksztol, Assoc. Prof.

President

Statistics Poland

Marek Cierpień-Wolan, Assoc. Prof.

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	14
Symbols	
Skróty	15
Abbreviations	
Wstęp	16
Introduction	18
Synteza	20
Executive summary	22
Analiza	24
Analysis	
Demografia	24
Demography	
Ludność	24
Population	
Ruch naturalny ludności	26
Vital statistics	
Migracje	29
Migrations	
Zdrowie	30
Health	
Stan zdrowia	30
Health status	
Przeciętne trwanie życia i umieralność	31
Life expectancy and mortality	
Edukacja	33
Education	
Wychowanie przedszkolne	33
Pre-primary education	
Szkolnictwo ponadpodstawowe	34
Post-primary education	
Kompetencje uczniów	34
Student competencies	
Szkolnictwo wyższe	35
Tertiary education	
Poziom wykształcenia społeczeństwa	36
Educational attainment level of the population	

Uczenie się osób dorosłych	37
Adult education	
Znajomość języków obcych wśród osób dorosłych	38
Language skills of adult population	
Rynek pracy	40
Labour market	
Aktywność zawodowa	40
Economic activity	
Wynagrodzenia	42
Wages and salaries	
Miejsca pracy	43
Jobs	
Kultura	45
Culture	
Czytelnictwo	45
Readership	
Działalność oświatowa w instytucjach kultury	46
Educational activities in cultural institutions	
Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych	47
Participation in cultural events	
Nauka, technologia i innowacje	48
Science, technology and innovation	
Korzystanie z nowych technologii	48
The use of new technologies	
Personel B+R	49
R&D personnel	
Ochrona własności intelektualnej	50
Protection of intellectual property	
Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego	51
Economic determinants of human capital development	
Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego	51
Expenditures of the state budget and local government units	
Koszty kształcenia	53
Cost of education	
Społeczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego	53
Social determinants of human capital development	
Dostępność edukacji i pracy	53
Availability of education and employment	
Wpływ warunków pracy na jakość życia	57
The influence of working conditions on quality of life	
Spójność społeczna	60
Social cohesion	
Uwagi metodyczne	61
Methodological notes	75

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Ludność według biologicznych grup wieku	25
Table 1. Population by biological age groups	
Tablica 2. Ubytek rzeczywisty	28
Table 2. Actual decrease	
Tablica 3. Migracje zagraniczne długookresowe	30
Table 3. Long-term international migration	
Tablica 4. Osoby w wieku 16 lat i więcej według płci oraz samooceny stanu zdrowia	31
Table 4. Persons aged 16 and more by sex and self-perceived general health	
Tablica 5. Zgony według wybranych przyczyn	32
Table 5. Deaths by selected causes	
Tablica 6. Wyniki programu PISA w Polsce (program międzynarodowej oceny umiejętności 15-letnich uczniów).....	35
Table 6. PISA programme results in Poland (international assessment measuring 15-year-old students' literacy)	
Tablica 7. Edukacja osób dorosłych w wieku 25-64 lata	37
Table 7. Education of adults aged 25-64 years	
Tablica 8. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w edukacji formalnej i pozaformalnej oraz uczeniu się nieformalnym według płci i miejsca zamieszkania	38
Table 8. Persons aged 18-69 years participating in formal, non-formal and informal education by sex and place of residence	
Tablica 9. Znajomość języków obcych wśród osób w wieku 18-69 lat w 2022 r.	39
Table 9. People aged 18-69 years by foreign language skills in 2022	
Tablica 10. Ludność aktywna zawodowo w wieku 15-89 lat według statusu na rynku pracy (dane średnioroczne)	40
Table 10. Economically active population aged 15-89 years by labour market status (average annual data)	
Tablica 11. Czytelnicy w bibliotekach	45
Table 11. Library users	
Tablica 12. Teatry i instytucje muzyczne	47
Table 12. Theaters and music institutions	
Tablica 13. Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych według klasy miejscowości zamieszkania	48
Table 13. Internet access in households by class of locality	
Tablica 14. Personel B+R według poziomu wykształcenia	50
Table 14. R&D personnel by educational attainment level	
Tablica 15. Osoby w wieku 15-34 lata według faktu przerwania edukacji formalnej, płci, wieku i miejsca zamieszkania w 2024 r.	55
Table 15. Persons aged 15-34 by interruption of formal education, sex, age, and place of residence in 2024	
Tablica 16. Poziom zadowolenia z aktualnej pracy według płci, poziomu wykształcenia, grup wieku i miejsca zamieszkania w 2023 r.	58
Table 16. Satisfaction with current work by sex, educational attainment level, age group and place of residence in 2023	

Tablica 17. Dojeżdżający do pracy w 2021 r. według płci i grup wieku	59
Table 17. Commuters in 2021 by sex and age group	
Tablica 18. Przekazywanie 1,5% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego	60
Table 18. 1.5% of income tax transferred to public benefit organisations	

Spis wykresów i map

List of charts and maps

Wykres 1. Ludność według miejsca zamieszkania w 2024 r.	24
Chart 1. Population by place of residence in 2024	
Wykres 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku	25
Chart 2. Population by place of residence	
Wykres 3. Ludność według edukacyjnych grup wieku	26
Chart 3. Population by educational age groups	
Wykres 4. Ruch naturalny ludności	27
Chart 4. Vital statistics	
Wykres 5. Urodzenia żywe i płodność kobiet w 2024 r.	27
Chart 5. Live births and female fertility rate in 2024	
Wykres 6. Współczynniki reprodukcji ludności	27
Chart 6. Population reproduction rates	
Wykres 7. Przeciętne trwanie życia w 2024 r.	32
Chart 7. Life expectancy in 2024	
Wykres 8. Zgony na 100 tys. ludności według wybranych przyczyn w 2024 r.	33
Chart 8. Deaths by selected causes per 100 thousand population in 2024	
Wykres 9. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół	34
Chart 9. Students of post-primary schools by types of schools	
Wykres 10. Absolwenci technicznych i przyrodniczych kierunków studiów	36
Chart 10. Graduates in engineering and natural sciences	
Wykres 11. Ludność w wieku 15-64 lata według poziomu wykształcenia (dane średnioroczne)	36
Chart 11. Population aged 15-64 years by educational attainment level (average annual data)	
Wykres 12. Znajomość języków obcych w 2022 r.	40
Chart 12. Foreign language skills in 2022	
Wykres 13. Ludność aktywna zawodowo w wieku 15-89 lat według poziomu wykształcenia (dane średnioroczne)	41
Chart 13. Economically active population aged 15-89 years by educational attainment level (average annual data)	
Wykres 14. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i w Unii Europejskiej (dane średnioroczne)	41
Chart 14. Employment rate in Poland and European Union (average annual data)	
Wykres 15. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według płci i poziomu wykształcenia	42
Chart 15. Average monthly gross wages and salaries by sex and educational attainment level	
Wykres 16. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy	43
Chart 16. Newly created and eliminated jobs	
Wykres 17. Wolne miejsca pracy według wybranych grup zawodów	44
Chart 17. Job vacancies by selected occupations	

Wykres 18. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w 2024 r.	44
Chart 18. Additional potential labour force in 2024	
Wykres 19. Uczestnicy wybranych imprez organizowanych w instytucjach kultury	46
Chart 19. Event participants in cultural institutions	
Wykres 20. Wybrane cele korzystania z Internetu w sprawach prywatnych	49
Chart 20. Selected purposes of private use of the Internet	
Wykres 21. Ochrona własności intelektualnej w Polsce	50
Chart 21. Protection of intellectual property in Poland	
Wykres 22. Wydatki budżetu państwa według wybranych działów w 2024 r.	51
Chart 22. State budget expenditure by selected divisions in 2024	
Wykres 23. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie	52
Chart 23. Budgetary expenditure of local government units on education	
Wykres 24. Koszty jednostkowe kształcenia	53
Chart 24. Costs of education per student	
Wykres 25. Udział osób w wieku 15-34 lata, które przerywały naukę według powodu jej przerwania	56
Chart 25. Share of persons aged 15-34 who interrupted their education by reason for interruption	
Wykres 26. Dojeżdżający do pracy w 2021 r. według płci i województwa zamieszkania	58
Chart 26. Commuters in 2021 by sex and voivodship of residence	
Mapa 1. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały w 2024 r.	29
Map 1. Internal migration of the population for permanent residence in 2024	
Mapa 2. Ludność w wieku 15-89 lat według poziomu wykształcenia w 2024 r. (dane średnioroczne)	37
Map 2. Population aged 15-89 years by educational attainment level in 2024 (average annual data)	
Mapa 3. Udział uczniów korzystających z zajęć dodatkowych i specjalistycznych w ogólnodostępnych szkołach podstawowych według województw w roku szkolnym 2024/25	54
Map 3. Share of pupils attending additional and specialist classes in primary schools by voivodships in the 2024/25 school year	
Mapa 4. Udział uczniów dojeżdżających do szkół podstawowych i ponadpodstawowych dla dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności w wieku 7-19 lat według miejsca zamieszkania	55
Map 4. Share of pupils/students commuting to primary and post-primary schools for children and youth in the population aged 7-19, by voivodship of residence in the 2024/2025 school year	
Mapa 5. Udział dojeżdżających do pracy w ogólnej liczbie zatrudnionych według województwa zamieszkania w 2021 r.	59
Map 5. The share of commuters in the number of employees by voivodship of residence in 2021	

Tablice dostępne do pobrania jako pliki w formacie .xlsx

Downloadable files are available in .xlsx format

Zdrowie

Health

Tablica 1. Osoby w wieku 16 lat i więcej według samooceny stanu zdrowia

Table 1. Persons aged 16 years and more by self-perceived general health

Tablica 2. Osoby w wieku 16 lat i więcej według występowania ograniczonej codziennej aktywności

Table 2. Persons aged 16 years and more by limitation of daily activity

Tablica 3. Osoby w wieku 16 lat i więcej według występowania długotrwałych problemów zdrowotnych

Table 3. Persons aged 16 years and more by long-standing health problems

Edukacja

Education

Tablica 1 (4). Dostęp do wychowania przedszkolnego według województw, podregionów i powiatów
Table 1 (4). Access to pre-primary education by voivodships, subregions and powiats

Tablica 2 (5). Szkolne koła i uczestnicy zajęć pozalekcyjnych w szkołach dla dzieci i młodzieży według województw, podregionów i powiatów

Table 2 (5). School interest groups and participants in extracurricular activities in schools for children and youth by voivodships, subregions and powiats

Tablica 3 (6). Uczniowie uczestniczący w zajęciach pozalekcyjnych i nadobowiązkowych w szkołach dla dzieci i młodzieży według województw, podregionów i powiatów

Table 3 (6). Students attending extracurricular and optional activities in schools for children and youth by voivodships, subregions and powiats

Tablica 4 (7). Uczniowie w szkołach dla dzieci i młodzieży otrzymujący stypendia Prezesa Rady Ministrów i ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego według województw

Table 4 (7). Students in schools for children and youth receiving scholarships of the Prime Minister, the minister responsible for education and the minister responsible for culture and protection of national heritage by voivodships

Tablica 5 (8). Wyniki egzaminów gimnazjalnych według województw

Table 5 (8). Results of lower secondary school examinations by voivodships

Tablica 6 (9). Zdawalność egzaminu maturalnego według województw, podregionów, powiatów i rodzaju szkoły

Table 6 (9). Pass rates of the secondary school matriculation (matura) examination by type of school, voivodships, subregions and powiats

Tablica 7 (10). Współczynniki skolaryzacji netto dla szkolnictwa wyższego według płci i województw

Table 7 (10). Net enrollment rates for higher education by sex and voivodships

Tablica 8 (11). Udział studentów studiów pierwszego stopnia w liczbie studentów ogółem według płci i województw

Table 8 (11). Share of first-cycle programme students in the total number of students by sex and voivodships

Tablica 9 (12). Udział studentów studiów drugiego stopnia w liczbie studentów ogółem według płci i województw

Table 9 (12). Share of second-cycle programme students in the total number of students by sex and voivodships

Tablica 10 (13). Udział studentów studiów magisterskich jednolitych w liczbie studentów ogółem według płci i województw

Table 10 (13). Share of long-cycle programme students in the total number of students by sex and voivodships

Tablica 11 (14). Studenci uczelni według formy studiów, płci i województw

Table 11 (14). Students of higher education institutions by form of studies, sex and voivodships

Tablica 12 (15). Absolwenci uczelni według formy studiów, płci i województw

Table 12 (15). Graduates of higher education institutions by form of studies, sex and voivodships

Tablica 13 (16). Postępowania o nadanie stopnia doktora na 100 tys. ludności według płci i województw

Table 13 (16). Procedures for conferment of a doctoral degree per 100 thousand population by sex and voivodships

Tablica 14 (17). Stopnie naukowe doktora nadane w uczelniach na 100 tys. ludności według płci i województw

Table 14 (17). Doctoral degrees conferred in higher education institutions per 100 thousand population by sex and voivodships

Rynek pracy

Labour market

Tablica 1 (18). Przepracowane godziny przypadające na 1 zatrudnionego według sektorów własności i województw

Table 1 (18). Hours worked per employee by ownership sectors and voivodships

Tablica 2 (19). Wskaźnik absencji pracowników według sektorów własności i województw

Table 2 (19). Employee absence rate by ownership sectors and voivodships

Tablica 3 (20). Wolne miejsca pracy według zawodów

Table 3 (20). Job vacancies by occupations

Tablica 4 (21). Wskaźnik wolnych miejsc pracy według makroregionów i regionów

Table 4 (21). Job vacancy rate by macroregions and regions

Tablica 5 (22). Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników według poziomu wykształcenia, płci i województw za październik

Table 5 (22). Average gross employees' remuneration by educational attainment level, sex and voivodships for October

Kultura

Culture

Tablica 1 (23). Biblioteki specjalistyczne według województw

Table 1 (23). Specialist libraries by voivodships

Tablica 2 (24). Uczestnicy wybranych imprez organizowanych w instytucjach kultury według województw

Table 2 (24). Participants in selected events in cultural institutions by voivodships

Tablica 3 (25). Absolwenci wybranych kursów organizowanych w instytucjach kultury według województw

Table 3 (25). Graduates of selected courses in cultural institutions by voivodships

Tablica 4 (26). Czytelnicy bibliotek według rodzaju oraz wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz według województw

Table 4 (26). Library users and collection lendings by voivodships

Tablica 5 (27). Czytelnicy bibliotek publicznych oraz wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika według województw

Table 5 (27). Public library users and collection lendings per user by voivodships

Tablica 6 (28). Seanse i widzowie w kinach stałych według województw

Table 6 (28). Screenings and attendance in indoor cinemas by voivodships

Nauka, technologia i innowacje

Science, technology and innovation

Tablica 1 (29). Personel wewnętrzny B+R według poziomu wykształcenia i województw

Table 1 (29). R&D internal personnel by educational attainment level and voivodships

Tablica 2 (30). Personel wewnętrzny B+R według grup stanowisk i województw

Table 2 (30). R&D internal personnel by occupational groups and voivodships

- Tablica 3 (31). Osoby w wieku 16-74 lata korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy według celu, wieku i płci
Table 3 (31). Persons aged 16-74 using the Internet for private purposes in the last 3 months by purpose of use, age and sex
- Tablica 4 (32). Osoby w wieku 16-74 lata korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy według celu, wykształcenia i płci
Table 4 (32). Persons aged 16-74 using the Internet for private purposes in the last 3 months by purpose of use, educational attainment level and sex
- Tablica 5 (33). Osoby w wieku 16-74 lata korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy według celu i klasy miejscowości zamieszkania
Table 5 (33). Persons aged 16-74 using the Internet for private purposes in the last 3 months by purpose of use and class of locality
- Tablica 6 (34). Osoby w wieku 16-74 lata korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy według celu i statusu zawodowego
Table 6 (34). Persons aged 16-74 using the Internet for private purposes in the last 3 months by purpose of use and occupational status
- Tablica 7 (35). Umiejętności cyfrowe korzystających z Internetu w wieku 16-74 lata według wieku i płci
Table 7 (35). Digital skills of Internet users aged 16-74 by age and sex
- Tablica 8 (36). Umiejętności cyfrowe korzystających z Internetu w wieku 16-74 lata według wykształcenia i płci
Table 8 (36). Digital skills of Internet users aged 16-74 by educational attainment level and sex
- Tablica 9 (37). Umiejętności cyfrowe korzystających z Internetu w wieku 16-74 lata według statusu zawodowego
Table 9 (37). Digital skills of Internet users aged 16-74 by occupational status
- Tablica 10 (38). Umiejętności cyfrowe korzystających z Internetu w wieku 16-74 lata według klasy miejsca zamieszkania
Table 10 (38). Digital skills of Internet users aged 16-74 by class of locality
- Tablica 11 (39). Poszczególne umiejętności cyfrowe osób w wieku 16-74 lata
Table 11 (39). Particular digital skills of persons aged 16-74

Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Economic determinants of human capital development

- Tablica 1 (40). Wydatki budżetu państwa według działów
Table 1 (40). State budget expenditure by divisions
- Tablica 2 (41). Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie oraz ochronę zdrowia według województw
Table 2 (41). Budgetary expenditure of local government units on education and health care by voivodships
- Tablica 3 (42). Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie oraz ochronę zdrowia według województw, podregionów i powiatów
Table 3 (42). Budgetary expenditure of local government units on education and health care by voivodships, subregions and powiats
- Tablica 4 (43). Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle według województw
Table 4 (43). Innovation expenditure in industrial sector by voivodships
- Tablica 5 (44). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według województw
Table 5 (44). Intramural expenditures on R&D by voivodships

Tablica 6 (45). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca według województw
Table 6 (45). Intramural expenditures on R&D per inhabitant by voivodships

Tablica 7 (46). Dostęp do pomocy materialnej dla studentów i doktorantów według województw
Table 7 (46). Access to financial assistance for degree students by voivodships

Tablica 8 (47). Jednostkowe koszty kształcenia
Table 8 (47). Costs of education per student

Spoleczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Social determinants of human capital development

Tablica 1 (48). Uczniowie korzystający z zajęć dodatkowych i specjalistycznych w szkołach podstawowych według województw

Table 1 (48). Pupils attending additional and specialist classes in primary schools by voivodships

Tablica 2 (49). Zarejestrowane osoby bezrobotne do 25 roku życia według województw, płci i poziomu wykształcenia

Table 2 (49). Registered unemployed persons aged up to 25 years by voivodships, sex and educational attainment level

Tablica 3 (50). Zarejestrowane osoby bezrobotne według wieku i czasu pozostawania bez pracy

Table 3 (50). Registered unemployed persons by age and duration of unemployment

Tablica 4 (51). Zarejestrowane osoby bezrobotne według poziomu wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy

Table 4 (51). Registered unemployed persons by educational attainment level and duration of unemployment

Tablica 5 (52). Frekwencja wyborcza według wielkości gminy

Table 5 (52). Voter turnout by number of inhabitants in a gmina

Tablica 6 (53). Frekwencja wyborcza w wyborach do Parlamentu Europejskiego i w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej według województw

Table 6 (53). Voter turnout in the elections to the European Parliament and the elections of the President of the Republic of Poland by voivodships

Tablica 7 (54). Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu według województw

Table 7 (54). Voter turnout in the elections to the Sejm and Senate by voivodships

Tablica 8 (55). Frekwencja w wyborach samorządowych według województw

Table 8 (55). Voter turnout in local government elections by voivodships

Tablica 9 (56). Frekwencja wyborcza w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców

Table 9 (56). Voter turnout in urban areas with 250 thousand inhabitants and more

Pozostałe dane przydatne do szczegółowej analizy dostępne są w:

Other data useful for detailed analysis are available in:

- Banku Danych Lokalnych <https://bdl.stat.gov.pl>
Local Data Bank <https://bdl.stat.gov.pl>
- Bazie Demografia <https://demografia.stat.gov.pl>
Demography Database <https://demografia.stat.gov.pl>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (•)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
„W tym” “Of which”	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
Comma (,)	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy not all elements of the sum are given.

Skróty

Abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
B+R R&D	Działalność badawcza i rozwojowa Research and experimental development
cd. cont.	ciąg dalszy continue
dok. cont.	dokończenie continued
Dz. U.	Dziennik Ustaw
EPO	Europejski Urząd Patentowy European Patent Office
Eurostat	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
EU-SILC	Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności The European Union Statistics on Income and Living Conditions
GUS	Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland
ISCED-F 2013	Międzynarodowa Klasyfikacja Kierunków Kształcenia International Classification of Fields of Education and Training
UD AES	Uczenie się osób dorosłych Adult Education Survey
INTE	Informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna Scientific, technical and economic information
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
KZiS	Klasyfikacja Zawodów i Specjalności Classification of Occupations and Specialisations
NEET	wskaźnik oznaczający osoby, które nie pracują, nie uczą się ani w żaden inny sposób nie uczestniczą w edukacji Not in Employment, Education or Training
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia National Health Fund
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organisation of Economic Cooperation and Development
UE EU	Unia Europejska European Union
PZH	Państwowy Zakład Higieny National Institute of Public Health
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności Polish Classification of Activities
p.proc.	punkt procentowy

Cel realizacji badania

Celem niniejszego badania jest zidentyfikowanie aktualnego stanu kapitału ludzkiego w Polsce. Badanie to zostało przeprowadzone poprzez analizowanie wskaźników opisujących kapitał ludzki lub mających wpływ na jego rozwój. Wskaźniki te, ze względu na ich charakter, można podzielić na trzy grupy:

- dotyczące jakości,
- kosztowe,
- dochodowe.

Do pierwszej grupy wskaźników zaliczono cały szereg mierników opisujących ludność Polski, powiązanych ze zmiennymi edukacyjnymi oraz dotyczącymi zdrowia i rynku pracy. Druga grupa wskaźników, przedstawiona w rozdziale dotyczącym ekonomicznych uwarunkowań rozwoju kapitału ludzkiego, zawiera m.in. koszty państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego związane z utrzymywaniem szeroko rozumianego kapitału ludzkiego. Ostatnia – dochodowa – grupa wskaźników, dotyczy wielkości wynagrodzeń uzyskiwanych w związku z poziomem posiadanego wykształcenia.

Prezentowane dane umożliwiają nie tylko określenie stanu obecnego, ale również pozwalają na postawienie diagnozy i określenie form poprawy jakości kapitału ludzkiego, rozumianego jako wykształcone społeczeństwo, cieszące się dobrym stanem zdrowia oraz dopasowane do potrzeb rynku pracy.

O przydatności danych świadczy fakt, że już w połowie ubiegłego wieku uważano, iż prowadzenie analiz wzrostu gospodarczego bez określania oddziaływania kapitału ludzkiego na ten wzrost, jest znacznym uproszczeniem¹. Publikowane obecnie artykuły naukowe z tej dziedziny potwierdzają tę tezę².

Zakres podmiotowy

Badaniem zostały objęte osoby zamieszkujące Polskę. Głównym źródłem danych są badania GUS, w szczególności dotyczące szkolnictwa wyższego, zdrowia oraz zasobów ludzkich na rynku pracy. Dane pochodzą również ze źródeł administracyjnych.

Zakres przedmiotowy

Kapitał ludzki to wiedza, umiejętności, zdolności oraz inne właściwe jednostce atrybuty ułatwiające tworzenie osobistego, społecznego oraz ekonomicznego dobrostanu³.

W celu ułatwienia zrozumienia istoty wskaźników kapitału ludzkiego, dokonano ich podziału na 8 grup tematycznych, które opisują wybrane aspekty kapitału ludzkiego. W tych grupach zamieszczono łącznie 26 podgrup wskaźników, które prezentują dane tematycznie właściwe poszczególnym grupom. Wyszczególnienie grup oraz podgrup znajduje się w poniższym zestawieniu.

1 Por. Schultz T.W. (1961), Investment in Human Capital, The American Economic Review, vol. 51, 1961, No. 1.

2 Por.: (1) Baron A., Armstrong M., Zarządzanie kapitałem ludzkim. Uzyskiwanie wartości dodanej dzięki ludziom, Wolters Kluwer Polska, 2012; (2) Florczak W., Miary kapitału ludzkiego w badaniach ekonomicznych i społecznych, „Wiadomości Statystyczne”, 2006, nr 12; (3) Uramek K., Taksonomiczne wskaźniki kapitału ludzkiego w niektórych krajach OECD, Wiadomości Statystyczne, Nr 2, 2006; (4) Sztadynger J.J., Próby ekonometrycznego określenia wpływu kapitału społecznego na wzrost gospodarczy, „Gospodarka Narodowa” 2003, nr 11-12 (17-18).

3 The Well-being of Nations. The Role of Human and Social Capital, OECD 2001: https://www.oecd-ilibrary.org/education/the-well-being-of-nations_9789264189515-en.

Grupa	Podgrupa
Demografia	Ludność Ruch naturalny ludności Migracje
Zdrowie	Stan zdrowia Przeciętne trwanie życia i umieralność
Edukacja	Wychowanie przedszkolne Szkolnictwo ponadpodstawowe Kompetencje uczniów Szkolnictwo wyższe Poziom wykształcenia społeczeństwa Uczenie się osób dorosłych Znajomość języków obcych wśród osób dorosłych
Rynek pracy	Aktywność zawodowa Wynagrodzenia Niedopasowanie na rynku pracy
Kultura	Czytelnictwo Działalność oświatowa w instytucjach kultury Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych
Nauka, technologia i innowacje	Korzystanie z nowych technologii Personel B+R Ochrona własności intelektualnej
Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego	Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego Koszty kształcenia
Społeczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego	Dostępność edukacji i pracy Wpływ warunków pracy na jakość życia Spójność społeczna

Tak zdefiniowany kapitał ludzki może być rozpatrywany w trzech etapach cyklu życia: tworzenie, utrzymywanie oraz wykorzystanie. Tworzenie kapitału ludzkiego jest najczęściej badane poprzez analizę wskaźników takich jak: zdolności reprodukcyjne społeczeństwa, wychowanie przedszkolne i edukację formalną. Utrzymywanie kapitału ludzkiego związane jest przede wszystkim z zapewnieniem dostępu do opieki zdrowotnej, kształcenia ustawicznego czy dóbr kultury. Wykorzystywanie kapitału ludzkiego jest rozpatrywane najczęściej poprzez aktywność ekonomiczną, zatrudnienie, zgłaszane patenty czy wzory użytkowe.

Introduction

Purpose of the survey

The purpose of the survey is to identify the current situation of human capital in Poland. The survey was conducted through the analysis of indicators that describe human capital or have an influence on its development. Due to their nature, the indicators can be divided into three groups concerning:

- quality,
- cost,
- income.

The first group of indicators includes a wide range of measures describing the population of Poland, related to educational variables and concerning health and the labour market. The second group of indicators, presented in the chapter regarding economic determinants of human capital development, includes expenditures of the state budget and local government units, associated with maintaining broadly understood human capital. The last group of indicators – income-related – concerns salaries relative to the educational attainment level.

The presented data allow not only the assessment of the current situation, but also the formulation of a diagnosis and the identification of ways to improve the quality of human capital, understood as an educated society enjoying good health and meeting the needs of the labour market.

The usefulness of the data is evidenced by the fact that as early as the middle of the last century, it was believed that conducting analyses of economic growth without determining the impact of human capital on this growth is a significant simplification¹. Currently published scientific articles in this field confirm this thesis¹.

Statistical units (Personal scope)

The survey covered inhabitants of Poland. The main data sources are the surveys conducted by Statistics Poland, particularly those concerning higher education, health and human resources in the labour market. Data were obtained from administrative sources.

Scope of data

Human capital is the knowledge, skills, competencies and other attributes embodied in individuals that facilitate the creation of personal, social and economic well-being³.

To better understand the essence of human capital indicators, they were divided into 8 thematic groups describing selected aspects of human capital. These groups include a total of 26 subgroups of indicators presenting data thematically relevant to particular groups. The specification of the groups and subgroups is presented in the table below.

1 Compare: (1) Baron A., Armstrong M., Human Capital Management: Achieving Added Value Through People, Kogan Page Limited, 2007; (2) Florczak W., Miary kapitału ludzkiego w badaniach ekonomicznych i społecznych, Wiadomości Statystyczne, 2006, nr 12; (3) Uramek K., Taksonomiczne wskaźniki kapitału ludzkiego w niektórych krajach OECD, Wiadomości Statystyczne, nr 2, 2006; (4) Sztaudynger J.J., Próby ekonometrycznego określenia wpływu kapitału społecznego na wzrost gospodarczy, Gospodarka Narodowa 2003, nr 11-12 (17-18).

3 The Well-being of Nations. The Role of Human and Social Capital, OECD 2001: https://www.oecd-ilibrary.org/education/the-well-being-of-nations_9789264189515-en.

Group	Subgroup
Demography	Population Vital statistics Migrations
Health	Health status Life expectancy and mortality
Education	Pre-primary education Post-primary education Student competencies Tertiary education Educational attainment level of the population Adult education Language skills of adult population
Labour market	Economic activity Wages and salaries Mismatch in the labour market
Culture	Readership Educational activities in cultural institutions Participation in cultural events
Science, technology and innovation	The use of new technologies R&D personnel Protection of intellectual property
Economic determinants of human capital development	Expenditures of the state budget and local government units Cost of education
Social determinants of human capital development	Availability of education and employment The influence of working conditions on quality of life Social cohesion

Human capital defined in this way can be regarded in three life cycle phases: creating, maintaining and using. The creation of human capital is usually analysed by studying the indicators such as human reproductive capacity, pre-primary and formal education. Maintaining human capital primarily involves providing access to health care, lifelong learning and cultural goods. The use of human capital is most often viewed through economic activity, employment, registered patents or utility models.

Synteza

W końcu 2024 r. w Polsce mieszkało 37489,1 tys. osób, w tym 51,7% kobiet, co oznacza spadek o 599,5 tys. osób w stosunku do 2020 r. Liczba mieszkańców miast wyniosła 22276,0 tys. osób (59,4%) i była niższa o 501,3 tys. niż w 2020 r.

W wyniku obserwowanego procesu starzenia się społeczeństwa zmieniły się proporcje w ramach ekonomicznych grup wieku. W latach 2020-2024 udział ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 59,4% do 58,2%, a ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 22,2% do 23,8%. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się nieznacznie i w 2024 r. wyniósł 18,0%.

W ostatnich latach obserwowano w Polsce ubytek naturalny ludności, który najwyższą wartość osiągnął w 2021 r. (minus 188,0 tys. osób). W 2024 r. ubytek naturalny ludności wyniósł minus 156,7 tys. osób, na co wpływ miał przede wszystkim spadek liczby urodzeń (z 355,3 tys. w 2020 r. do 251,8 tys. w 2024 r.). W badanym okresie odnotowano również spadek liczby zgonów z 477,4 tys. w 2020 r. do 408,5 tys. w 2024 r. Najczęstszymi przyczynami zgonów w 2024 r. były choroby układu krążenia (36,8% ogólnej liczby zgonów) oraz nowotwory (27,0%). Przeciętne trwanie życia w 2024 r. dla mężczyzn wyniosło 74,9 roku, a dla kobiet 82,3 roku.

W roku szkolnym 2024/25 dzieci w wieku 3-5 lat w 95,4% były objęte wychowaniem przedszkolnym (na obszarach wiejskich – 72,0%), co stanowiło wzrost o 10,2 p.proc. w stosunku do roku szkolnego 2020/21. W szkolnictwie ponadpodstawowym obserwowano wzrost zainteresowania dalszą nauką w liceach ogólnokształcących i branżowych szkołach I stopnia. Udział uczniów liceów ogólnokształcących zwiększył się w analizowanym okresie o 2,0 p.proc., a uczniów branżowych szkół I stopnia o 0,6 p.proc. Natomiast udział uczniów techników, branżowych szkół II stopnia i ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe wzrastał do roku szkolnego 2022/23 (o 1,0 p.proc.), aby następnie zmniejszyć się o 2,3 p.proc. (do 40,2% w roku szkolnym 2024/25).

Współczynnik skolaryzacji netto w szkolnictwie wyższym w latach akademickich 2020/21-2024/25 wzrósł o 3,4 p.proc. Wśród absolwentów uczelni zaobserwowano spadek udziału osób kończących kierunki studiów związane z nauką, techniką, przemysłem i budownictwem z 25,1% w 2020 r. do 22,9% w 2024 r.

Według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w latach 2020-2024 liczba osób aktywnych zawodowo zmieniła się w nieznacznym stopniu. Współczynnik aktywności zawodowej w 2024 r. wyniósł 58,5% i był o 2,3 p.proc. wyższy niż w 2020 r. Natomiast wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wyniósł 78,3%, co oznacza wzrost o 5,5 p.proc. w stosunku do 2020 r.

Wyniki badania popytu na pracę wskazują, że w 2024 r. utworzono 465,1 tys. nowych miejsc pracy (o 5,3 tys. mniej niż w 2020 r.), a zlikwidowano – 259,0 tys. (o 70,8 tys. mniej).

Na koniec 2024 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy wyniosła 786,2 tys. i była niższa o 260,3 tys. niż w 2020 r.

W latach 2020-2024 odnotowano wzrost liczby zarejestrowanych czytelników w bibliotekach publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności (ze 128 do 143 osób) oraz wzrost wskaźnika wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika (z 15,8 do 18,4).

W 2024 r. dostęp do Internetu w domu posiadało 95,9% gospodarstw domowych (z co najmniej jedną osobą w wieku 16-74 lata), co stanowiło wzrost o 5,5 p.proc. w stosunku do 2020 r. Użytkownicy korzystali z Internetu przede wszystkim w celu czytania on-line wiadomości, gazet lub czasopism (82,0%), korzystania z komunikatorów (80,1%) oraz wysyłania i odbierania e-maili (78,3%).

W 2024 r. w działalność badawczą i rozwojową zaangażowanych było o 12,9% więcej osób niż w 2020 r. W 2024 r. w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej zgłoszono 3363 wynalazki (o 16,1% mniej niż w 2020 r.) i udzielono 2000 patentów (o 11,5% mniej).

Wydatki na oświatę i wychowanie, edukacyjną opiekę wychowawczą, szkolnictwo wyższe i naukę oraz ochronę zdrowia w 2024 r. stanowiły 9,5% wydatków budżetu państwa (o 1,5 p.proc. więcej niż w 2020 r.). Natomiast wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie wyniosły 142041,7 mln zł (o 77,8% więcej niż w 2020 r.) i stanowiły 33,0% wydatków ogółem tych budżetów. Jednostkowy koszt kształcenia w szkolnictwie wyższym wyniósł 34,6 tys. zł, co oznacza wzrost o 49,5% w stosunku do 2020.

W latach 2020-2024 liczba podatników przekazujących 1,5% należnego podatku dochodowego organizacjom pożytku publicznego nie zmieniła się i wyniosła 14,8 mln osób, zaś wartość przekazanych kwot wzrosła dwukrotnie i wyniosła 1899,6 mln zł (w 2020 r. – 908,0 mln zł).

Executive summary

There were 37,489.1 thousand inhabitants in Poland at the end of 2024, 51.7% of whom were women. This represents a decrease of 599.5 thousand people compared with 2020. The number of city dwellers reached 22,276.0 thousand people (59.4%), which was 501.3 thousand smaller than in 2020.

The proportions within the economic age groups changed as a result of the population ageing process. The share of the working age population decreased from 59.4% to 58.2% between 2020 and 2024, whereas the post-working age population rose from 22.2% to 23.8%. The proportion of pre-working age population recorded a slight decrease, and in 2024 accounted for 18.0%.

A natural decrease in population has been observed in Poland in recent years, with the largest decrease recorded in 2021, amounting to 188.0 thousand persons. The natural decrease totalled 156.7 thousand persons in 2024. This was mainly caused by a decrease in the number of births from 355.3 thousand in 2020 to 251.8 thousand in 2024. The number of deaths decreased during the reference period from 477.4 thousand in 2020 to 408.5 thousand in 2024. The most common causes of death in 2024 were diseases of the circulatory system (36.8% of the total number of deaths) and neoplasms (27.0%). Life expectancy in 2024 was 74.9 years for men and 82.3 years for women.

In the 2024/25 school year, 95.4% of children aged 3 to 5 years were enrolled in pre-primary education (in rural areas – 72.0%), which represented an increase of 10.2 percentage points compared with the 2020/21 school year. In post-primary education, an increase in interest was observed in general secondary schools and stage I sectoral vocational schools. The share of students enrolled in general secondary schools increased by 2.0 percentage points over the analysed period, while the share of students in stage I sectoral vocational schools rose by 0.6 percentage points. However, the share of students in technical secondary schools, stage II sectoral vocational schools, and general art schools leading to professional qualifications increased by 1.0 percentage point up to the 2022/23 school year, and then declined by 2.3 percentage points, reaching 40.2% in the 2024/25 school year.

The net enrollment rate in higher education increased by 3.4 percentage points over the 2020/21-2024/25 academic years.

Among graduates of higher education institutions, a decline was observed in the share of graduates in science, engineering, manufacturing, and construction fields, from 25.1% in 2020 to 22.9% in 2024.

According to the results of the Labour Force Survey, the number of economically active people changed slightly between 2020 and 2024. The activity rate reached 58.5% in 2024 and was 2.3 percentage points higher than in 2020. The employment rate for people aged 20-64 stood at 78.3% in 2024, representing an increase of 5.5 percentage points compared with 2020.

The results of the labour demand survey indicate that 465.1 thousand new jobs were created in 2024 (5.3 thousand fewer than in 2020), while 259.0 thousand jobs were eliminated (a decline of 70.8 thousand).

There were 786.2 thousand registered unemployed persons at the end of 2024, 260.3 thousand fewer than in 2020.

Between 2020 and 2024, the number of library users registered in public libraries per 1,000 population increased from 128 to 143 people. Collection lendings (the average number of items borrowed) per reader rose from 15.8 to 18.4.

In 2024, 95.9% of households with at least one person aged 16-74 had access to the Internet, which represented an increase of 5.5 percentage points compared with 2020. The Internet was used primarily for reading online news, newspapers or magazines (82.0%), using instant messaging services (80.1%) and sending and receiving e-mails (78.3%).

In 2024, the number of persons engaged in research and development was 12.9% higher than in 2020. 3,363 patent applications were filed at the Patent Office of the Republic of Poland in 2024 (16.1% fewer than in 2020) and 2,000 patents were granted (11.5% fewer).

Expenditure on education, educational care, higher education and science, as well as on health care accounted for 9.5% of the state budget expenditure in 2024 (1.5 percentage points more than in 2020). Budgetary expenditure of local government units on education amounted to PLN 142,041.7 million in 2024 (77.8% more than in 2020) and accounted for 33.0% of their total expenditure. The cost of education per student in higher education was PLN 34.6 thousand, representing a 49.5% increase compared with 2020.

Between 2020 and 2024, the number of taxpayers transferring 1.5% of their income tax to public benefit organisations remained unchanged at 14.8 million, while the total amount transferred doubled, reaching PLN 1,899.6 million (PLN 908.0 million in 2020).

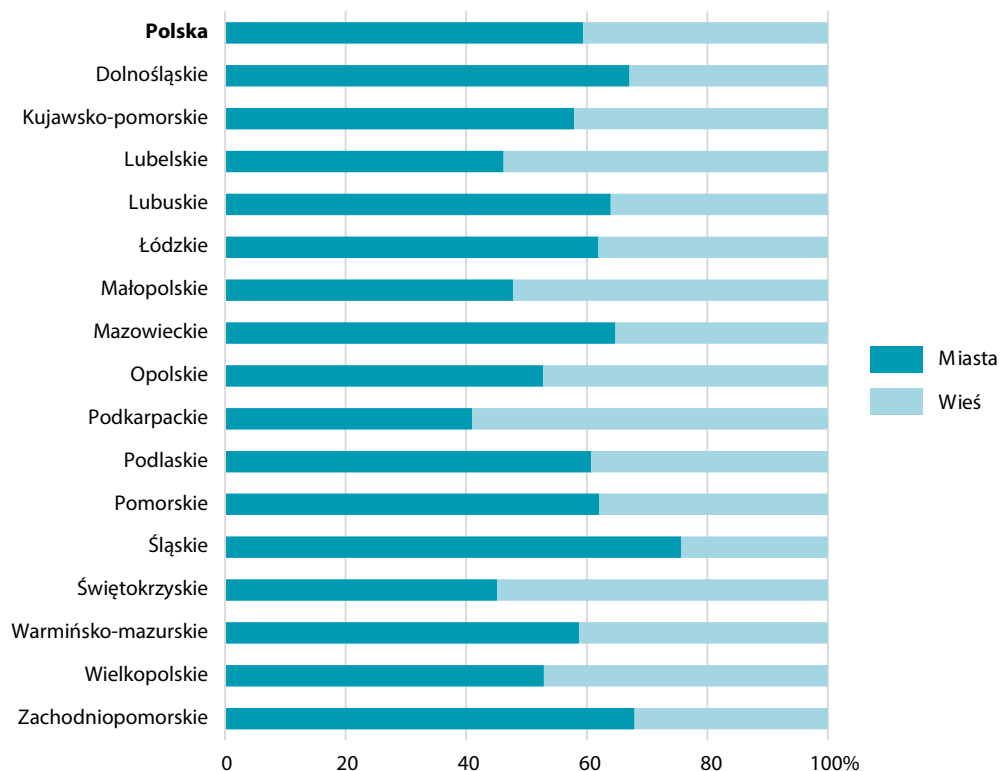
Analiza

Demografia

Ludność

W 2024 r. w porównaniu z 2020 r. liczba ludności w Polsce była mniejsza o 599,5 tys. osób i wyniosła 37489,1 tys. osób. Analogicznie jak w latach poprzednich, największe pod względem liczby ludności było województwo mazowieckie – 5508,3 tys. osób, a najmniejsze województwo opolskie – 930,3 tys. osób. We wszystkich województwach, z wyjątkiem pomorskiego, wystąpił spadek liczby ludności. Największy spadek liczby ludności w latach 2020-2024 zaobserwowano w województwie śląskim (o 120,7 tys. osób). Nadal odnotowuje się sukcesywny wzrost liczby ludności mieszkającej na terenach wiejskich, głównie zlokalizowanych wokół dużych miast oraz spadek liczby mieszkańców miast, którzy w 2024 r. stanowili 59,4% ogólnej liczby ludności Polski (w 2020 r. odpowiednio 59,8%). W 2024 r. przeważający udział osób zamieszkałych na wsi wystąpił w czterech województwach: lubelskim (53,8%), małopolskim (52,2%), podkarpackim (59,0%) i świętokrzyskim (54,9%).

Wykres 1. Ludność według miejsca zamieszkania w 2024 r.
Stan w dniu 31 grudnia

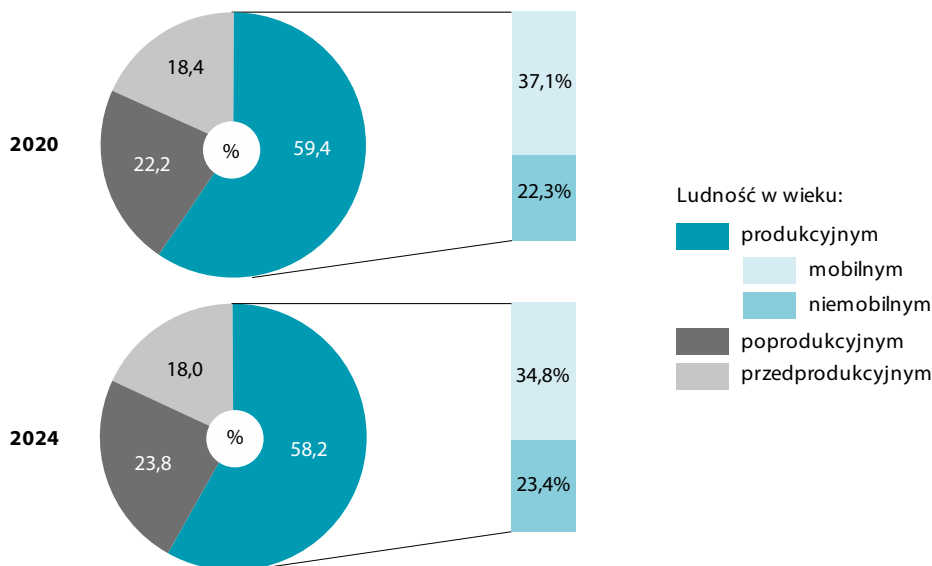
Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Największym pod względem liczby ludności miastem w Polsce była Warszawa, w której liczba mieszkańców w 2024 r. wyniosła 1863,8 tys. osób, następnie Kraków, Wrocław i Łódź, które liczyły odpowiednio 809,2 tys., 672,9 tys. i 645,7 tys. mieszkańców. W omawianym okresie spośród 37 miast liczących 100 tys. i więcej mieszkańców w czterech odnotowano wzrost liczby ludności (największy w Rzeszowie o 2,0%), natomiast największy spadek liczby ludności odnotowano we Włocławku (o 5,7%) oraz w Wałbrzychu (o 6,3%).

W 2024 r. najliczniejszą grupą, stanowiącą 58,2% ludności Polski, były osoby w wieku produkcyjnym, z tego 59,8% było w wieku produkcyjnym mobilnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym była niższa niż w 2020 r. o 3,7% i wyniosła 6745,0 tys., a liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 5,1%.

Wykres 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Udział kobiet w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w tym wieku zmniejszył się z 66,7% w 2020 r. do 64,9% w 2024 r., w wieku produkcyjnym lekko wzrósł z 46,9% do 47,2%, natomiast w wieku przedprodukcyjnym utrzymał się na poziomie 48,7%. Analizując w latach 2020-2024 biologiczne grupy wieku, można zaobserwować spadek liczby osób w wieku 15-64 lata (o 3,4%) oraz spadek liczby osób w wieku 0-14 lat (o 8,2%), natomiast wzrost liczby osób w wieku powyżej 65 lat (o 8,7%).

Tablica 1. Ludność według biologicznych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

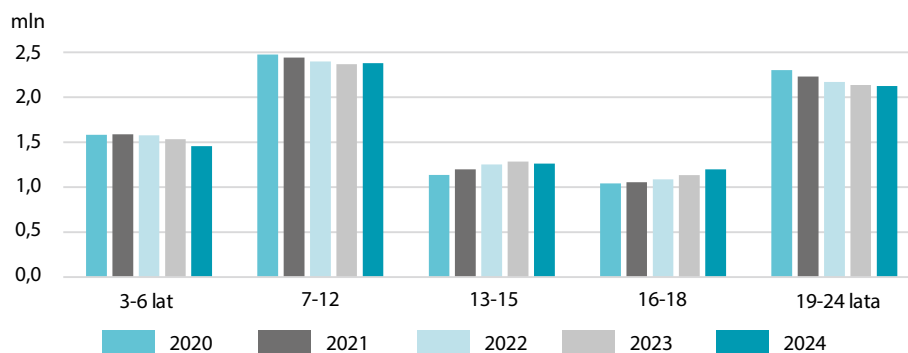
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	w tys.				
0-14 lat	5941,6	5904,3	5816,0	5666,6	5491,5
15-64	25095,2	24828,3	24596,8	24420,0	24272,5
65 lat i więcej	7051,8	7175,1	7353,5	7549,9	7725,1

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Analizując liczbę ludności według edukacyjnych grup wieku, można zauważyć, że w latach 2020-2024 zmniejszyła się liczba dzieci w wieku 3-6 lat (o 8,7%) oraz 7-12 lat (o 4,0%), a także osób w wieku 19-24 lata (o 8,4%). Wzrost odnotowano w grupie osób w wieku 13-15 lat (o 10,1%) oraz w wieku 16-18 lat (o 13,1%).

Wykres 3. Ludność według edukacyjnych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

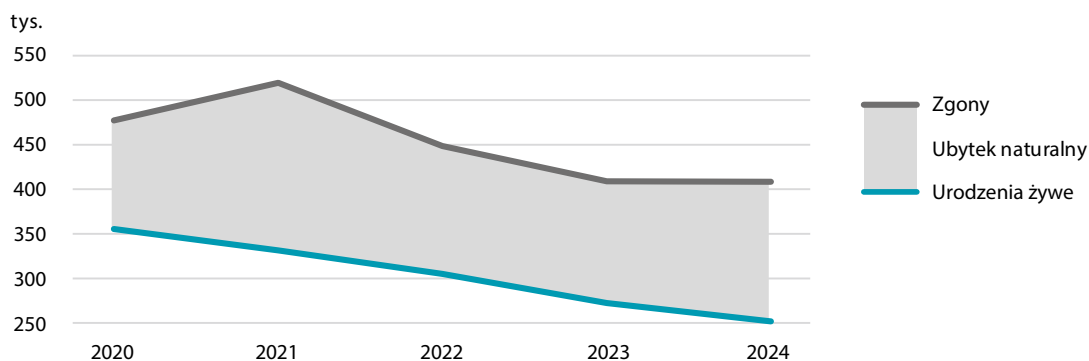
Na koniec 2024 r. Unia Europejska liczyła 450,4 mln mieszkańców. Największy udział w populacji unijnej miały Niemcy (18,6%) oraz Francja (15,2%). Polska znalazła się na 5 miejscu (8,1%) wśród 27 krajów. Państwem członkowskim Unii Europejskiej o najmniejszej liczbie mieszkańców była Malta (0,1%).

Z danych Eurostatu wynika, że w 2024 r. udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności Unii Europejskiej wyniósł 21,6%. Największy udział osób starszych wystąpił we Włoszech (24,3%) i w Portugalii (24,1%), a najmniejszy w Luksemburgu (15,0%) i Irlandii (15,5%). W Polsce udział ten wyniósł 20,5%.

Ruch naturalny ludności

W latach 2020-2024 obserwowano w Polsce ubytek naturalny – największy ubytek wystąpił w 2021 r. i wyniósł minus 188,0 tys., a w 2024 r. wyniósł minus 156,7 tys. Ubytek odnotowano we wszystkich województwach i na terenach miejskich. W 2024 r. największy ubytek wystąpił w województwie śląskim (minus 26,0 tys.), a najmniejszy w województwie podlaskim (minus 4,5 tys.). Na terenach wiejskich w badanym okresie przyrost naturalny wystąpił tylko w województwie pomorskim (do 2023 r.) oraz w 2020 r. w województwie wielkopolskim.

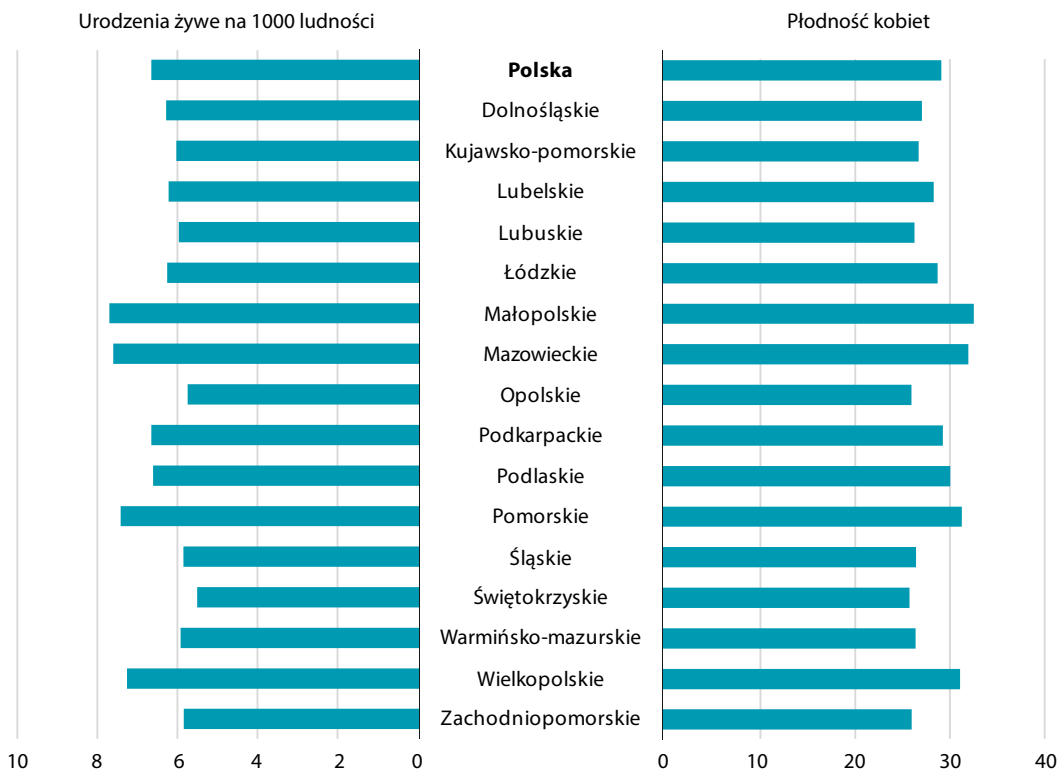
Wykres 4. Ruch naturalny ludności

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

W badanym okresie zaobserwowano spadek liczby urodzeń żywych z 355,3 tys. w 2020 r. do 251,8 tys. w 2024 r. Pod względem liczby urodzeń najkorzystniej na tle kraju prezentowały się województwa małopolskie, mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie, które w 2024 r. miały najwyższy wskaźnik urodzeń żywych na 1000 ludności (odpowiednio 7,75; 7,66; 7,47 i 7,31). Jednocześnie te same województwa charakteryzowały się najwyższymi wartościami wskaźnika płodności kobiet, który wyniósł 29,37 urodzeń na 1000 kobiet w wieku 15-49 lat.

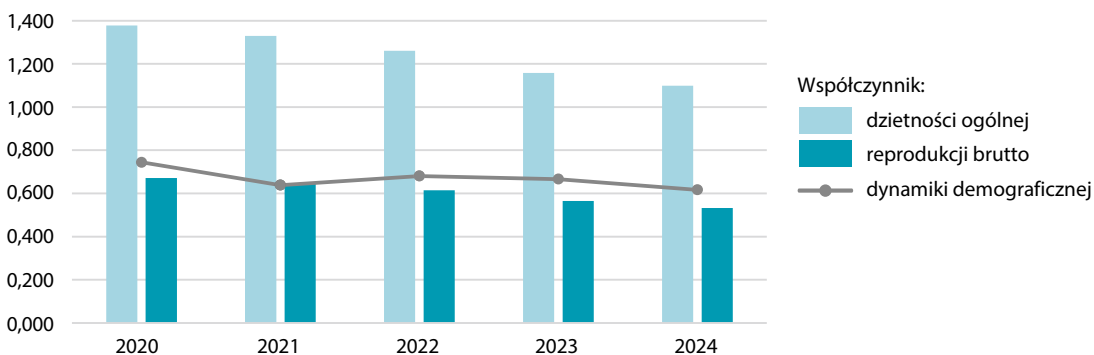
Wykres 5. Urodzenia żywe i płodność kobiet w 2024 r.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Od 2020 r. zauważalny był spadek wartości wszystkich trzech współczynników reprodukcji ludności. Współczynnik dynamiki demograficznej dla Polski w 2024 r. wyniósł 0,6164, współczynnik dzietności ogólnej – 1,099, a współczynnik reprodukcji brutto – 0,5326.

Wykres 6. Współczynniki reprodukcji ludności

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Taką samą tendencję można zauważyć we wszystkich województwach. W 2024 r. najwyższą wartość współczynnika reprodukcji brutto oraz dzietności ogólnej odnotowano w województwie mazowieckim – odpowiednio 0,5692 i 1,1715, natomiast współczynnika dynamiki demograficznej w województwie małopolskim (0,8099).

W badanym okresie liczba zgonów zmniejszyła się z 477,4 tys. w 2020 r. do 408,5 tys. w 2024 r. Spośród osób zmarłych w 2024 r. 51,2% stanowili mężczyźni. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 85 lat i więcej – 37,7 tys. zgonów, 18,0% ogólnej liczby zgonów mężczyzn. Wśród kobiet najwięcej (83,7 tys.) zmarło mając 85 lat i więcej (42,0% ogólnej liczby zgonów kobiet). W 2024 r. współczynnik zgonów na 1000 ludności w Polsce wyniósł 10,88 (najwyższy był w województwie łódzkim – 12,76, a najniższy w województwie małopolskim – 9,57).

W 2024 r. wystąpił ubytek rzeczywisty, który jest bezpośrednio związany ze spadkiem liczby urodzeń i znaczną liczbą zgonów. Liczba osób emigrujących wyniosła 10,2 tys., natomiast liczba osób przyjeżdżających do Polski – 19,5 tys. (najwięcej w badanym okresie). W konsekwencji ruchów migracyjnych ubytek rzeczywisty w 2024 r. wyniósł minus 147,4 tys. osób.

Tablica 2. Ubytek rzeczywisty

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Ubytek rzeczywisty	-117563	-184602	-141377	-129819	-147421
Emigracja ^a	8780	12005	13633	9941	10214
Imigracja ^a	13263	15409	15572	16707	19515
Ubytek naturalny	-122046	-188006	-143316	-136585	-156722

a Dane na podstawie dokumentacji meldunkowej na pobyt stały.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Według danych Eurostatu w Unii Europejskiej w 2024 r. odnotowano ubytek naturalny na 1000 mieszkańców, który wyniósł minus 2,8. Przyrost naturalny odnotowano w 7 krajach, w tym najwyższy w Irlandii (3,5), na Cyprze (3,3) i w Luksemburgu (2,9). Natomiast ubytek naturalny odnotowano w 20 krajach członkowskich – najwyższy na Łotwie (minus 7,4), w Bułgarii (minus 7,3) i Litwie (minus 6,4). Polska z ubytkiem naturalnym na poziomie minus 4,3 uplasowała się na 18 miejscu spośród 27 krajów.

W 2024 r. przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców Unii Europejskiej wyniósł 2,4 – najwyższy odnotowano na Malcie (19,0), w Irlandii (16,3), w Luksemburgu (14,7) i Cyprze (13,9). Ubytek rzeczywisty wystąpił w 8 państwach, najwyższy na Łotwie (minus 9,9), Węgrzech (minus 4,7) oraz w Estonii i Polsce (minus 3,4).

W 2023 r. współczynnik dzietności w Unii Europejskiej wyniósł średnio 1,38. Najwyższą wartość odnotowano w Bułgarii (1,81), we Francji (1,66), na Węgrzech (1,55) i w Rumunii (1,54), a najniższą na Malcie (1,06). W Polsce współczynnik dzietności wyniósł 1,20.

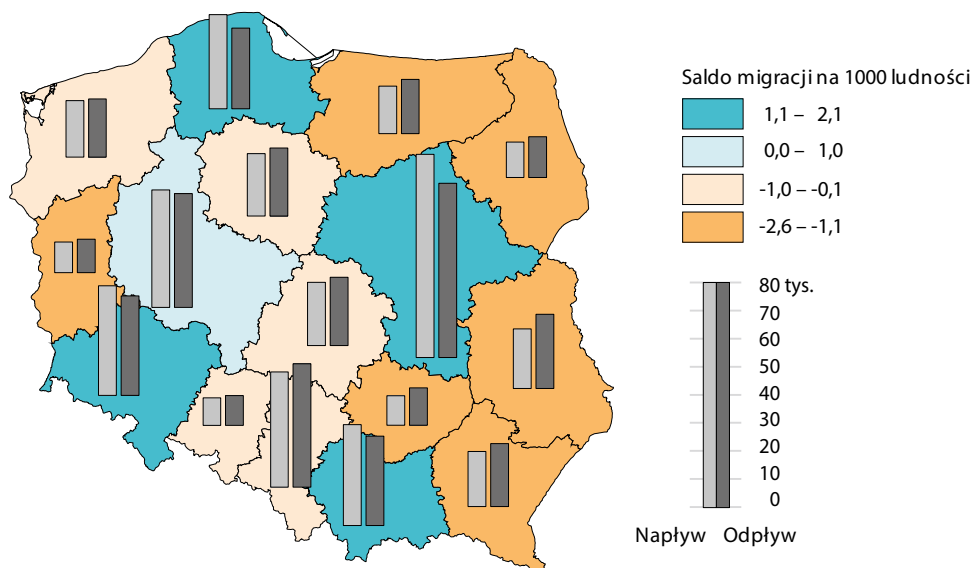
Średni wiek matek rodzących dzieci w Unii Europejskiej w 2023 r. wyniósł 31,2 lata. Najwyższy wiek odnotowano w Irlandii (33,2 lata), w Hiszpanii (32,6), we Włoszech (32,5), w Luksemburgu (32,4) oraz w Grecji (32,1), natomiast najniższy w Bułgarii (28,2 lat) i w Rumunii (28,3). W Polsce średni wiek rodzących kształtował się na poziomie 30,1 lat.

Migracje

Analizując dane o migracjach wewnętrznych ludności na pobyt stały, zaobserwowano, że w 2024 r. miejsce zamieszkania na pobyt stały zmieniło o 45,2 tys. osób więcej niż w 2020 r. W latach 2020-2024 dodatnie saldo migracji odnotowano w 5 województwach, w tym najwyższe w województwie mazowieckim (w 2024 r. 10,3 tys. osób), natomiast najniższe ujemne saldo migracji odnotowano w województwie lubelskim (minus 5,2 tys. osób). Niezależnie od kierunku migracji w 2024 r. migrowały zwłaszcza osoby w wieku produkcyjnym (71,5%) oraz przedprodukcyjnym (21,7%).

W latach 2020-2024 w grupie miast liczących 100 tys. i więcej mieszkańców jedynie Warszawa oraz Gdańsk, Kraków, Rzeszów, Wrocław i Zielona Góra miały corocznie dodatnie saldo migracji wewnętrznych.

Mapa 1. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały w 2024 r.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Z danych o migracjach zagranicznych na pobyt stały wynika, że w 2024 r. wyjechało z Polski 10,2 tys. osób – o 1,4 tys. więcej niż na początku badanego okresu. 58,9% emigrujących to mężczyźni. Wyjeżdżały przede wszystkim osoby w wieku 30-44 lat (34,7%), kawalerowie lub panny (51,1%).

W 2024 r. głównym kierunkiem migracji dla 92,0% osób zmieniających kraj pobytu były kraje europejskie. Kierunki te niezmiennie wynikały z możliwości łatwiejszego podejmowania pracy, głównie w Niemczech (3,3 tys. osób) i w Wielkiej Brytanii (2,2 tys. osób).

W 2024 r. wyjechało za granicę na okres ponad 6 miesięcy (i zgłosiło do ewidencji ludności wyjazd czasowy za granicę) 77,4 tys. osób, głównie z województw: śląskiego (9,0 tys. osób), małopolskiego (8,8 tys. osób) i dolnośląskiego (8,1 tys. osób), wśród których przeważały osoby w wieku 35-49 lat (48,4%).

W badanym okresie liczba osób przybywających do Polski co roku zwiększała się i wyniosła 19,5 tys. w 2024 r. (o 6,3 tys. osób więcej niż w 2020 r.). Osoby przyjeżdżające na stałe do Polski pochodziły przede wszystkim z krajów europejskich – w szczególności z Ukrainy (5,3 tys.), Wielkiej Brytanii (2,6 tys.) oraz Niemiec i Białorusi (po 2,5 tys.). Wśród wszystkich osób przyjeżdżających na pobyt stały, 29,2% stanowiły dzieci do 9 roku życia, a 22,7% osoby w wieku 30-39 lat.

Tablica 3. Migracje zagraniczne długookresowe

Wyszczególnienie		2020	2021	2022	2023	2024
a – ogółem						
b – mężczyźni						
c – kobiety						
Emigracja	a	40127	51818	57584	53829	49507
	b	23663	30232	35801	32167	29822
	c	16464	21586	21783	21662	19685
Imigracja	a	63509	83451	84088	82521	111308
	b	36916	48884	47854	47998	61994
	c	26593	34567	36234	34523	49314

Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej (lata 2021-2025), GUS, Warszawa.

Dane o migracjach długookresowych, pochodzące ze źródeł administracyjnych (dotyczą tylko migracji zarejestrowanych), które są związane ze zmianą kraju zamieszkania na okres co najmniej 12 miesięcy, wykazują, że w 2024 r. liczba osób emigrujących była wyższa niż w 2020 r. o 9,4 tys. osób (16,3%), natomiast liczba imigrantów wzrosła o 47,8 tys. (56,8%).

Według danych Eurostatu w 2024 r. saldo migracji na 1000 mieszkańców Unii Europejskiej wyniosło 5,2. Najwyższe saldo odnotowano na Malcie (18,7), w Portugalii (13,4) i Irlandii (12,8). Najniższą wartość zarejestrowano na Łotwie (minus 2,5) oraz na Węgrzech i Słowacji (po 0,4). W Polsce saldo migracji wyniosło 0,9.

Zdrowie

Stan zdrowia

Zdrowie, obok edukacji, jest jednym z najistotniejszych czynników determinujących jakość kapitału ludzkiego. Wyniki Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia Ludności przeprowadzonego w 2024 r. wskazują, że 66,1% mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej oceniło swój stan zdrowia jako dobry lub bardzo dobry (o 1,2 p.proc. więcej niż w 2023 r.).

Poprawa stanu zdrowia w równym stopniu dotyczyła mężczyzn i kobiet, jednak to mężczyźni częściej oceniali swoje zdrowie bardzo dobrze (18,6% mężczyzn wobec 15,6% kobiet). W 2024 r. bardzo dobrze swój stan zdrowia oceniło 16,3% mieszkańców miast i 18,0% mieszkańców wsi. Najwięcej ocen bardzo dobrych odnotowano wśród osób w wieku 16-29 lat (43,9%) oraz w wieku 30-44 lata (24,8%). Wraz z wiekiem wzrastała negatywna ocena stanu zdrowia. Swój stan zdrowia jako zły i bardzo zły w 2024 r. określiło 13,7% badanych osób w wieku 60-74 lata (o 1,2 p.proc. mniej niż w 2023 r.).

W 2024 r. długotrwałe problemy zdrowotne wystąpiły u 33,5% badanych osób (o 0,6 p.proc. mniej niż w 2023 r.). Dolegliwości te częściej były zgłaszane przez mieszkańców miast (35,7%) niż mieszkańców wsi (30,3%).

Tablica 4. Osoby w wieku 16 lat i więcej według płci oraz samooceny stanu zdrowia

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
	w %			
Mężczyźni				
Bardzo dobrze	18,8	19,0	17,7	18,6
Dobrze	50,7	48,9	51,0	50,9
Tak sobie, ani dobrze ani źle	21,5	23,9	22,8	22,0
Źle	7,5	7,0	6,9	7,0
Bardzo źle	1,5	1,3	1,6	1,5
Kobiety				
Bardzo dobrze	14,8	15,0	13,5	15,6
Dobrze	47,6	45,5	48,0	47,5
Tak sobie, ani dobrze ani źle	26,9	29,0	28,3	27,0
Źle	8,9	8,9	8,5	8,1
Bardzo źle	1,8	1,6	1,7	1,9

Źródło: EU-SILC – Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności.

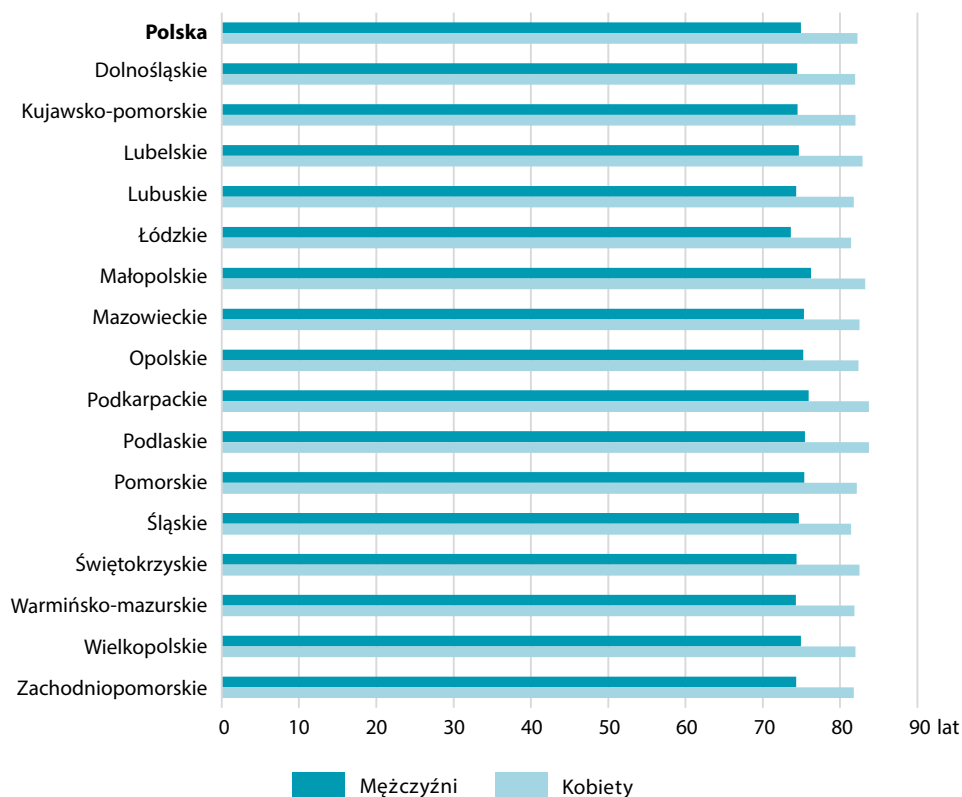
Przeciętne trwanie życia i umieralność

W Polsce wyraźnie zaznacza się zjawisko dużej nadumieralności mężczyzn w porównaniu do kobiet i w konsekwencji znacznie niższy wskaźnik dalszego trwania życia mężczyzn. W 2024 r. przeciętna długość trwania życia mężczyzn wyniosła 74,9 roku, natomiast kobiet – 82,3 roku. Różnica między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn wyniosła 7,4 roku (wzrost o 0,1 w stosunku do 2023 r.).

W 2024 r. różnica między województwem o najdłuższym a województwem o najkrótszym przeciętnym dalszym trwaniu życia dla mężczyzn wyniosła 2,7 roku. Najniższe wartości dotyczyły mężczyzn mieszkających na terenie województwa łódzkiego (73,6 roku), a najwyższe mężczyzn z terenu województwa małopolskiego (76,3 roku). Wśród kobiet zróżnicowanie było mniejsze i wyniosło 2,3 roku. Najniższy wskaźnik zanotowano w odniesieniu do kobiet mieszkających na terenie województw łódzkiego i śląskiego (81,4 roku), natomiast najwyższy dotyczył kobiet z województw podkarpackiego i podlaskiego (83,7 roku). Przeciętne trwanie życia kobiet mieszkających w województwach leżących na terenie Polski wschodniej i południowo-wschodniej było dłuższe niż średnia dla kraju.

Według dostępnych danych Eurostatu za 2024 r. spośród państw Unii Europejskiej najwyższy wskaźnik trwania życia mężczyzn odnotowano w Szwecji (82,6 roku), we Włoszech (82,0 lata) oraz na Malcie (81,6 roku), a najniższy — na Łotwie (71,6 roku). Wśród kobiet za długowieczne można uznać mieszkanki Hiszpanii, Włoch, Francji i Luksemburga, których przeciętne trwanie życia wyniosło powyżej 85 lat. Najkrócej w UE żyją Bułgarki — 79,7 roku. Polska, w której dysproporcja między przeciętnym trwaniem życia mężczyzn i kobiet wyniosła w 2024 r. 7,5 roku, należała do krajów o jednej z najwyższych różnic w Unii Europejskiej. Większą dysproporcję odnotowano m.in. na Łotwie (9,9 roku), Litwie (8,8 roku) oraz w Estonii (8,6 roku), natomiast najniższa różnica wystąpiła w Holandii (2,8 roku).

Wykres 7. Przeciętne trwanie życia w 2024 r.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

W latach 2020-2024 przeciętnie co roku w Polsce umierało 453 tys. osób. Od 2017 r. średnia liczba zgonów przekroczyła 400 tys. osób rocznie i w 2024 r. wyniosła 408,5 tys. Głównymi przyczynami zgonów były:

- choroby układu krążenia – 36,8% (36,6% w 2020 r.),
- nowotwory – 27,0% (odpowiednio 22,8%),
- choroby układów oddechowego i trawiennego – 12,6% (odpowiednio 10,0%).

Tablica 5. Zgony według wybranych przyczyn

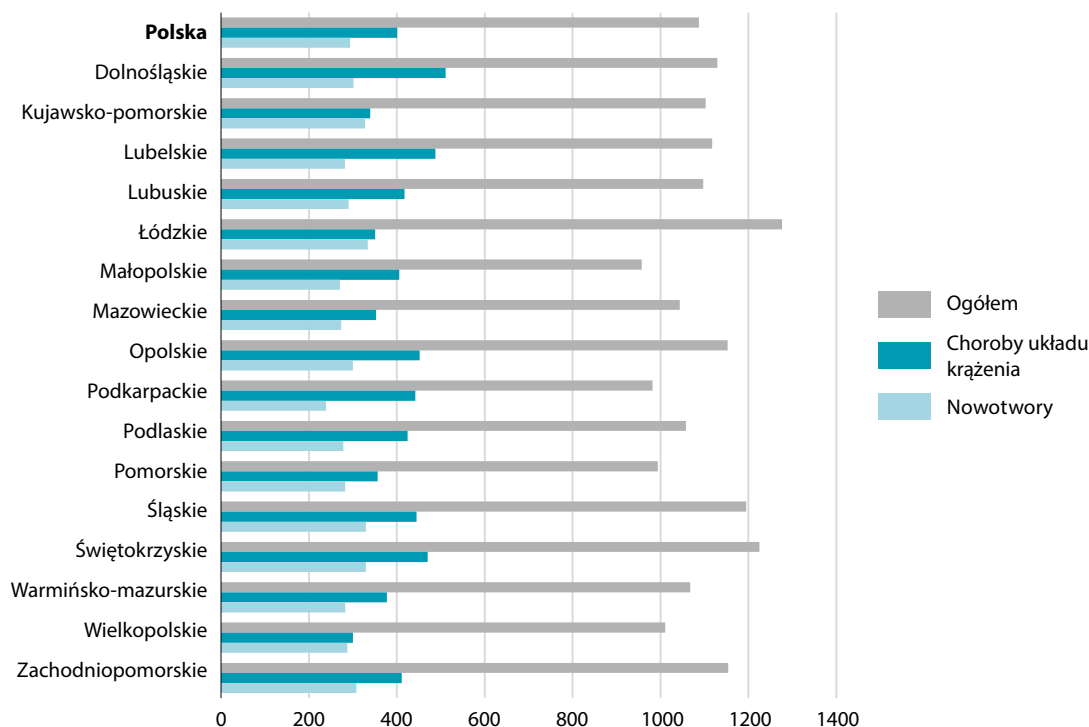
Wyszczególnienie	2020	2021 ^a	2022	2023	2024
	na 100 tys. ludności				
Ogółem	1250,3	1367,5	1185,5	1085,0	1087,5
Choroby układu krążenia	455,1	475,8	426,2	400,4	400,2
Nowotwory	284,7	268,1	280,1	289,7	293,6
Choroby układu oddechowego	75,3	74,1	79,5	80,6	84,7
Choroby układu trawiennego	49,3	54,5	54,3	52,9	52,3

^a Współczynniki obliczono w oparciu o bilans ludności opracowany na bazie wyników NSP2021.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

W 2024 r. współczynnik zgonów na 100 tys. ludności wyniósł 1087,5. Najwyższą wartość odnotowano w województwie łódzkim – 1276,3, a najniższą w województwie małopolskim – 957,4.

Wykres 8. Zgony na 100 tys. ludności według wybranych przyczyn w 2024 r.

Źródło: Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/.

Edukacja

Wychowanie przedszkolne

Kapitał ludzki kojarzony jest głównie z umiejętnościami oraz wykształceniem społeczeństwa¹. Edukacja przedszkolna uważana jest za pierwszy szczebel systemu oświaty i dotyczy dzieci w wieku 3-5 lat oraz 6-latków objętych obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym. Zapewnienie lepszego dostępu najmłodszych do edukacji ma szczególny wpływ na możliwości intelektualne człowieka, które zaczynają kształtować się już w pierwszych latach życia. W roku szkolnym 2024/25 95,4% dzieci w wieku 3-5 lat było objętych edukacją przedszkolną (na obszarach wiejskich – 72,0%). W latach szkolnych 2020/21-2024/25 zaobserwowano wzrost dostępności tej formy edukacji, wyrażony wzrostem udziału dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (o 10,2 p.proc.). W województwie mazowieckim wskaźnik dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym przewyższał średnią krajową o 2,8 p.proc. i wyniósł 98,2%, natomiast w województwach kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim udział ten nie przekraczał 91%.

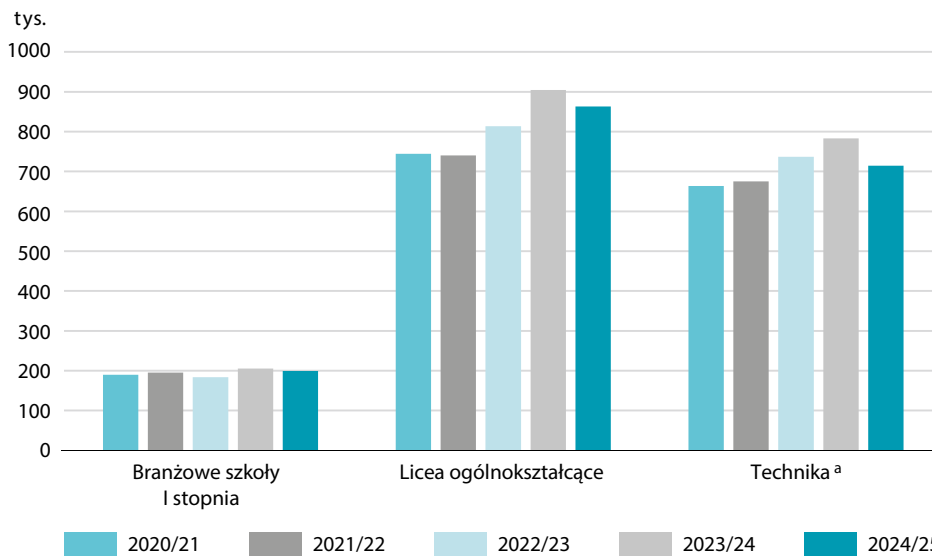
Polska pod względem powszechności wychowania przedszkolnego w 2023 r. uplasowała się na 5 miejscu wśród krajów Unii Europejskiej. Wskaźnik uczestnictwa w edukacji przedszkolnej dzieci w wieku od 3 lat do osiągnięcia wieku obowiązku szkolnego (dla Polski 3-6 lat) wyniósł 96,6%, podczas gdy średnia dla krajów Unii Europejskiej wyniosła 94,6%.

¹ Por. Schultz T.W. (1961), Investment in Human Capital, The American Economic Review, vol. 51, 1961, no 1.

Szkolnictwo ponadpodstawowe

Absolwenci szkół podstawowych najczęściej wybierali licea ogólnokształcące, do których w latach szkolnych 2020/21-2024/25 uczęszczało od 46% do ponad 48% uczniów szkół ponadpodstawowych. Większość populacji szkół ponadpodstawowych stanowiła jednak młodzież uczęszczająca do różnego typu szkół zawodowych.

Wykres 9. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typów szkół

^a Łącznie z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe i branżowymi szkołami II stopnia.
Źródło: System Informacji Oświatowej (SIO).

W analizowanym okresie udział uczniów techników, branżowych szkół II stopnia i ogólnokształcących szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe wzrastał do roku szkolnego 2022/23 (o 1,0 p.proc.), aby następnie zmniejszyć się o 2,3 p.proc. (do 40,2% w roku szkolnym 2024/25). Jednocześnie w tym samym czasie (od roku szkolnego 2022/23) wśród absolwentów szkół podstawowych, można zaobserwować zwiększające się zainteresowanie branżowymi szkołami I stopnia. Ten rodzaj szkoły umożliwia przede wszystkim zdobycie zawodu. Otwiera również szansę kontynuacji nauki w branżowych szkołach II stopnia, których absolwenci uzyskują możliwość przystąpienia do matury i edukacji na poziomie wyższym. W latach szkolnych 2022/23-2024/25 udział uczniów branżowych szkół I stopnia wzrósł o 0,6 p.proc. W tym samym okresie wzrosło również zainteresowanie nauką w liceach ogólnokształcących. Udział uczniów tych szkół systematycznie wzrastał od roku szkolnego 2022/23 (o 1,7 p.proc.) i w roku szkolnym 2024/25 wyniósł 48,6%.

Kompetencje uczniów

Na podstawie obserwacji wyników osiągniętych przez uczniów w wieku 15 lat w ramach odbywającego się co trzy lata i koordynowanego przez OECD Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów PISA, można zaprezentować wnioski dotyczące jakości systemu edukacji w Polsce. Badanie to (w 2022 r. przeprowadzone w 81 krajach) określa umiejętności 15-latków w trzech obszarach: umiejętności matematycznych, rozumienia czytanego tekstu oraz rozumowania w naukach przyrodniczych, a jego wyniki w sposób obiektywny i porównywalny w skali międzynarodowej pozwalają odpowiedzieć na pytanie, czy młodzi ludzie potrafią efektywnie analizować, rozumować i jasno przekazywać swoje myśli oraz czy są przygotowani do uczenia się przez całe życie.

Tablica 6. Wyniki programu PISA w Polsce (program międzynarodowej oceny umiejętności 15-letnich uczniów)

Wyszczególnienie	2015			2018			2022		
	ogółem	chłopcy	dziewczęta	ogółem	chłopcy	dziewczęta	ogółem	chłopcy	dziewczęta
	średni wynik w punktach								
Matematyka	504	511	499	516	516	515	489	492	486
Czytanie i interpretacja	506	491	521	512	495	528	489	475	503
Rozumowanie w naukach przyrodniczych	501	504	498	511	511	511	499	498	500

Źródło: Instytut Badań Edukacyjnych.

W badaniu PISA 2022 w zakresie umiejętności matematycznych polscy uczniowie osiągnęli średni wynik 489 punktów. Jest on statystycznie wyższy od średniego wyniku dla krajów OECD (o 17 punktów), ale istotnie niższy od wyniku Polski z 2018 r. (o 27 punktów).

W badaniu rozumienia czytanego tekstu Polska z wynikiem 489 punktów osiągnęła wynik wyższy o 13 punktów od średniej wyliczonej dla 37 krajów OECD. Wynik ten jest niższy o 23 punkty od osiągniętego w 2018 r. Wynik Polski wśród krajów Unii Europejskiej nadal jednak jest jednym z najwyższych wśród krajów Unii Europejskiej. W najnowszej edycji badania lepsze wyniki od polskich uczniów uzyskali uczniowie z Irlandii i Estonii, a porównywalne – z Finlandii i Danii.

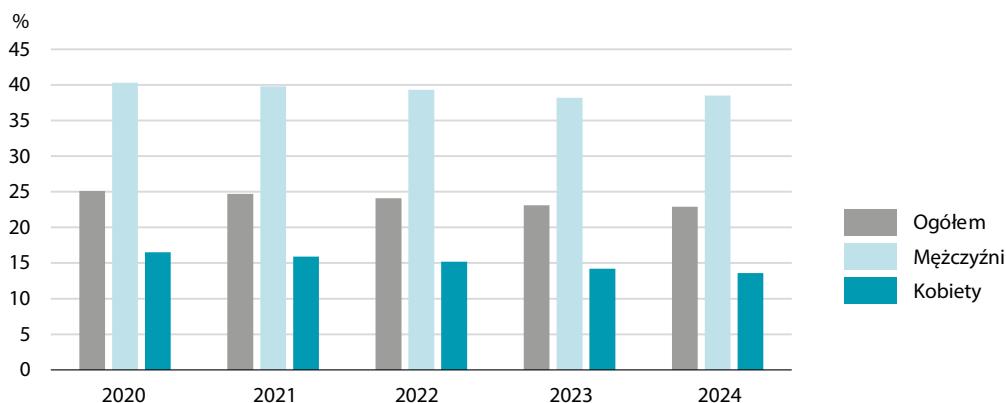
W obszarze rozumowania w naukach przyrodniczych Polska z wynikiem 499 punktów zajęła 17 miejsce wśród 81 krajów biorących udział w badaniu, 13 miejsce wśród krajów OECD i 5 miejsce wśród krajów Unii Europejskiej. Wynik ten jest o 14 punktów wyższy od średniej wyliczonej dla 37 krajów OECD i o 12 punktów niższy w porównaniu z 2018 r.

Szkolnictwo wyższe

O wzroście jakości kapitału ludzkiego i chęci inwestowania w jego rozwój najbardziej świadczy powszechna tendencja do zdobywania wykształcenia na poziomie wyższym. Miernikiem obiektywnie odzwierciedlającym uczestnictwo w edukacji na tym poziomie nauczania jest współczynnik skolaryzacji, który w latach akademickich 2020/21-2024/25 wzrósł o 3,4 p.proc. W analizowanym okresie odnotowano systematyczny spadek udziału grupy studentów kształcących się na studiach pierwszego stopnia (o 3,4 p.proc.) i drugiego stopnia (o 3,3 p.proc.). Jednocześnie udział osób kształcących się w systemie studiów magisterskich jednolitych wzrósł o 6,7 p.proc.

W ostatnich latach w Polsce obserwowano spadek udziału absolwentów kierunków studiów technicznych i przyrodniczych w ogólnej liczbie absolwentów uczelni – z 25,1% w 2020 r. do 22,9% w 2024 r.

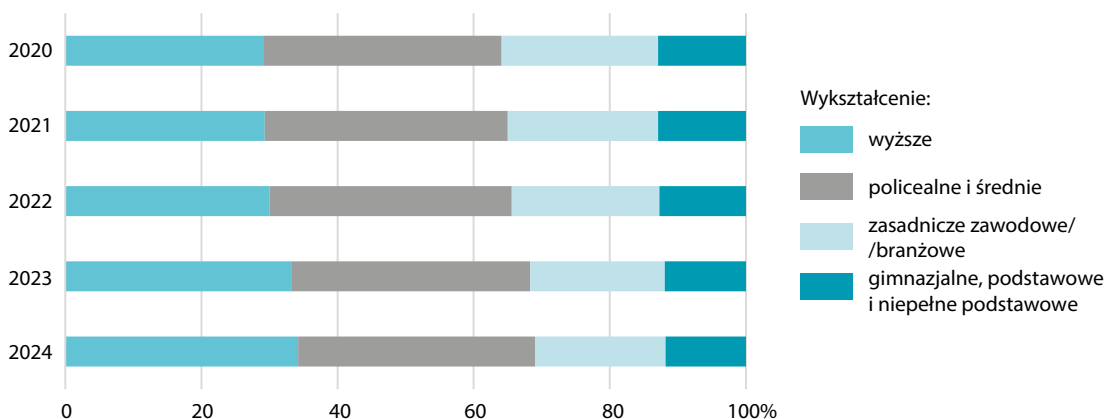
W 2023 r. Polska uplasowała się na 14 miejscu wśród 27 krajów Unii Europejskiej pod względem liczby absolwentów przyrodniczych, technicznych i informatycznych kierunków studiów na 1000 ludności w wieku 20-29 lat, osiągając wartość wskaźnika 19,5 na 1000 osób.

Wykres 10. Absolwenci technicznych i przyrodniczych ^a kierunków studiów

a Podział na grupy kierunków kształcenia według Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kierunków Kształcenia ISCED-F 2013.
Źródło: S-10 Sprawozdanie o studiach wyższych, Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on.

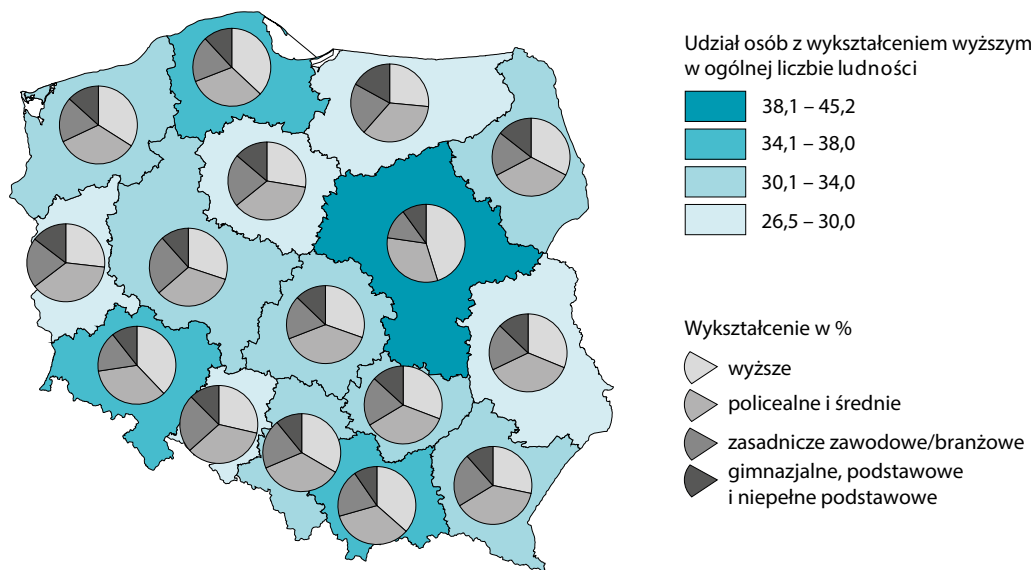
Poziom wykształcenia społeczeństwa

Korzystne zmiany zachodzące w systemie kształcenia i wychowania wpłynęły na poprawę poziomu wykształcenia polskiego społeczeństwa. W latach 2020-2024 zaobserwowano systematyczny wzrost (łącznie o 5,0 p.proc.) udziału osób z wykształceniem wyższym w populacji osób w wieku 15-64 lata. Analiza struktury wykształcenia według płci wskazuje, że kobiety były lepiej wykształconą grupą niż mężczyźni – w 2024 r. 40,2% kobiet legitymowało się dyplomem uczelni wobec 28,3% mężczyzn. Jednocześnie nastąpił spadek udziału osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 3,8 p.proc.) oraz z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez formalnego wykształcenia (o 1,1 p.proc.). Udział osób z wykształceniem policealnym i średnim wahał się w analizowanym okresie od 34,8% do 35,7%.

Wykres 11. Ludność w wieku 15-64 lata według poziomu wykształcenia (dane średnioroczne)

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Analizując wykształcenie społeczeństwa w poszczególnych województwach, zdecydowanie najlepiej prezentowało się województwo mazowieckie, w którym 45,2% osób posiadało dyplom ukończenia studiów, zaś udział osób o najniższym poziomie wykształcenia (zasadniczym zawodowym/branżowym, gimnazjalnym, podstawowym, niepełnym podstawowym i bez formalnego wykształcenia) był najniższy w kraju i wyniósł 22,7%.

Mapa 2. Ludność w wieku 15-89 lat według poziomu wykształcenia w 2024 r. (dane średnioroczne)

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Polska należy do czołówki państw europejskich pod względem poziomu wykształcenia mieszkańców. Udział osób w wieku 25-64 lata, które ukończyły edukację na poziomie co najmniej średnim, w 2024 r. wyniósł 94,8% – przy średniej 80,5% dla krajów Unii Europejskiej. Polska w porównaniach międzynarodowych uplasowała się na 12 miejscu wśród krajów Unii Europejskiej pod względem wykształcenia osób w wieku 25-34 lata – 45,7% osób z wykształceniem wyższym (o 1,6 p.proc. więcej niż średnia dla Unii Europejskiej). Według szacunków Biura ds. Raportu Rozwoju Społecznego ONZ średnia liczba lat edukacji formalnej, którą odbyły osoby w wieku 25 lat i więcej w 2023 r., wyniosła 13,2 lat, a Polska zajęła 5 miejsce wśród 27 krajów Unii Europejskiej.

Uczenie się osób dorosłych

W 2024 r. według wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) 10,0% osób w wieku 25-64 lata deklarowało uczestnictwo w edukacji obejmującej kształcenie formalne (szkoła i studia wyższe) i edukację pozaformalną (różnego rodzaju kursy i szkolenia). Wskaźnik ten wzrósł ponad dwuipółkrotnie – od 3,8% w 2020 r. do 10,0% w 2024 r. Największe zainteresowanie pogłębianiem i poszerzaniem zdobytej wiedzy wykazywali mieszkańcy województwa małopolskiego, gdzie 16,8% (o 6,8 p.proc. więcej od średniej krajowej) osób badanej populacji uczestniczyło w różnych formach kształcenia i szkolenia.

Tablica 7. Edukacja osób dorosłych w wieku 25-64 lata

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	w %				
Polska	3,8	5,6	7,8	8,7	10,0
w tym kobiety	4,4	6,0	8,4	9,5	10,8
Unia Europejska	9,1	10,9	11,9	12,8	13,5
w tym kobiety	10,0	11,7	12,9	14,0	14,8

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) i baza danych Eurostatu (eurostat.ec.europa.eu/portal).

Nieco odmienny obraz aktywności edukacyjnej dorosłych Polaków wyłania się na podstawie bardziej szczegółowych i miarodajnych (ze względu na 12-miesięczny okres odniesienia) wyników odbywającego się co sześć lat, międzynarodowego badania *Uczenie się osób dorosłych* (do 2016 r. – badanie *Kształcenie dorosłych*). W 2022 r. w szeroko rozumianym uczeniu się obejmującym wszelkiego rodzaju jego formy (w tym również uczenie się nieformalne) uczestniczyło 54,0% osób w wieku 18-69 lat (o 8,1 p.proc. więcej niż w 2016 r.). W edukacji pozaformalnej brało udział mniej osób niż w 2016 r. (spadek odpowiednio z 21,4% do 19,8%). Zmniejszył się również udział osób uczestniczących w edukacji formalnej (z 11,3% do 9,2%), a znacząco wzrósł udział osób dorosłych w uczeniu się nieformalnym (z 31,4% do 48,3%).

Tablica 8. Osoby w wieku 18-69 lat uczestniczące w edukacji formalnej i pozaformalnej oraz uczeniu się nieformalnym według płci i miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Osoby uczestniczące w							
	jakiegokolwiek formie uczenia się		edukacji formalnej		edukacji pozaformalnej		uczeniu się nieformalnym	
	2016	2022	2016	2022	2016	2022	2016	2022
	w %							
Ogółem	45,9	54,0	11,3	9,2	21,4	19,8	31,4	48,3
mężczyźni	45,3	52,6	10,4	7,9	21,7	18,7	30,8	46,7
kobiety	46,4	55,3	12,2	10,5	21,1	20,8	32,0	49,8
Miasta	49,9	56,9	11,7	9,1	25,4	21,4	34,3	51,1
Wieś	39,5	49,7	10,7	9,4	15,2	17,4	27,0	44,0

Źródło: Badanie *Kształcenie dorosłych 2016 (KD)* i badanie *Uczenie się osób dorosłych 2022 (UD)*.

Według wyników *Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)* w 2024 r. wskaźnik uczestnictwa osób w wieku 25-64 lata w kształceniu i szkoleniu był w Polsce o 3,5 p.proc. niższy niż w krajach Unii Europejskiej i wyniósł 10,0% (przy średniej 13,5% dla Unii Europejskiej). Stosunkowo niewielką aktywność edukacyjną dorosłych Polaków w porównaniu z innymi państwami potwierdzają również wyniki badania *Uczenie się osób dorosłych*. W 2022 r. w edukacji formalnej lub pozaformalnej uczestniczyło 24,3% badanych osób w wieku 25-64 lata. Wśród krajów Unii Europejskiej niższy wynik odnotowano jedynie w Grecji i Bułgarii.

Znajomość języków obcych wśród osób dorosłych

Jednym z czynników warunkujących rozwój kapitału ludzkiego, którego rola stale rośnie wraz z postępującą globalizacją informacji, pracy, nauki oraz kultury, jest znajomość języków obcych. Kompetencje językowe wpływają na wyższy poziom mobilności pracowników i wzrost konkurencyjności gospodarki. Zgodnie z wynikami badania *Uczenie się osób dorosłych* w 2022 r. 72,8% osób w wieku 18-69 lat deklarowało znajomość jakiegokolwiek języka obcego. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci umiejący posługiwać się tylko jednym językiem (45,8%), wśród których 62,0% opanowało go na poziomie podstawowym, z których niemal połowa rozumiała i potrafiła posługiwać się zaledwie kilkoma zwrotami i wyrażeniami. Respondenci umiejący posługiwać się więcej niż jednym językiem obcym stanowili 27,0% badanej populacji, 29,8% z nich określiło swój poziom kompetencji odnośnie do pierwszego znanego języka obcego jako średni. Wyższy poziom kompetencji językowych odnotowano wśród respondentów znających dwa i więcej języków obcych – 33,2% osób w tej grupie twierdziło, że potrafi porozumiewać się swobodnie co najmniej jednym z nich. Wśród respondentów znających tylko jeden język obcy jego biegłą znajomość zadeklarowało 14,8% osób.

Obok znacznego udziału osób w wieku 18-69 deklarującego, że nie potrafi używać nawet kilku słów i wyrażen w języku obcym (ponad jedna czwarta ankietowanych), 38,4% ogółu respondentów określała swoje umiejętności językowe na poziomie podstawowym. Niecałe 35% badanej populacji oceniło posiadane kompetencje językowe na poziomie co najmniej średnim.

Tablica 9. Znajomość języków obcych wśród osób w wieku 18-69 lat w 2022 r.

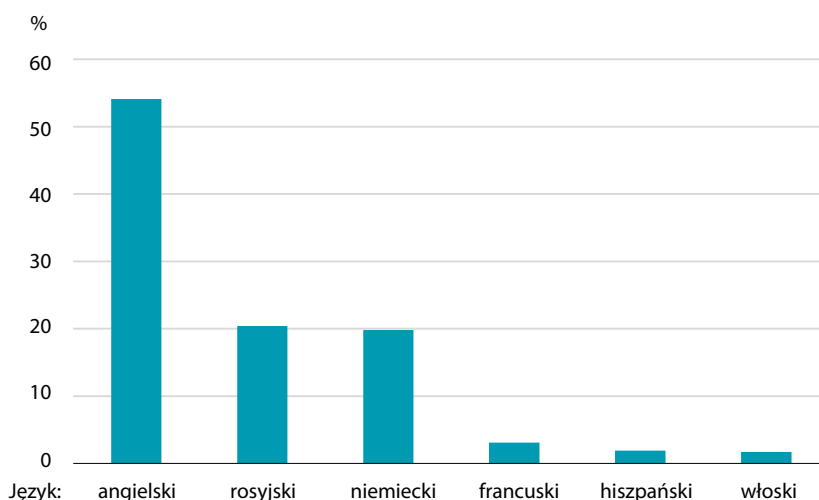
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w %				
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Osoby znające języki obce	72,8	71,8	73,9	76,8	67,1
osoby znające jeden język	45,8	45,6	46,1	45,8	45,9
z tego oceniający jego znajomość na poziomie:					
podstawowym	62,0	61,1	62,9	56,0	71,0
średnim	23,2	23,3	23,0	26,2	18,7
zaawansowanym	14,8	15,6	14,1	17,8	10,3
osoby znające dwa języki i więcej	27,0	26,2	27,8	31,0	21,1
z tego oceniający znajomość pierwszego języka na poziomie:					
podstawowym	37,0	36,2	37,8	34,3	42,8
średnim	29,8	29,9	29,7	29,1	31,2
zaawansowanym	33,2	33,9	32,5	36,6	26,0
z tego oceniający znajomość drugiego języka na poziomie:					
podstawowym	68,8	68,7	68,9	66,3	74,4
średnim	23,5	24,0	23,0	25,6	18,7
zaawansowanym	7,7	7,3	8,1	8,1	6,9
Osoby nieznające żadnego języka obcego	27,2	28,2	26,1	23,2	32,9

Źródło: Badanie Uczenie się osób dorosłych 2022 (UD).

Zdecydowanie najwięcej osób deklarowało znajomość jednego z trzech języków obcych: angielskiego, rosyjskiego i niemieckiego. Spośród nich najbardziej popularny był język angielski, którym potrafiło posługiwać się w różnym stopniu zaawansowania 54,1% dorosłych Polaków. Relatywnie dużą popularnością cieszyły się również języki: francuski, hiszpański i włoski (odpowiednio 3,1%, 1,9% i 1,7% respondentów deklarowało ich znajomość). Najwyższy poziom umiejętności deklarowały osoby posługujące się językiem angielskim, wśród których 54,1% osiągnęło co najmniej średni poziom kompetencji oraz językiem hiszpańskim (46,5%). Średni i zaawansowany stopień biegłości uzyskało 40,7% osób posługujących się językiem włoskim, 38,7% francuskim i 31,8% niemieckim. Zwracają uwagę niskie kompetencje językowe osób deklaruujących znajomość drugiego pod względem popularności języka rosyjskiego – zaledwie 19,2% osób w tej grupie respondentów potrafiła posługiwać się nim na poziomie co najmniej średnim.

Pod względem stopnia rozpowszechnienia języków obcych Polska osiągnęła wynik poniżej średniej dla Unii Europejskiej. W 2022 r., zgodnie z wynikami badania Uczenie się osób dorosłych, 72,9% osób w wieku 25-64 lata deklarowało znajomość jakiegokolwiek języka obcego (przy średniej 74,7% dla krajów Unii Europejskiej). Również poziom ich znajomości znacznie odbiegał od średniej odnotowanej dla krajów wspólnoty. W Polsce 46,7% osób w wieku 25-64 lata zadeklarowało, że najlepiej sobie znanym językiem obcym posługiwało się na poziomie dobrym lub zaawansowanym (59,0% w całej Unii Europejskiej).

Wykres 12. Znajomość języków obcych w 2022 r.

Źródło: Badanie Uczenie się osób dorosłych (UD).

Rynek pracy

Aktywność zawodowa

Wykorzystanie kapitału ludzkiego na rynku pracy można ocenić przede wszystkim poprzez określenie statusu na rynku pracy ludności aktywnej zawodowo.

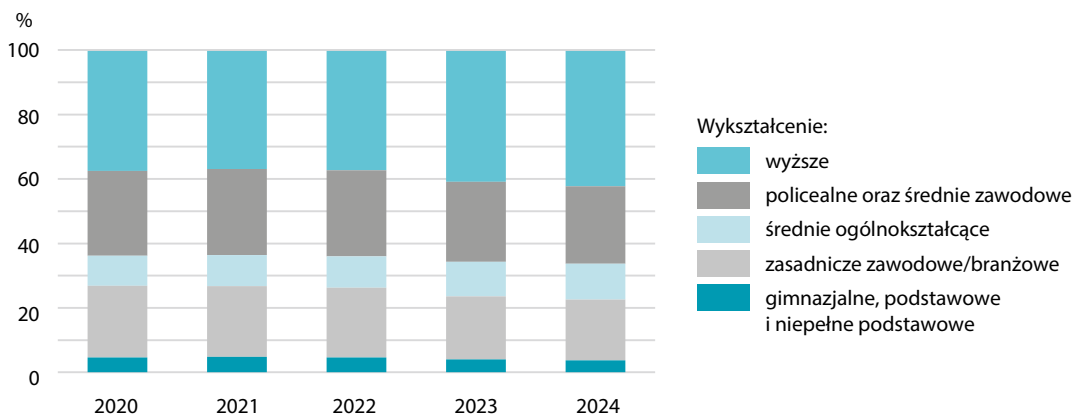
Tablica 10. Ludność aktywna zawodowo w wieku 15-89 lat według statusu na rynku pracy (dane średnioroczne)

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	w tys.				
Ogółem	17286	17760	17762	17809	17743
Pracujący	16734	17161	17251	17307	17231
Bezrobotni	552	599	511	502	512

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

W latach 2020-2024 liczba osób aktywnych zawodowo w Polsce wzrosła o 457 tys. Liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 40 tys., a liczba pracujących wzrosła o 497 tys. Współczynnik aktywności zawodowej w 2024 r. wyniósł 58,5% (wzrost o 2,3 p.proc. w stosunku do 2020 r.). Najwyższy poziom współczynnika odnotowano w województwie mazowieckim (63,8%, a w 2020 r. – 60,7%), a najniższy w województwach: podkarpackim – 53,1% (wzrost o 1,5 p.proc. w stosunku do 2020 r.), świętokrzyskim – 54,9% (wzrost o 2,0 p.proc. w stosunku do 2020 r.) i warmińsko-mazurskim – 55,7% (wzrost o 2,7 p.proc. w stosunku do 2020 r.).

Wykres 13. Ludność aktywna zawodowo w wieku 15-89 lat według poziomu wykształcenia (dane średnioroczne)

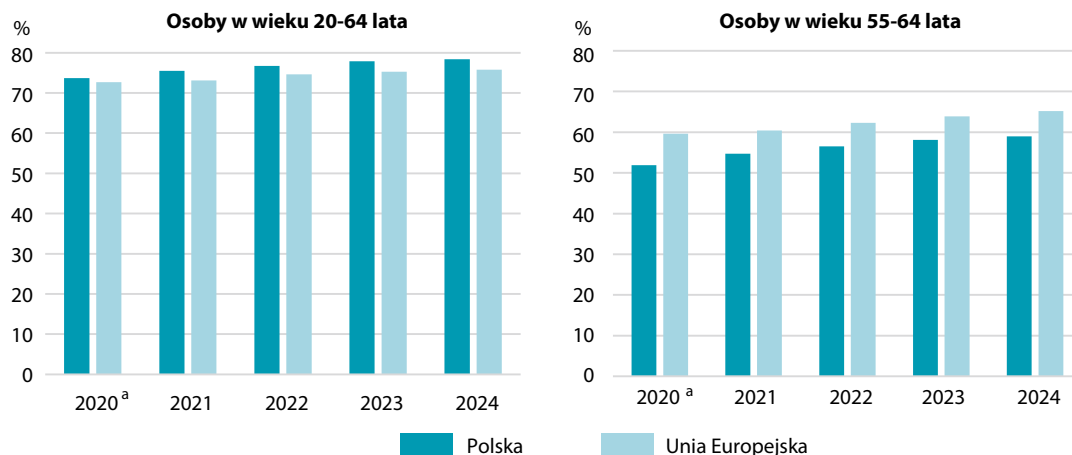
Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Uwaga. Od 2023 r. do uogólniania wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej w Polsce pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane dane za lata 2020-2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników.

W warunkach zmieniającej się sytuacji na rynku pracy jednym z najważniejszych czynników decydujących o sukcesie zawodowym jest wykształcenie oraz zdobyte dzięki niemu wiedza i umiejętności. Potwierdza to fakt, że z każdym rokiem wzrasta w Polsce liczba osób aktywnych zawodowo posiadających wyższe wykształcenie. W latach 2020-2024 przyrost ten wyniósł 4,5 p.proc. Województwami, w których w badanym okresie odnotowano najwyższy przyrost liczby osób aktywnych zawodowo posiadających wykształcenie wyższe, były województwa: zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie i małopolskie (odpowiednio o 27,9%, o 27,2% i o 23,7%).

W 2024 r. w Polsce wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata wyniósł 78,3%, co stanowiło wzrost o 5,5 p.proc. w stosunku do 2020 r. W całym badanym okresie utrzymywała się natomiast różnica pomiędzy wysokością wskaźnika zatrudnienia dla mężczyzn i kobiet. Różnica ta, wynosząca w 2020 r. 14,8 p.proc. na niekorzyść kobiet, w 2024 r. zmniejszyła się do poziomu 11,6 p.proc. Województwem o najwyższym wskaźniku zatrudnienia w 2024 r. było województwo mazowieckie – 82,9% (87,1% mężczyźni i 78,9% kobiety). Najniższy wskaźnik (71,7%) odnotowano w województwie podkarpackim (79,2% mężczyźni i 64,1% kobiety).

Wykres 14. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce i w Unii Europejskiej (dane średnioroczne)

^a Dane zmieniono w stosunku do opublikowanych w poprzedniej edycji publikacji.
Źródło: dane Eurostatu (Labour Force Survey).

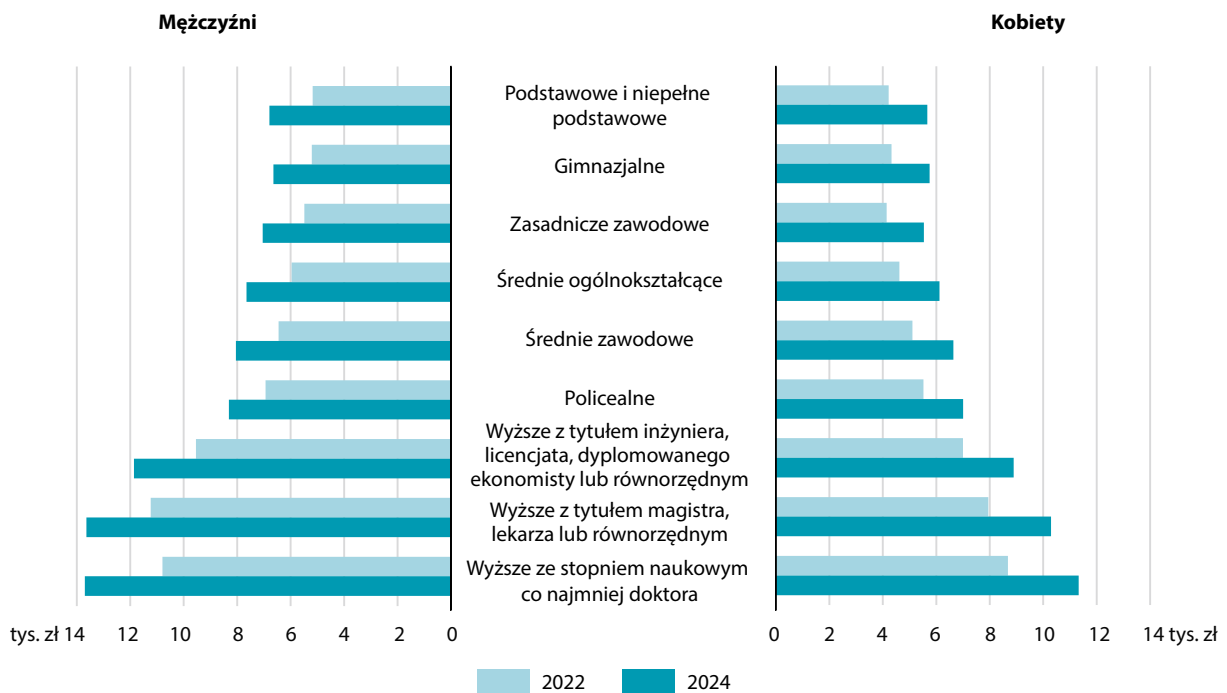
W grupie wiekowej 55-64 lata dysproporcja w wysokości wskaźnika zatrudnienia pomiędzy Polską a średnią państw Unii Europejskiej wyniosła 7,7 p.proc. w 2020 r. i 6,2 p.proc. w 2024 r. na niekorzyść Polski. W Polsce jednak wysokość wskaźnika systematycznie wzrastała od 50,5% w 2020 r. do 59,0% w 2024 r. Najwyższe wartości wskaźnika w 2024 r. odnotowano w województwie mazowieckim – 67,0% (dla mężczyzn 76,7%, a dla kobiet 58,4%).

Wynagrodzenia

Wyniki badania wynagrodzeń przeprowadzonego w październiku w 2022 r. i 2024 r. pokazują efekty inwestycji w kapitał ludzki poprzez podnoszenie poziomu wykształcenia. Jednocześnie potwierdzają one występowanie znacznych dysproporcji w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn niezależnie od posiadanego wykształcenia.

Dane zawarte na wykresie 15 obrazują bezpośredni związek pomiędzy poziomem wykształcenia a wysokością wynagrodzenia brutto. Zależność ta jest tym bardziej widoczna, im wyższy jest formalny poziom wykształcenia. Mniejsze zróżnicowanie płac w grupie osób z wykształceniem średnim i niższym może wskazywać na fakt, że większą rolę odgrywają tu posiadane przez pracowników umiejętności. W październiku 2024 r. w Polsce najwyższe przeciętne wynagrodzenie brutto otrzymywały osoby legitymujące się wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym co najmniej doktora. W populacji mężczyzn wynagrodzenie to wyniosło 13696,48 zł i było wyższe od wynagrodzenia kobiet o 2367,85 zł. Województwem, w którym zarówno mężczyźni, jak i kobiety z wykształceniem wyższym ze stopniem naukowym co najmniej doktora osiągnęli najwyższe wynagrodzenie w skali kraju, było województwo mazowieckie. Wynagrodzenie mężczyzn utrzymywało się tu na poziomie 15942,46 zł, podczas gdy wynagrodzenie kobiet było niższe o 3078,39 zł. W 2024 r. województwem, w którym osoby posiadające najwyższy poziom wykształcenia otrzymywały stosunkowo najniższe wynagrodzenie, było województwo warmińsko-mazurskie (8871,59 zł mężczyźni i 8689,62 zł kobiety).

Wykres 15. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto^a według płci i poziomu wykształcenia

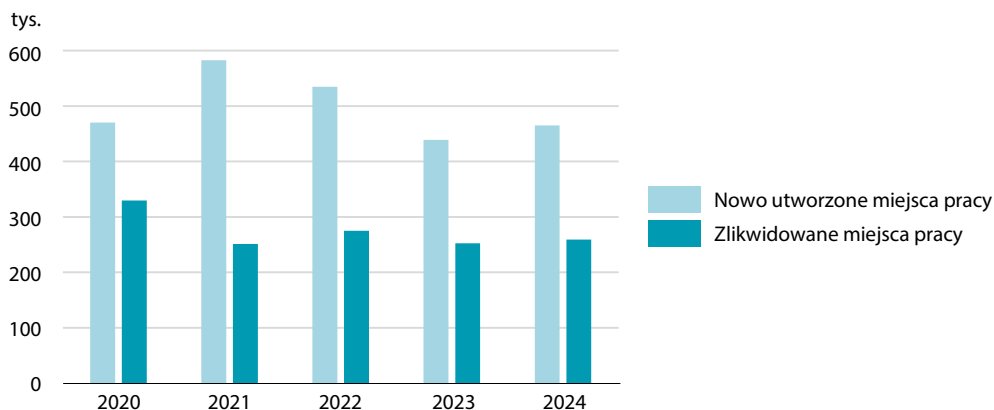

^a Dane za październik 2022 i 2024 r.
Źródło: Z-12 Sprawozdanie o strukturze wynagrodzeń według zawodów.

Miejsca pracy

Bezpośredni wpływ na sytuację na rynku pracy ma tworzenie i likwidacja miejsc pracy. W 2024 r. powstało w Polsce 465,1 tys. nowych miejsc pracy (o 26,3 tys. więcej niż w 2023 r.), zlikwidowano natomiast 259 tys. miejsc (o 6,7 tys. więcej niż w 2023 r.). Nowo utworzone miejsca pracy powstały przede wszystkim w województwie mazowieckim (111,7 tys.), natomiast najmniej nowych miejsc pracy utworzono w województwie opolskim (7,1 tys.).

Wykres 16. Nowo utworzone i zlikwidowane miejsca pracy

Źródło: Z-05 Badanie popytu na pracę.

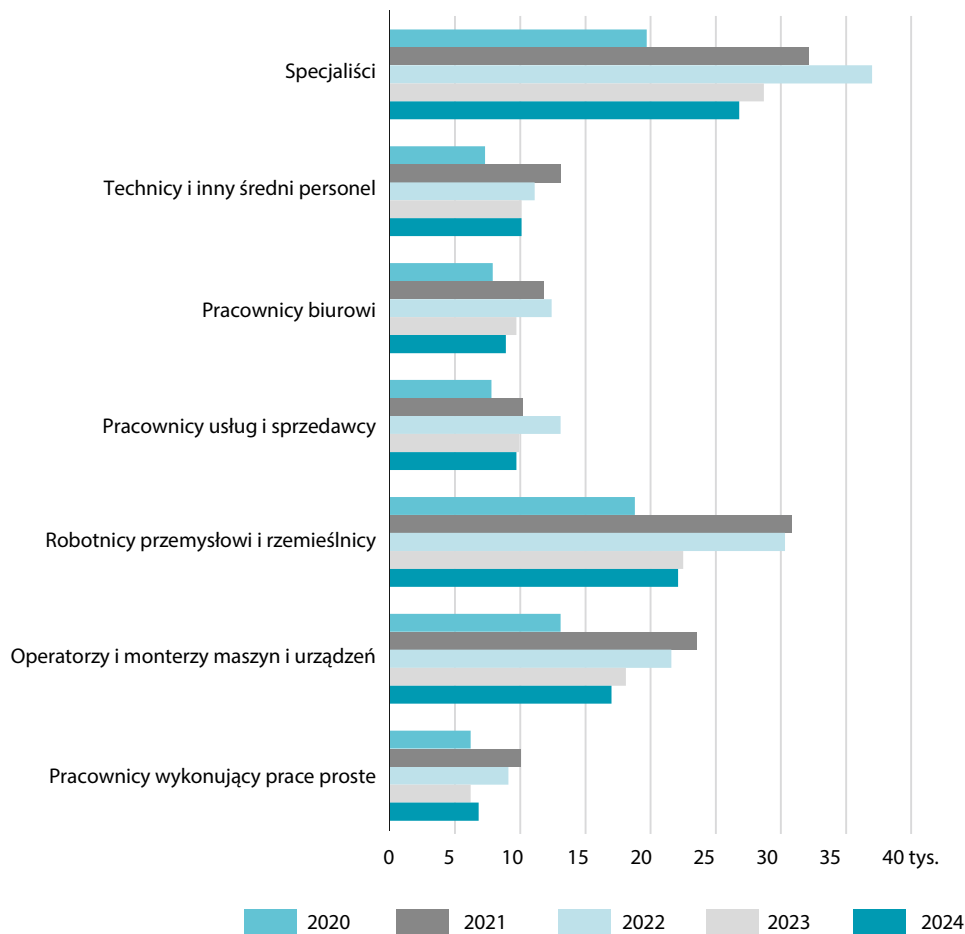
Analiza liczby wolnych miejsc pracy w wybranych grupach zawodowych w latach 2020-2024 wskazuje względną stabilizację na rynku pracy. Rozkład wolnych miejsc pracy był nierównomierny w poszczególnych województwach. W 2024 r. ze 107,0 tys. wolnych miejsc pracy najwięcej było w województwie mazowieckim (28,4 tys.) oraz wielkopolskim i śląskim (odpowiednio 12,0 tys. i 11,9 tys.), a najmniej w województwie świętokrzyskim (1,3 tys.) i podlaskim (1,5 tys.).

Niedopasowania strukturalne są przede wszystkim skutkiem relatywnie niskiej mobilności siły roboczej. Niezbyt duża skala migracji wewnętrznych z terenów o niskim popycie do terenów o popycie wyższym powoduje przestrzenną koncentrację bezrobocia. Niedobory pracowników mają miejsce przede wszystkim w dynamicznie rozwijających się regionach, zwłaszcza w dużych aglomeracjach miejskich.

Głównymi miernikami określającymi stopień niedopasowania podaży i popytu na pracę są poziom i natężenie bezrobocia. Na uwagę zasługują też zbiorowości znajdujące się na pograniczu pomiędzy pracą a bezrobociem oraz bezrobociem a biernością zawodową, które z okresu na okres mogą zmienić swój status na rynku pracy i płynnie przechodzić do populacji bezrobotnych oraz z niej wychodzić. Stanowią ją grupy osób niepełnozatrudnionych, które byłyby gotowe pracować więcej godzin tygodniowo, biernych zawodowo poszukujących pracy, ale niegotowych do jej podjęcia oraz biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia. Suma osób bezrobotnych, osób potencjalnie aktywnych zawodowo oraz niepełnozatrudnionych daje obraz niewykorzystanych w pełni potencjalnych zasobów pracy. W 2024 r. liczba osób należących do powyższych kategorii osiągnęła łącznie 889 tys. Liczba mężczyzn wyniosła 425 tys., a kobiet 464 tys., co daje różnicę 39 tys. osób. Wśród osób biernych zawodowo, nieposzukujących pracy, lecz gotowych do jej podjęcia, liczba mężczyzn i kobiet była niemal równa (odpowiednio 97 tys. i 96 tys. osób).

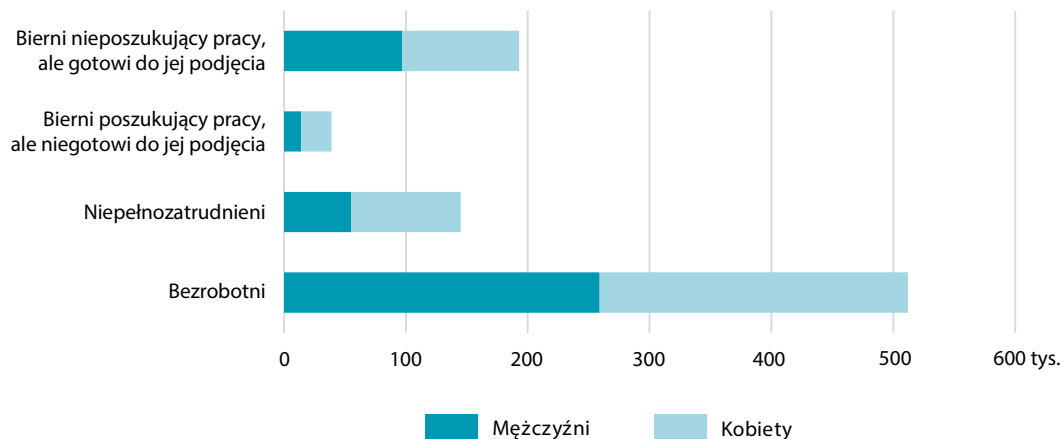
W przypadku niepełnozatrudnionych liczba kobiet była wyższa o 35 tys. od mężczyzn, a w przypadku osób bezrobotnych – niższa o 6 tys.

Wykres 17. Wolne miejsca pracy według wybranych grup zawodów
Średnia ze stanów na koniec kwartałów

Źródło: Z-05 Badanie popytu na pracę.

Wykres 18. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy^a w 2024r.

^a Osoby w wieku 15-74 lata.

Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Kultura

Czytelnictwo

W badanym okresie instytucje samorządowe oraz organizacje pozarządowe angażowały się w inicjatywy promujące czytanie, kierowane zarówno do wszystkich mieszkańców, jak i do wybranych grup. Biblioteki publiczne na co dzień pomagają rozwijać zainteresowania czytelnicze, zapewniają dostęp do informacji oraz wspierają edukację i życie kulturalne społeczności lokalnej. W latach 2020-2024 odnotowano spadek liczby bibliotek publicznych (łącznie z filiami) z 7782 w 2020 r. do 7541 w 2024 r. Najliczniejszą grupę spośród 1297 bibliotek specjalistycznych działających w 2024 r. były biblioteki naukowe – 57,5%. Większość placówek bibliotek publicznych funkcjonowała na wsi – 64,0%.

W 2024 r. liczba czytelników aktywnie wypożyczających zarejestrowanych w bibliotekach publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności była wyższa o 11,7% niż w 2020 r. Najwięcej osób korzystających z zasobów bibliotecznych odnotowano w województwie małopolskim – na 1000 mieszkańców przypadało 189 czytelników w bibliotekach publicznych. W 2024 r. najwyższy wskaźnik wypożyczonych woluminów w bibliotekach publicznych na 1 czytelnika zarejestrowano w województwie świętokrzyskim – 23,0. W porównaniu z 2020 r. największy wzrost wskaźnika wypożyczonych woluminów wystąpił w województwie świętokrzyskim (o 31,5%). Wśród osób korzystających z zasobów bibliotek publicznych najwięcej było osób w wieku 25-44 lata – 25,0%. Biorąc pod uwagę kryterium wykonywanego zajęcia, przeważały osoby pracujące – 40,0% oraz uczące się – 32,7% czytelników zarejestrowanych w bibliotekach publicznych. W 2024 r. najwięcej bibliotek publicznych oferowało następujące usługi elektroniczne: katalog on-line (93,2%) oraz możliwość zdalnej rezerwacji materiałów bibliotecznych do wypożyczenia (71,4%). W ramach tych usług odbyły się również elektroniczne kursy i szkolenia biblioteczne (e-learning) – 4,5%. Biblioteki publiczne, odpowiadając na oczekiwania społeczne, realizują różnorodne wydarzenia stacjonarne oraz konferencje i seminaria. W 2024 r. zorganizowano ich łącznie 177,9 tys.

Tablica 11. Czytelnicy w bibliotekach

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	w tys.				
Biblioteki naukowe	767,9	687,2	724,4	763,3	739,4
Biblioteki pedagogiczne (łącznie z filiami)	166,5	157,9	150,7	143,6	140,2
Biblioteki fachowe/zakładowe	9,4	9,4	8,2	8,0	8,1
Biblioteki fachowo-beletrystyczne	19,4	20,3	20,6	18,2	16,2
Ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE)	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Biblioteki towarzystw naukowych	0,4	0,4	0,5	0,3	0,2

Źródło: K-03 Sprawozdanie biblioteki.

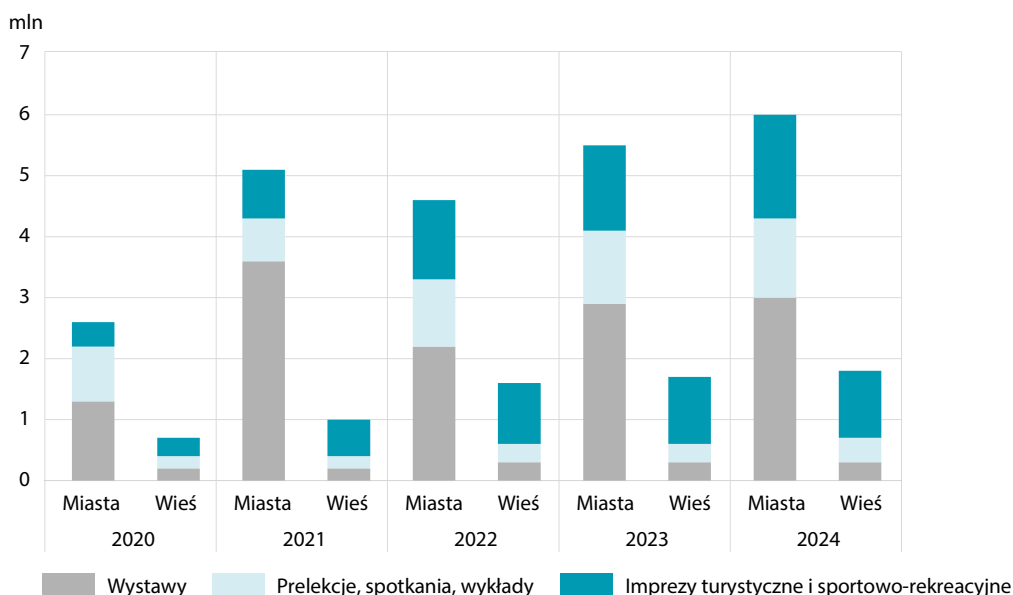
Biblioteka Narodowa opublikowała raport dotyczący poziomu czytelnictwa w Polsce, zgodnie z którym czytelnictwo w 2024 r. ustabilizowało się na poziomie powyżej 40%. Przeczytanie co najmniej jednej książki w ciągu roku potwierdziło 41% badanych, przy czym wskaźnik ten był wyższy wśród kobiet – 47%. W podziale według grup wieku najwyższy udział czytających książki zaobserwowano wśród osób w wieku 15-18 lat – 54%.

Działalność oświatowa w instytucjach kultury

Zadaniem instytucji kultury jest tworzenie warunków sprzyjających poszerzaniu wiedzy oraz rozwijaniu umiejętności i doświadczeń mieszkańców. Duża liczba placówek o profilu kulturalnym na danym terenie zwiększa dostępność wydarzeń edukacyjnych i artystycznych dla lokalnej społeczności. Aby działania te spotykały się z zainteresowaniem, konieczne jest dostosowanie oferty do potrzeb i upodobań uczestników. Poprzez angażujące formy aktywności instytucje kultury zachęcają dzieci i młodzież do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, oferując im atrakcyjne alternatywy spędzania wolnego czasu. Realizacja wielu takich przedsięwzięć odbywa się przy wsparciu finansowym władz samorządowych, które wspomagają inicjatywy promujące kulturę.

W 2024 r. na terenie Polski prowadziły działalność 623 centra kultury, 677 domów kultury, 1283 ośrodki kultury, 287 klubów i 1041 świetlic. Zdecydowana większość świetlic – 95,6% oraz ośrodków kultury – 60,9% działała na wsi. Na terenie miast działało 81,2% klubów, 59,1% domów kultury i 61,6% centrów kultury. Największą liczbę instytucji kultury odnotowano w województwach: małopolskim – 421, podkarpackim – 350 i śląskim – 335, a najmniejszą w województwie lubuskim – 78.

Wykres 19. Uczestnicy wybranych imprez organizowanych w instytucjach kultury

Źródło: K-07 Sprawozdanie z działalności centrum kultury, domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy.

Nabyte przez osoby kompetencje kulturowe pomagają podejmować nowe inicjatywy oraz zachęcają do otwartości i aktywnego działania na rzecz swojej społeczności. W 2024 r. mieszkańcy miast częściej wybierali zwiedzanie wystaw – 3028,5 tys. zwiedzających, natomiast mieszkańcy wsi imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne – 1091,0 tys. uczestników. W prelekcjach, spotkaniach i wykładach najchętniej uczestniczyli mieszkańcy województwa mazowieckiego, gdzie w 4933 zorganizowanych imprezach wzięło udział 283,7 tys. osób. Wystawy, które odbyły się w domach kultury, ośrodkach kultury, klubach świetlicach, chętniej odwiedzali mieszkańcy miast. W imprezach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych najwięcej uczestników zanotowano w województwie mazowieckim – 381,3 tys. osób, co stanowiło 13,6% wszystkich zainteresowanych.

Instytucje kultury oferują odbiorcom swoich usług udział w kursach. W 2024 r. po raz kolejny potwierdziło się duże zainteresowanie kursami języka obcego wśród dzieci i młodzieży szkolnej – stanowili oni 69,9% absolwentów tych kursów.

Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych

W latach 2020-2024 zainteresowanie społeczeństwa uczestnictwem w życiu kulturalnym w poszczególnych województwach było zróżnicowane. Czynnikiem mającym wpływ na poziom aktywności mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych była dostępność instytucji kultury na danym obszarze. Większość kin, galerii oraz instytucji scenicznych swoją działalność zlokalizowała w miastach. Kina oferowały potencjalnym widzom zróżnicowany repertuar filmów produkcji polskiej i zagranicznej. W 2024 r. najwięcej seansów w przeliczeniu na 1 kino stałe odnotowało województwo śląskie (6,4 tys.) i kujawsko-pomorskie (5,8 tys.), a najmniej województwo lubelskie (2,3 tys.). Na przestrzeni analizowanego okresu zwiększyła się liczba widzów w kinach stałych w przeliczeniu na jeden seans z 18 osób w 2020 r. do 23 osób w 2024 r. Działalność kin nie ogranicza się do rozpowszechniania filmów. Inne formy działalności kin to m.in. organizowanie odczytów, spotkań i prelekcji. W 2024 r. w tego rodzaju imprezach uczestniczyło 581,5 tys. osób. Najwięcej uczestników odnotowano w województwie śląskim (96,6 tys.) i małopolskim (92,4 tys.).

Tablica 12. Teatry i instytucje muzyczne

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	124	141	284	374	414
Ludność na 1 miejsce w teatrach i instytucjach muzycznych	335	321	318	321	319
Przedstawienia i koncerty na 1 instytucję	126	141	255	325	336

Źródło: K-01 Sprawozdanie z działalności artystycznej i rozrywkowej, Baza Demografia GUS, demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/

W 2024 r. teatry i instytucje muzyczne zorganizowały 60,5 tys. przedstawień i koncertów, na które wybrało się 12,2 mln osób, a liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności wyniosła 414 osób (o 290 osób więcej niż w 2020 r.). Zwiększyła się także liczba przedstawień i koncertów na 1 instytucję ze 126 w 2020 r. do 336 w 2024 r.

Galerie, poza prowadzeniem działalności wystawienniczej, organizują imprezy o charakterze edukacyjnym. Zajęcia te sprzyjają aktywnemu uczestnictwu w kulturze, zachęcają do twórczej ekspresji oraz wspierają proces uczenia się poprzez bezpośredni kontakt ze sztuką. W 2024 r. w galeriach zorganizowano 3,3 tys. odczytów, prelekcji i spotkań z autorami wystaw oraz 11,4 tys. lekcji lub warsztatów. W 2024 r. galerie w formie on-line zaprezentowały 309 wystaw oraz 207 imprez. Każdego roku muzea przygotowują programy i inicjatywy łączące elementy kultury, nauki oraz edukacji. W 2024 r. w muzeach zorganizowano 152,4 tys. imprez, w tym 70,7% stanowiły lekcje muzealne i warsztaty. Na terenie województwa mazowieckiego w muzeach miało miejsce 30,5 tys. lekcji i warsztatów. Najmniej tego rodzaju zajęć odbyło się w województwie lubuskim – 1,2 tys. oraz w województwie opolskim – 1,6 tys. W 2024 r. do muzeów wybrało się 44,4 mln zwiedzających, w tym 8,6% stanowiły zorganizowane grupy szkolne.

W 2022 r. najwyższy udział uczestnictwa w życiu kulturalnym zaobserwowano w krajach Europy Zachodniej oraz regionu nordyckiego. Najwyższe wartości odnotowano w Luksemburgu (77,7%) i Danii (77,3%), natomiast w Holandii, Finlandii, Szwecji, Irlandii i Estonii udział ten wyniósł co najmniej 60%. Zdecydowanie niższe wskaźniki wystąpiły w Rumunii i Bułgarii, gdzie mniej niż jedna czwarta dorosłej populacji zadeklarowała udział w co najmniej jednej z analizowanych form aktywności kulturalnej (kino, występy na żywo, obiekty kulturalne) w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy poprzedzających badanie.

Nauka, technologia i innowacje

Korzystanie z nowych technologii

Powszechne korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjnych jest czynnikiem stymulującym tworzenie kapitału ludzkiego. Dzieje się tak dzięki łatwiejszemu, mniej ograniczonemu terytorialnie i społecznie niż w przypadku tradycyjnych form komunikacji, dostępowi do wiedzy. Sprzyja to nie tylko odbiorowi i wymianie informacji, lecz także aktywnemu współuczestniczeniu w ich powstawaniu oraz udziałowi w akcjach społecznych i wydarzeniach kulturalnych.

W 2024 r. 95,9% gospodarstw domowych w Polsce wyposażonych było w dostęp do Internetu, co stanowiło wzrost o 5,5 p.proc. w stosunku do 2020 r. Wśród gospodarstw domowych z przynajmniej jednym dzieckiem poniżej 16 lat wskaźnik ten był wyższy (99,9%) niż w gospodarstwach domowych bez dzieci w tym wieku (94,3%).

W rankingu krajów Unii Europejskiej, pod względem wskaźnika gospodarstw domowych wyposażonych w dostęp do Internetu, Polska w 2024 r. uplasowała się na 6 miejscu, nieco powyżej średniej unijnej, która wyniosła 94,2%. Wskaźnik dostępu był najwyższy w Holandii (99,0%), Luksemburgu (98,8%) i Finlandii (97,4%). W porównaniu z 2020 r. najwięcej gospodarstw domowych wyposażonych w dostęp do Internetu przybyło w Bułgarii (wzrost o 13,3 p.proc.).

W latach 2020-2024 liczba gospodarstw domowych dysponujących łączem internetowym wzrosła zarówno w miastach, jak i na wsi. Wolniejszy przyrost zaobserwowano w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców – 4,6 p.proc. oraz do 100 tys. mieszkańców – 5,8 p.proc. Na wsi przyrost ten był najszybszy i wyniósł 6,2 p.proc.

Tablica 13. Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych według klasy miejscowości zamieszkania

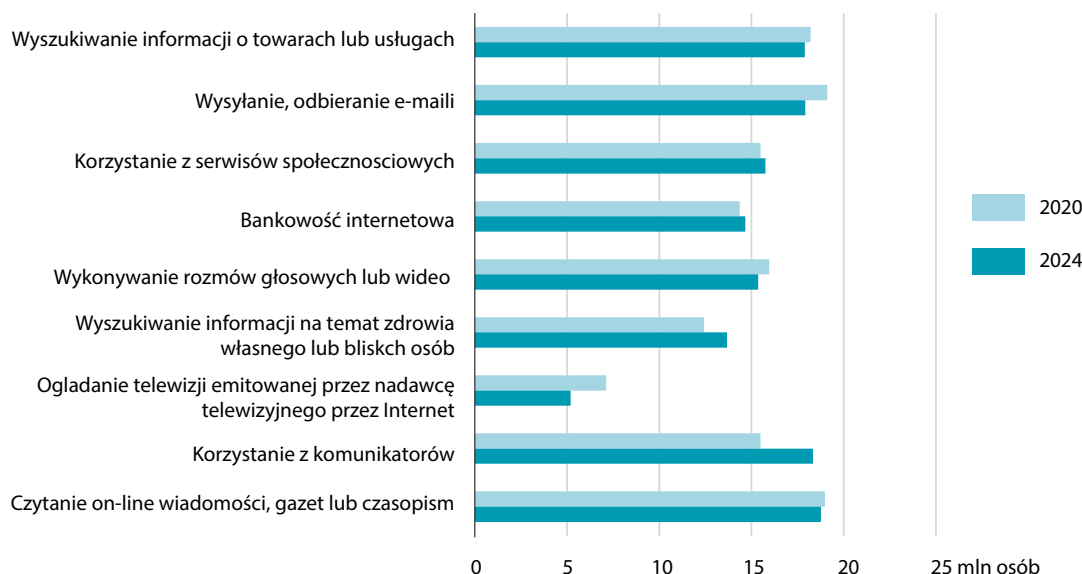
Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
	w %				
Ogółem	90,4	92,4	93,3	93,3	95,9
Miasta do 100 tys. mieszkańców	89,7	91,6	92,3	92,0	96,7
Miasta powyżej 100 tys. mieszkańców	92,1	93,8	94,4	94,8	95,6
Wieś	89,3	91,8	93,2	93,2	95,5

Źródło: Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych (tablice).

Wśród osób w wieku 16-74 lata, które korzystały z Internetu w ciągu 3 miesięcy poprzedzających badanie w 2024 r., większość (52,5%) nie przekroczyła 45 lat. Największą grupą użytkowników Internetu były osoby z wykształceniem średnim (59,2%), a najmniejszą – z wykształceniem niższym niż średnie (8,1%).

Spółeczność użytkowników Internetu była wyraźnie zróżnicowana pod względem statusu na rynku pracy. Najwięcej korzystających w ciągu ostatnich 3 miesięcy zaliczało się do osób pracujących (65,4%), wśród których wyróżniali się pracujący najemnie (52,6% użytkowników), jednocześnie najmniejszą grupę stanowili rolnicy – 3,8%. Bierni zawodowo stanowili 30,8% użytkowników.

Wykres 20. Wybrane cele korzystania z Internetu w sprawach prywatnych

Źródło: Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach i gospodarstwach domowych (tablice).

W 2024 r. użytkownicy posługiwali się Internetem w celach prywatnych przede wszystkim do czytania on-line wiadomości, gazet lub czasopism (82,0%), korzystania z komunikatorów (80,1%) oraz wysyłania i odbierania e-maili (78,3%). Na kolejnych miejscach uplasowało się wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach (78,2%) oraz wykonywanie rozmów głosowych lub wideo (67,1%). W latach 2020-2024 największy wzrost dotyczył udziału osób korzystających z komunikatorów w celach prywatnych – o 15,9 p.proc.

Personel B+R

Wzrost poziomu kapitału ludzkiego sprzyja możliwości budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, która w znacznie większym stopniu bazuje na indywidualnych kompetencjach pracownika i w której kluczowe są działania innowacyjne, badawcze i rozwojowe.

Do personelu B+R zalicza się wszystkie osoby związane bezpośrednio z działalnością B+R (pracowników merytorycznych i personel pomocniczy), które przeznaczają na tę działalność co najmniej 10% swojego ogólnego czasu pracy. Może to być zarówno personel wewnętrzny B+R, czyli pracujący, którzy wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową danej jednostki, jak i personel zewnętrzny (współpracownicy). W skład personelu zewnętrznego wchodzi pracownicy niezależni (pracujący na własny rachunek) lub zależni (pracownicy podnajmowani) w pełni uczestniczący w projektach B+R jednostki.

Wskaźnik pracujących w działalności badawczo-rozwojowej w krajach Unii Europejskiej w 2024 r., mierzony udziałem liczby pracujących w działalności badawczo-rozwojowej w populacji aktywnych zawodowo, na najwyższym poziomie kształtował się w Belgii (2,34%), Danii (2,30%) i Finlandii (2,28%). Polska ze wskaźnikiem na poziomie 1,15% uplasowała się poniżej średniej unijnej wynoszącej 1,59%.

W 2024 r. w działalność badawczą i rozwojową zaangażowanych było o 12,9% więcej osób niż w 2020 r. Najbardziej wzrosła liczba osób z wykształceniem wyższym bez stopnia naukowego oraz osób bez wykształcenia wyższego – odpowiednio o 15,7% i o 17,4%. W latach 2020-2024 dynamika zmian najniższa była pomiędzy 2022 a 2023 r. – wzrost liczby pracujących ogółem o 1,5%.

Tablica 14. Personel B+R według poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	283431	305563	321391	326075	319966
Z tytułem naukowym profesora	14196	14645	14760	15094	14956
Ze stopniem naukowym doktora habilitowanego	26053	25619	25989	25167	25218
Ze stopniem naukowym doktora	49797	51980	53872	55629	55504
Pozostali z wykształceniem wyższym	159145	175659	189237	188693	184099
Z wykształceniem pozostałym	34240	37660	37533	41492	40189

Źródło: „Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce” (lata 2020-2024), GUS, Warszawa, Szczecin.

Personel wewnętrzny B+R w 2024 r. charakteryzował się przewagą mężczyzn – 61,6%. Udział kobiet (38,4%) był zróżnicowany pod względem poziomu wykształcenia i zajmowanego stanowiska. Wśród osób z tytułem profesora kobiety stanowiły 30,4%, wśród doktorów habilitowanych – 43,7%, a wśród osób ze stopniem doktora – 51,2%. Udział kobiet wśród pracujących na stanowiskach naukowo-badawczych oraz techników i pracowników równorzędnych wyniósł odpowiednio 35,8% i 34,7%, natomiast wśród pozostałego personelu – 60,9%.

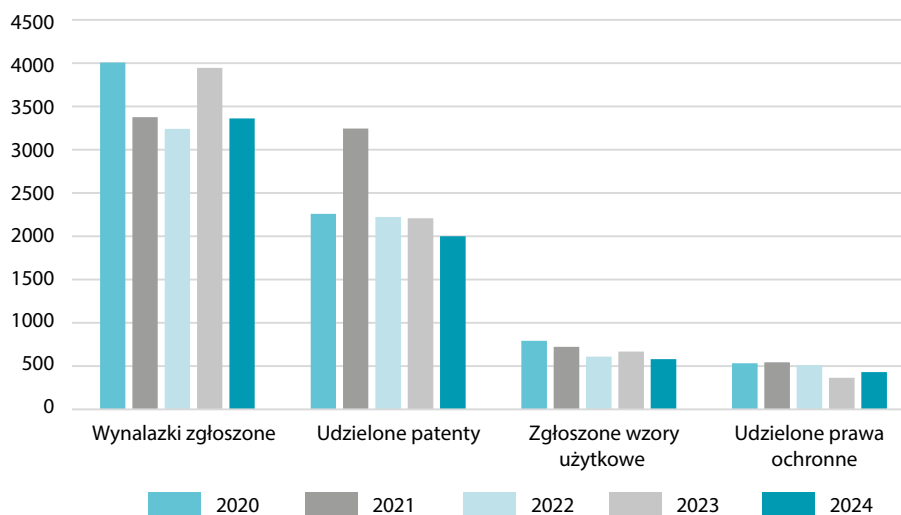
Najwięcej personelu wewnętrznego B+R w 2024 r. pracowało w województwie mazowieckim, skupiającym 30,2% kadry oraz w województwach: małopolskim (13,5%), dolnośląskim (8,4%), śląskim (8,0%) i wielkopolskim (7,4%). Najmniej osób pracowało w województwach: lubuskim (0,8%), świętokrzyskim (1,0%) oraz opolskim (1,3%).

Ochrona własności intelektualnej

Do oceny i porównań innowacyjności gospodarek krajowych i regionalnych zastosować można wskaźniki dotyczące ochrony własności intelektualnej. Uwzględniają one liczbę zgłoszonych i opatentowanych wynalazków oraz zgłoszonych wzorów użytkowych i udzielonych na nie praw ochronnych.

Patent, jako wyłączne prawo na dany wynalazek, może być udzielony przez organ krajowy (w Polsce przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej) lub międzynarodowy, np. Europejski Urząd Patentowy (EPO – European Patent Office), który przyznaje patenty europejskie.

Wykres 21. Ochrona własności intelektualnej w Polsce

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

W 2024 r. w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej zgłoszono 3363 wynalazki – o 16,1% mniej niż w 2020 r. Zaobserwowano również spadek liczby udzielonych patentów, która w 2024 r. wyniosła 2000, o 11,5% mniej w stosunku do 2020 r. W 2024 r. zgłoszono 580 wzorów użytkowych (spadek o 26,9% w porównaniu z 2020 r.), a liczba udzielonych praw ochronnych zmniejszyła się o 18,9% i wyniosła 432.

Do porównań pomiędzy województwami w Polsce zastosowano wskaźniki liczby udzielonych patentów i praw ochronnych w przeliczeniu na 100 tys. ludności. Wartości powyższych wskaźników są znacząco zróżnicowane terytorialnie. W 2024 r. najwyższy wskaźnik w zakresie udzielonych patentów odnotowano w województwach: lubelskim (10,3), podkarpackim (6,7) i małopolskim (6,1), a najniższy w województwie warmińsko-mazurskim (0,9) i lubuskim (2,4). Najwyższy wskaźnik udzielonych praw ochronnych odnotowano w województwie śląskim (1,8), najniższy zaś w województwie lubuskim (0,3).

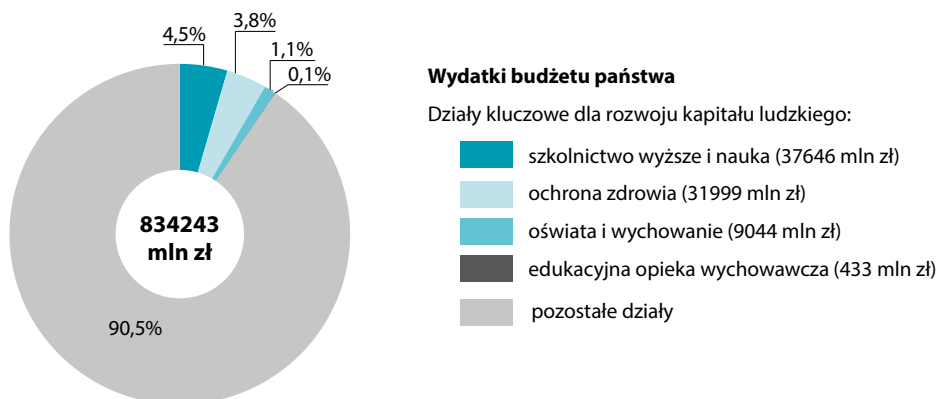
W 2024 r. Polska z wartością wskaźnika 18,9 wynalazków zgłoszonych do EPO na 1 mln mieszkańców zajęła 21 miejsce wśród krajów Unii Europejskiej. Państwami, w których aktywność na tym polu znacznie przewyższała średnią Unii Europejskiej wynoszącą 152,2, były Szwecja (467,8), Luksemburg (456,8), Finlandia (428,3), Dania (425,9) i Holandia (393,1), co świadczy o wysokim stopniu rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w tych krajach.

Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Wydatki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego

Proces tworzenia i utrzymywania kapitału ludzkiego, rozumiany jako inwestycja w edukację i rozwój nauki, związany jest nie tylko z kosztami obciążającymi indywidualne gospodarstwa domowe, ale przede wszystkim z tymi, które ponosi państwo.

Wykres 22. Wydatki budżetu państwa według wybranych działów w 2024 r.

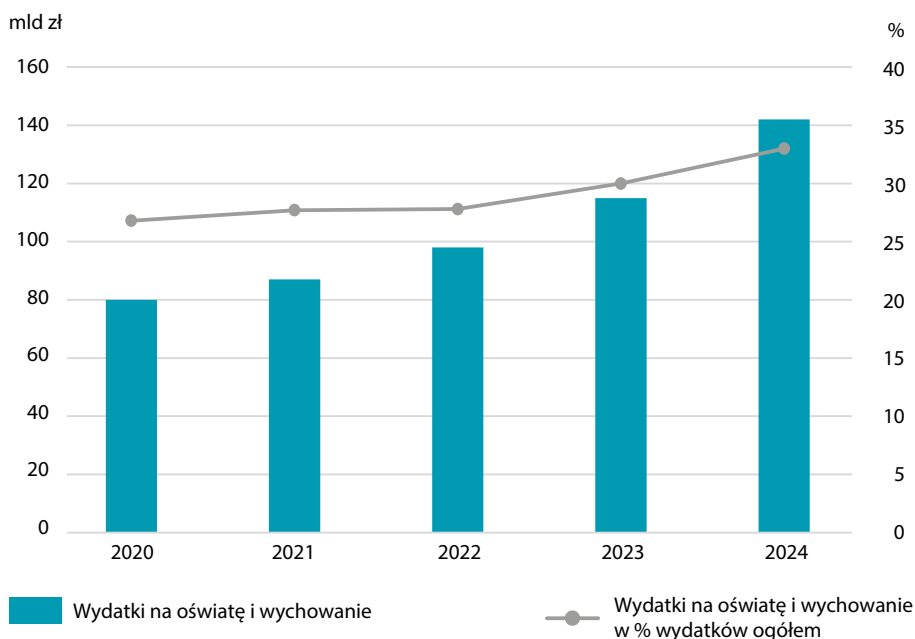

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Wydatki na wymienione na powyższym wykresie działy kluczowe dla rozwoju kapitału ludzkiego w 2024 r. stanowiły 9,5% wydatków budżetu państwa. W stosunku do 2020 r. udział ten zwiększył się o 1,5 p.proc. Wydatki na szkolnictwo wyższe i naukę zostały przeznaczone na m.in. realizację zadań, których celem było zapewnienie powszechności wykształcenia na poziomie wyższym, wyrównywanie szans edukacyjnych oraz podniesienie poziomu i jakości kształcenia. Środki te przeznaczono również na działalność badawczą instytucji systemu szkolnictwa wyższego, projekty badawcze, w tym strategiczne programy badań naukowych i prac rozwojowych.

Oświata i wychowanie oraz edukacyjna opieka wychowawcza były finansowane głównie poprzez część oświatową subwencji ogólnej, która w 2024 r. wyniosła 88,0 mld zł, dotacje na wychowanie przedszkolne oraz dofinansowanie zadań z zakresu pomocy materialnej o charakterze socjalnym przekazywane do budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto na ten cel z budżetu państwa przeznaczono 9,5 mld zł. W 2023 r. było to dodatkowo 6,3 mld zł (o 34,0% więcej niż w 2020 r.).

Wykres 23. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

W 2024 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na oświatę i wychowanie wyniosły 142041,7 mln zł i stanowiły 33,0% wydatków ogółem. W 2023 r. wydatki te były mniejsze o 27072,5 mln zł i wyniosły 30,0% wydatków ogółem. W stosunku do 2023 r. wydatki na oświatę i wychowanie wzrosły o 23,5%, a w porównaniu z 2020 r. – o 77,8%.

Na podstawie danych opublikowanych przez Eurostat wydatki publiczne na edukację na wszystkich poziomach kształcenia w krajach Unii Europejskiej w 2022 r. wyniosły przeciętnie 4,7% Produktu Krajowego Brutto. Najwyższy poziom tych wydatków odnotowano w Szwecji (6,9%), w Belgii (6,2%) oraz Finlandii (6,0%), a najniższy w Chorwacji (1,5%) oraz Rumunii (2,9%). W Polsce wydatki publiczne na edukację na wszystkich poziomach kształcenia w 2023 r. wyniosły 3,7% PKB.

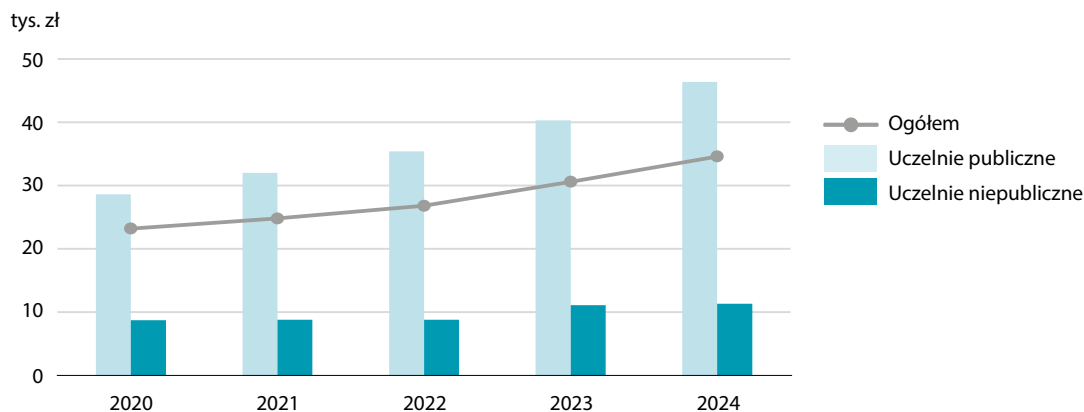
Wydatki budżetu państwa na ochronę zdrowia w 2024 r. osiągnęły poziom 31999 mln zł (o 84,5% więcej niż w 2023 r. i o 335,0% więcej niż w 2020 r.). Działania finansowane z budżetu państwa w tym obszarze miały na celu poprawę stanu zdrowia społeczeństwa oraz zapewnienie m.in.: odpowiedniego poziomu kształcenia kadr medycznych, dostępu do świadczeń wysokospecjalistycznych i ratownictwa medycznego, realizacji programów polityki zdrowotnej, dostępu do bezpiecznych, odpowiedniej jakości oraz skuteczności produktów leczniczych i wyrobów medycznych.

Nakłady na ochronę zdrowia poniesione przez budżety jednostek samorządu terytorialnego w 2024 r. osiągnęły wartość 6679,2 mln zł – o 5,3% mniej niż w 2023 r. i o 15,2% więcej niż w 2020 r. Wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 177,81 zł. Najwyższe wydatki poniesiono w województwie mazowieckim – 244,74 zł na 1 mieszkańca oraz lubuskim – 238,47 zł, a najniższe w województwie zachodniopomorskim – 113,15 zł oraz warmińsko-mazurskim – 126,57 zł.

Koszty kształcenia

W latach 2020-2024 wystąpił systematyczny wzrost jednostkowych kosztów kształcenia. W 2024 r. przyrost kosztów w stosunku do 2020 r. wyniósł 49,5%. Roczny koszt kształcenia jednego studenta w uczelni publicznej w 2024 r. wyniósł 46415 zł, podczas gdy w uczelni niepublicznej – 11310 zł. Jednostkowe koszty kształcenia w porównaniu z 2020 r. w uczelniach publicznych wzrosły o 62,2%, natomiast w uczelniach niepublicznych o 30,4%.

Wykres 24. Koszty jednostkowe kształcenia

Źródło: „Szkolnictwo wyższe i jego finanse” (lata 2020-2024), GUS, Warszawa, Gdańsk.

W ramach systemu pomocy materialnej studenci i doktoranci na studiach doktoranckich mogą ubiegać się o świadczenia w formie: stypendium socjalnego, stypendium dla osób z niepełnosprawnościami, stypendium rektora oraz zapomogi. Ponadto osoby kształcące się w szkołach doktorskich otrzymują stypendium doktoranckie bez względu na sytuację materialną lub zdrowotną.

W 2024 r. z pomocy materialnej w postaci stypendiów i zapomóg korzystało 13,3% kształcących się studentów i doktorantów, co stanowiło spadek o 3,8 p.proc. w stosunku do 2020 r.

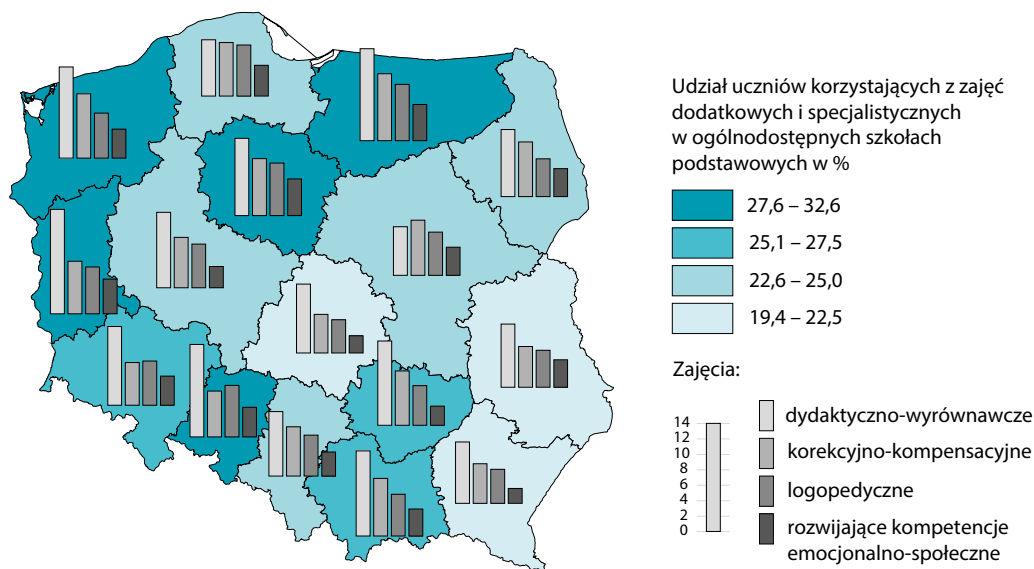
Społeczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Dostępność edukacji i pracy

Na wybory dotyczące ścieżki edukacyjnej i zawodowej wpływa wiele czynników. Poza cechami osobowościowymi lub predyspozycjami, znaczącą rolę w kształtowaniu kapitału ludzkiego odgrywa również dostępność edukacji, którą można określić jako wyrównywanie szans osób o różnych zasobach kapitału rodzinnego na początkowych etapach edukacji. Miarą upowszechnienia edukacji, zaczynając od wychowania przedszkolnego, jest współczynnik skolaryzacji. W 2024 r. udział dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w edukacji przedszkolnej wzrósł o 10,1 p.proc. w porównaniu z 2020 r., a dzieci w wieku 3-6 lat o 9,3 p.proc. i wyniósł odpowiednio – 95,4% oraz 97,1%. Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zlokalizowanych w miastach stanowiła 114,2% liczby dzieci w wieku 3-5 lat (wzrost o 11,1 p.proc. w porównaniu z 2020 r.). Do placówek położonych w miastach uczęszczają także dzieci z gmin wiejskich, co ma związek z większą liczbą placówek oraz dowożeniem dzieci w wieku 3-5 lat do przedszkoli poza miejscem zamieszkania przez rodziców dojeżdżających do pracy. Wskaźnik dotyczący dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego na wsi wyniósł 72,0% (wzrost o 9,4 p.proc.). Współczynnik skolaryzacji netto obliczony dla dzieci w wieku 3-6 lat wyniósł 97,1% (o 9,3 p.proc. więcej niż w roku szkolnym 2020/21), 115,8% w miastach i 74,0% na wsi (co oznacza wzrost w porównaniu z 2020 r. odpowiednio o 10,8 p.proc. i 8,1 p.proc.).

Dostępność edukacji to także dostęp do zajęć dodatkowych i specjalistycznych w szkołach. W latach 2020-2024 co czwarty uczeń ogólnodostępnych szkół podstawowych w Polsce korzystał z takiej formy wsparcia. Udział uczniów szkół podstawowych korzystających z zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i logopedycznych nie zmienił się znacząco i wyniósł odpowiednio 6,6% i 5,6% (spadek w porównaniu z 2020 r. o 0,7 p.proc. i 0,2 p.proc.). Zwiększyła się natomiast liczba uczniów uczestniczących w zajęciach rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne i ich udział w 2024 r. wyniósł 3,4% ogółu uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, co oznacza wzrost o 1,0 p.proc. W przypadku zajęć dydaktyczno-wyrównawczych nastąpił spadek liczby uczniów korzystających z tej formy pomocy o 1,9 p.proc.

Mapa 3. Udział uczniów korzystających z zajęć dodatkowych i specjalistycznych w ogólnodostępnych szkołach podstawowych^a według województw w roku szkolnym 2024/25

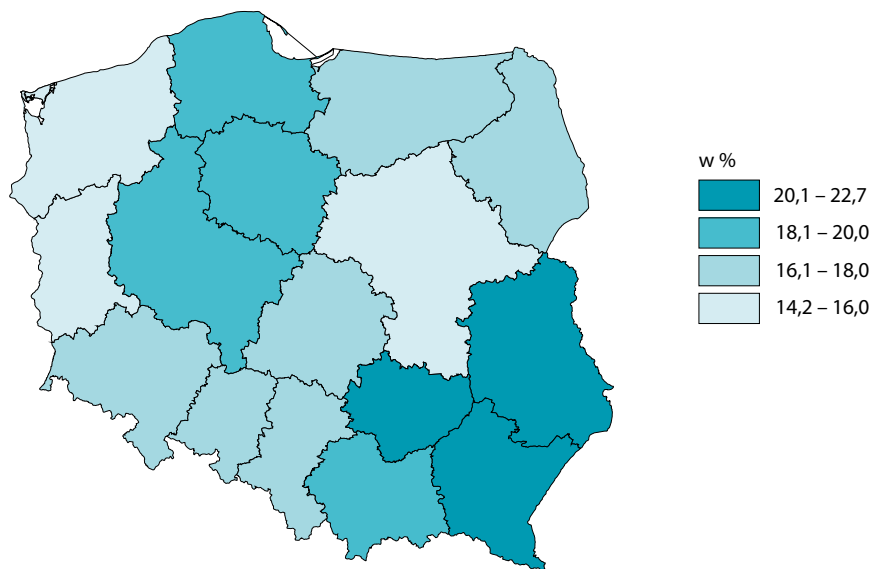
^a Bez szkół specjalnych.
Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Odległość miejsca zamieszkania ucznia od centrów usług edukacyjnych, a zatem możliwość wyboru szkoły z odpowiadającą zainteresowaniom i oczekiwaniom ofertą edukacyjną, często jednak związana z koniecznością dojeżdżania, również jest istotnym czynnikiem warunkującym dalsze perspektywy rozwoju. W roku szkolnym 2024/25 do szkół podstawowych i ponadpodstawowych dla dzieci i młodzieży w Polsce dojeżdżało 948,3 tys. uczniów. Dojeżdżający stanowili 19,3% ogólnej liczby uczniów (6,0% uczniów szkół podstawowych oraz 44,4% uczniów szkół ponadpodstawowych). Duże miasta, a zwłaszcza stolice regionów przyciągają dzieci i młodzież do placówek szkolnych ze względu na większą liczbę szkół, wszechstronną ofertę edukacyjną oraz dobrze zorganizowany transport publiczny. Do szkół w nich zlokalizowanych dojeżdżają przede wszystkim uczniowie z gmin ościennych.

W tablicy 15 przedstawiono wyniki modułowego badania osób młodych na rynku pracy w 2024 r., którym objęte były osoby w wieku 15-34 lata, a celem było m.in. uzyskanie informacji o skali i przyczynach przerywania formalnej edukacji przez osoby młode oraz na jakim poziomie zdobywania edukacji to miało miejsce, a także ocenie dopasowania wykształcenia (poziom i dziedzin) i umiejętności osób młodych do wykonywanej pracy.

Formalny program edukacji przerwało przynajmniej raz w życiu 586 tys. osób, tj. 7,4% z analizowanej populacji 7,9 mln osób młodych. Częściej zdarzało się to mężczyznom (8,6%) niż kobietom (6,2%). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, program edukacji przerywało 9,1% mieszkańców miast i 5,1% mieszkańców wsi.

Mapa 4. Udział uczniów dojeżdżających do szkół podstawowych i ponadpodstawowych dla dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności w wieku 7-19 lat według miejsca zamieszkania

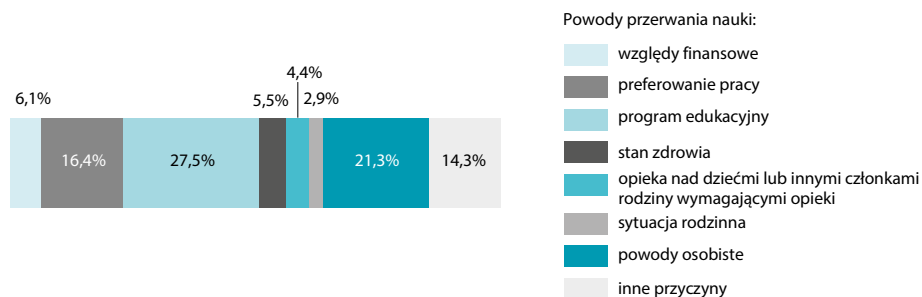
Źródło: Informacja sygnałna „Dojazdy uczniów do szkół podstawowych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2024/2025” na podstawie danych Ministerstwa Edukacji Narodowej, Warszawa, 2025.

Tablica 15. Osoby w wieku 15-34 lata według faktu przerywania edukacji formalnej, płci, wieku i miejsca zamieszkania w 2024 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, które przerywały naukę podjętą w ramach formalnego systemu edukacji	Osoby, które nie przerywały nauki podjętej w ramach formalnego systemu edukacji	Nie ustalono
		w tys. osób		
Ogółem	7902	586	7191	125
Mężczyźni	4038	347	3622	69
Kobiety	3864	239	3570	56
Grupy wieku:				
15-19 lat	1836	46	1771	19
20-24	1709	126	1563	20
25-29	1968	216	1703	49
30-34	2390	199	2153	38
Miejsce zamieszkania:				
miasta	4514	413	4038	64
wieś	3388	173	3154	61

Źródło: „Osoby młode na rynku pracy w 2024 r.”, GUS, Warszawa.

Najczęściej naukę przerywały osoby w wieku 25-29 lat oraz 30-34 lata – zwłaszcza te, które zdobywały inny zawód lub kształciły się na kolejnych kierunkach studiów, decydowały się na podjęcie pracy lub rezygnowały z nauki z innych powodów. Wśród przyczyn przerywania nauki zazwyczaj wymieniano niedopasowany do zainteresowań i potrzeb program edukacyjny, powody osobiste oraz poszukiwanie lub podjęcie pracy.

Wykres 25. Udział osób w wieku 15-34 lata, które przerywały naukę według powodu jej przerwania

Źródło: „Osoby młode na rynku pracy w 2024 r.”, GUS, Warszawa.

Warto zaznaczyć, że osoby aktywne zawodowo (pracujące i bezrobotne) stanowiły 63,0% ogółu osób w analizowanej grupie wieku 15-34 lata. Bierność zawodowa osób młodych była w znacznej mierze związana z kontynuowaniem nauki. Udział pracujących w populacji osób w wieku 15-34 lata wyniósł 59,8%. Stopa bezrobocia osób w tej grupie wieku wyniosła 5,1%.

Dane przedstawiające poziom bezrobocia rejestrowanego wśród osób do 25 roku życia dowodzą, że w badanym okresie sytuacja młodych ludzi na rynku pracy była stabilna. W 2020 r. udział osób bezrobotnych, które nie ukończyły 25 roku życia wyniósł 12,5% (mężczyźni – 11,7%, kobiety – 13,2%), a w 2024 r. nieznacznie się zwiększył do 13,0% (mężczyźni – 12,7%, kobiety – 13,2%).

Najniższy wskaźnik opisujący udział bezrobotnych osób do 25 roku życia w liczbie wszystkich zarejestrowanych w urzędach pracy odnotowano w województwach dolnośląskim – 10,6% (9,5% mężczyzn i 11,6% kobiet) i łódzkim – 10,7% (10,4% mężczyzn wobec 11,0% kobiet), a najwyższy zaobserwowano w województwach wielkopolskim – 15,5% (15,3% mężczyzn, 15,7% kobiet), lubelskim – 15,3% (15,2% mężczyzn, 15,4% kobiet) oraz małopolskim – 15,2% (15,9% mężczyzn wobec 14,5% kobiet).

Wprawdzie w latach 2020-2024 w Polsce odnotowano spadek liczby młodych osób bez pracy (o 29,0 tys. osób), jednak ich udział w liczbie osób bezrobotnych zwiększył się o 1,7 p.proc. W 2024 r. w dwunastu województwach zarejestrowano wyższy udział bezrobotnych osób do 25 roku życia, a w czterech – niższy niż w 2020 r. Najwięcej bezrobotnych, którzy nie ukończyli 25 lat, ubyto w województwach podlaskim i zachodniopomorskim (spadek o 0,4 p.proc.), a przybyło w województwach wielkopolskim (wzrost o 1,8 p.proc.) i kujawsko-pomorskim (1,6 p.proc.).

Według danych opublikowanych przez Eurostat, bezrobocie na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wśród mieszkańców Unii Europejskiej w wieku 15-24 lat w ostatnich latach utrzymuje się na zbliżonym, stabilnym poziomie. Liczba osób poniżej 25 roku życia, pozostających bez pracy w grudniu 2024 r. w 27 krajach Unii Europejskiej, osiągnęła 2,927 mln. Stopa bezrobocia wśród młodych Europejczyków wyniosła 15,0% (analogicznie jak w grudniu 2023 r. i o 3,3 p.proc. mniej niż w 2020 r.). Bezrobocie dotykało w tym okresie co czwarte młodego mieszkańca Hiszpanii i Rumunii (25,3%) oraz Szwecji (23,9%). Dane uzyskane z BAEL pokazują, że udział młodych osób pozostających bez pracy w Polsce w 2024 r. wyniósł 10,8% (o 1,3 p.proc. mniej niż rok wcześniej). Najniższe wskaźniki bezrobocia wśród osób przed 25 rokiem życia odnotowano w Niemczech – 6,4%, Holandii – 8,7% i Czechach – 9,0%.

Warto zwrócić uwagę na wskaźnik NEET – not in employment, education or training – dotyczący młodych osób, które nie pracują, nie uczą się ani w żaden inny sposób nie uczestniczą w edukacji. NEET obejmuje zarówno młode osoby poszukujące pracy, jak i niezainteresowane poszukiwaniem zatrudnienia oraz z różnych powodów wykluczone z rynku pracy (osoby długotrwale chore, z niepełnosprawnościami, opiekujące się dziećmi lub krewnymi). Według danych Eurostatu brak jakiegokolwiek aktywności zawodowo-ekonomicznej w krajach Unii Europejskiej w 2024 r. dotyczył 12,2% Europejczyków w wieku 15-34 lat. NEET najwyższe wartości osiągnął we Włoszech (17,3%) i w Rumunii (20,3%), a najniższe w Holandii (5,9%) i Szwecji (6,6%). W Polsce wskaźnik ten wyniósł 10,3%.

W 2024 r. w Polsce osoby w wieku 18-24 lata stanowiły 13,0% ogółu bezrobotnych, 25-34 lata – 22,9%, 35-44 lata – 25,7%, 45-54 lata – 22,0%, 55-59 lat – 10,2%, a powyżej 60 lat – 6,2%. Co piąty zarejestrowany bezrobotny (19,2%) znajdował zatrudnienie w czasie 1-3 miesięcy, a co szósty po 3-6 (15,8%), 6-12 (16,8%) lub 12-24 miesiącach (15,5%) od zgłoszenia się do urzędu pracy. Najwięcej bezrobotnych pozostawało bez pracy dłużej niż 24 miesiące od momentu rejestracji – 22,4% (kobiety 24,7%). Największy udział bezrobotnych odnotowano wśród osób legitymujących się poziomem wykształcenia gimnazjalnym/podstawowym – 25,8% i zasadniczym zawodowym/branżowym – 24,5%, zaś najniższa stopa bezrobocia dotyczyła osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym – odpowiednio: 12,5% i 14,8%.

Wpływ warunków pracy na jakość życia

Zarówno praca, jak i jej brak wywierają wpływ na życie pod wieloma względami. Przeprowadzone w 2023 r. badanie warunków życia ludności (EU-SILC), którego wyniki opublikowano w grudniu 2024 r. w raporcie „Dochody i warunki życia ludności Polski (raport z badania EU-SILC 2023)” wskazuje, że 75,5% pracujących mieszkańców Polski było usatysfakcjonowanych swoją sytuacją zawodową. Wśród mężczyzn 76,2% zadeklarowało najwyższy poziom zadowolenia. W grupie kobiet ten aspekt życia bardzo dobrze oceniło 74,7% badanych. Stopień zadowolenia z pracy rósł proporcjonalnie z poziomem wykształcenia respondentów. Wśród osób z wykształceniem wyższym udział zadowolonych stanowił 82,6%. Natomiast w przypadku osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym liczba osób odczuwających satysfakcję wyniosła 57,3%. Miejsce zamieszkania badanych nie wpłynęło znacząco na zróżnicowanie oceny zadowolenia z aktualnej pracy. Ze swojej sytuacji zawodowej nieco częściej zadowoleni byli mieszkańcy miast (75,6%) niż wsi (75,4%), choć to w miastach był większy udział respondentów niezadowolonych z zatrudnienia niż na wsi (2,3% wobec 1,9%). Można odnotować, że z wiekiem nie zmieniała się satysfakcja z wykonywanej pracy. Największy udział osób zadowolonych odnotowano bowiem w przedziale wiekowym 30-44 lata (79,4%) i powyżej 60 lat (75,8%). Najniższy zaś wystąpił wśród osób w wieku 16-29 lat oraz 45-59 lat i wyniósł odpowiednio 72,5% i 72,0%.

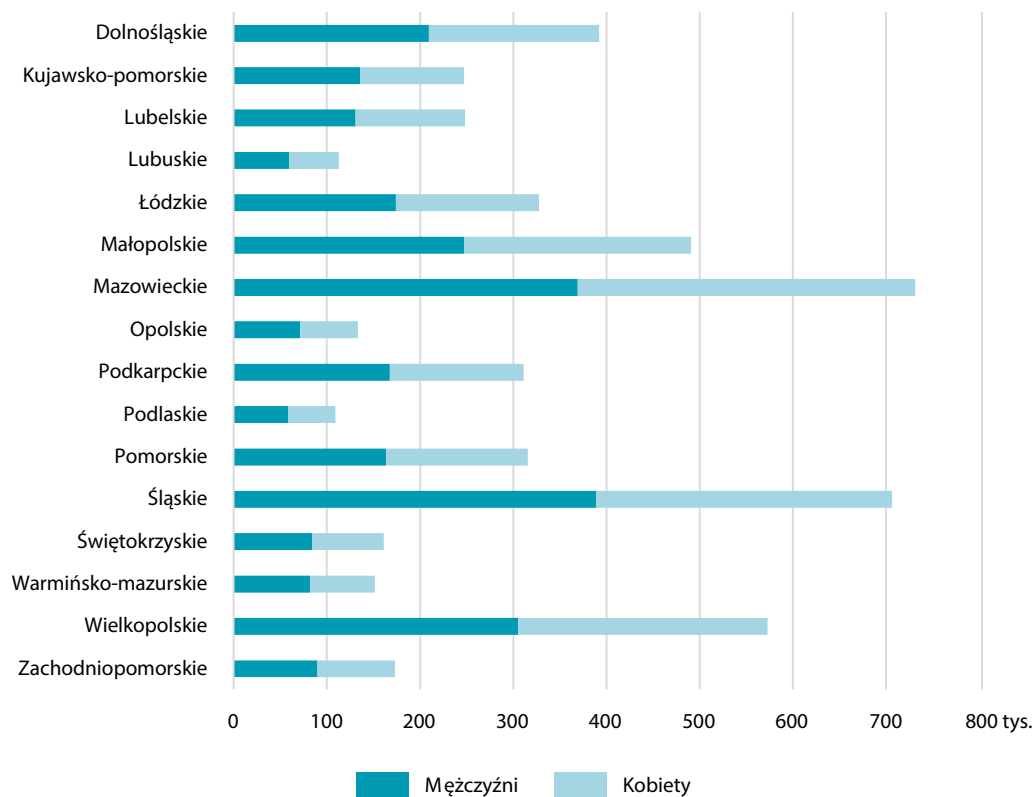
Z przeprowadzonego w ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 badania dojazdów do pracy wynika, że w Polsce w 2021 r. dojeżdżało do pracy 5,2 mln pracowników najemnych, co stanowiło 37,7% ogólnej ich liczby. Największą liczbę dojeżdżających do pracy odnotowano w województwach: mazowieckim (730,9 tys.), śląskim (706,5 tys.), wielkopolskim (572,6 tys.) i małopolskim (490,6 tys.). Te cztery województwa skupiały 48,3% wszystkich dojeżdżających w Polsce, czyli blisko połowę całej zbiorowości.

Tablica 16. Poziom zadowolenia z aktualnej pracy według płci, poziomu wykształcenia, grup wieku i miejsca zamieszkania w 2023 r.

Wyszczególnienie	Niezadowolony	Średnio zadowolony	Zadowolony
	w %		
Ogółem	2,1	22,4	75,5
mężczyźni	1,9	22,7	75,4
kobiety	2,4	22,9	74,7
Poziom wykształcenia:			
podstawowe, gimnazjalne lub brak wykształcenia	•	39,0	57,3
zasadnicze zawodowe/branżowe	2,2	27,8	70,0
średnie (ogólnokształcące lub zawodowe)	2,2	26,2	71,6
wyższe	2,0	15,4	82,6
Grupy wieku:			
16-29 lat	•	26,1	72,5
30-44	2,2	18,4	79,4
45-59	2,5	25,5	72,0
60 lat i więcej	•	23,2	75,8
Miejsce zamieszkania:			
miasta	2,3	22,1	75,6
wieś	1,9	22,7	75,4

Źródło: „Dochody i warunki życia ludności Polski” (raport z badania EU-SILC 2023), GUS, Warszawa.

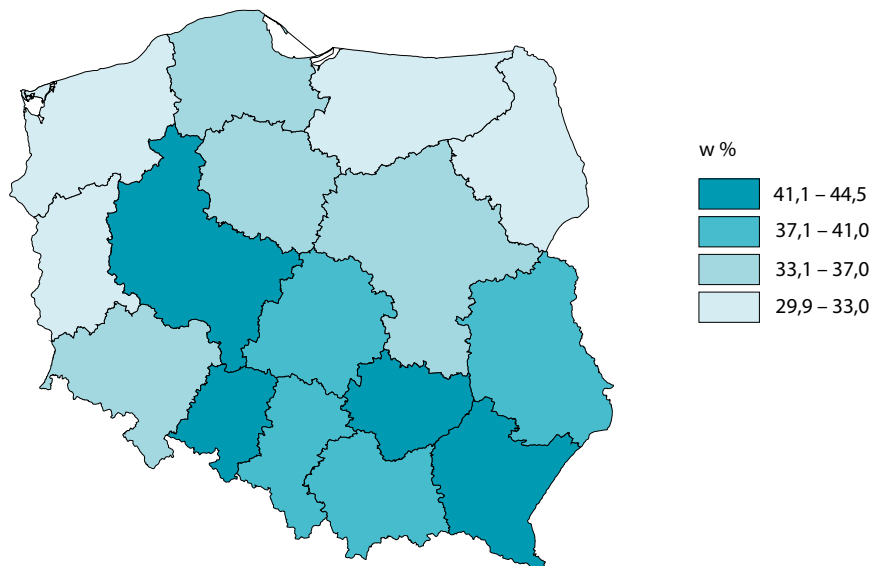
Wykres 26. Dojeżdżający do pracy w 2021 r. według płci i województwa zamieszkania

Źródło: „Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”, GUS, Warszawa.

Warto zwrócić uwagę, że województwem, w którym udział dojeżdżających pracowników najemnych był największy, było podkarpackie (44,5%), wielkopolskie (42,7%) i śląskie (42,4%).

Mapa 5. Udział dojeżdżających do pracy w ogólnej liczbie zatrudnionych według województwa zamieszkania w 2021 r.

Źródło: „Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”, GUS, Warszawa.

Liczba dojeżdżających do pracy mężczyzn (2,7 mln) była większa od liczby kobiet (2,4 mln) i stanowiła 52,8% ogółu dojeżdżających. Ta niewielka przewaga udziału dojeżdżających mężczyzn przejawiała się także w ujęciu wojewódzkim. Zbiorowość dojeżdżających była natomiast mocno zróżnicowana pod względem wieku. Największymi przepływami związanymi z pracą charakteryzowały się młodsze i środkowe grupy wiekowe (35–44 lat, 25–34 lat oraz 45–54 lat). Najmniejszą mobilność w kontekście dojazdów do pracy przejawiała grupa wiekowa 65 lat i więcej. W przypadku kobiet środkowe grupy wieku (25–54 lat) charakteryzowały się nieco większym udziałem dojeżdżających niż mężczyźni. Przewaga udziału dojeżdżających mężczyzn dotyczyła przede wszystkim osób powyżej 55 lat.

Tablica 17. Dojeżdżający do pracy w 2021 r. według płci i grup wieku

Wyszczególnienie	Dojeżdżający do pracy				
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
				w osobach	
Ogółem	5182574	2737645	2444929	52,8	47,2
Grupy wieku:					
15-24 lata	519531	277602	241929	10,1	9,9
25-34	1296562	663964	632598	24,3	25,9
35-44	1460116	754818	705298	27,6	28,8
45-54	1120131	565450	554681	20,7	22,7
55-64	671927	401920	270007	14,7	11,0
65 lat i więcej	114307	73891	40416	2,7	1,7

Źródło: „Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”, GUS, Warszawa.

Spójność społeczna

Miarą stanu kapitału ludzkiego są także różne formy uczestnictwa i udzielania się na rzecz społeczeństwa: zaangażowanie w relacje społeczne i aktywność na rzecz społeczeństwa lokalnego, udział w nieobowiązkowych zebraniach, zrzeszanie się w stowarzyszeniach, stopień zaufania do instytucji publicznych czy uczestnictwo w wyborach.

Z danych publikowanych przez Ministerstwo Finansów wynika, że polscy podatnicy chętnie przekazują część należnego podatku dochodowego organizacjom pożytku publicznego. Polacy mieli możliwość zdecydowania, do jakiej organizacji trafi 1% ich podatku od 2004 r., a od roku 2023 (rozliczenie za 2022 r.) jest to 1,5%. Spośród 14,8 mln osób, które w swoich deklaracjach podatkowych za 2023 r. wskazały organizacje, na które przeznaczają 1,5% należnego podatku, najwięcej mieszkało w województwie mazowieckim – 2,4 mln i w województwie śląskim – 1,9 mln. Przeciętna kwota przekazana na rzecz tych organizacji przez jednego podatnika w 2024 r. wyniosła 128 zł.

Tablica 18. Przekazywanie 1,5%^a podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Podatnicy, którzy przekazali 1,5% należnego podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego (w tys.)	14794	15337	15943	12652	14794
Kwota przekazana na rzecz organizacji pożytku publicznego (w mln zł)	908,0	973,0	1115,1	1530,8	1899,6

a Za okresy obejmujące rozliczenie podatku do 2021 r. włącznie przekazaniu podlegał 1% należnego podatku dochodowego. Od rozliczenia za 2022 r. przekazaniu podlega 1,5% podatku.
Źródło: <https://www.gov.pl/web/finanse/1-5-procent-podatku-dla-opp>.

Reprezentacyjne badanie ludności „Praca niezarobkowa poza gospodarstwem domowym” zostało zrealizowane w pierwszym kwartale 2022 r. jako dodatkowy moduł Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Jego wyniki wskazują, że 28,4% osób w wieku 15-89 lat angażowało się w badanym okresie w wolontariat. Przeciętnie jedna osoba poświęciła na pracę w ramach wolontariatu 10 godzin. Uwzględniając cechy społeczno-demograficzne, najwyższy udział wolontariuszy odnotowano wśród osób z wyższym wykształceniem (36,7%).

Według badania EU-SILC przeprowadzonego w 2023 r., największym zaufaniem społecznym cieszą się policja (66,6% badanych osób deklaruje, że zdecydowanie lub raczej ma zaufanie do tej formacji) i władze lokalne (63,4%), a najmniejszym Sejm (26,6%), który jednocześnie jest wskazywany jako instytucja, do której najwięcej respondentów nie ma zaufania (49,9%). Mieszkańcy wsi ufają instytucjom częściej niż mieszkańcy miast, a kobiety deklarują zaufanie częściej niż mężczyźni. Można zauważyć, że wzrost zaufania do instytucji publicznych wzrasta wraz z wiekiem i poziomem wykształcenia.

Dane Państwowej Komisji Wyborczej dotyczące frekwencji wyborczej wskazują, że Polacy pragną współdecydować o losach kraju poprzez udział w głosowaniu. Podczas gdy w wyborach parlamentarnych w 2019 r. zagłosowało 61,7% uprawnionych obywateli, w 2023 r. było to 74,0%. W przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. frekwencja wyniosła 68,2% (w 2015 r. – 55,3%). W ostatnich wyborach samorządowych swój głos oddało 51,9% wyborców. Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się wybory do Parlamentu Europejskiego (45,7% w 2019 r. i 40,5% w 2024 r.).

Uwagi metodyczne

Dane przedstawione w publikacji dotyczą lat 2020-2024. W przypadku braku informacji za cały ten okres zaprezentowano najbardziej aktualne, dostępne dane.

Demografia

Dane o liczbie **ludności** zostały opracowane **metodą bilansową**:

- dla lat 2010–2019 na bazie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, przy czym dla 2010 r. – według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 grudnia 2011 r.,
- od 2020 r. na bazie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021.

Bilansów stanu i struktury ludności dokonuje się według następującego schematu:

Stan ludności na początek okresu (roku, półrocza)

+ urodzenia żywe

– zgony

+ zameldowania na pobyt stały (z innych jednostek podziału terytorialnego i z zagranicy)

– wymeldowania z pobytu stałego (do innych jednostek podziału administracyjnego i za granicę)

+ zameldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące (z innych jednostek podziału terytorialnego)

– wymeldowania z pobytu czasowego ponad 3 miesiące (do innych jednostek podziału terytorialnego)

+(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych

= Stan ludności na końcu okresu (roku, półrocza).

Bilans ludności został opracowany według **krajowej definicji zamieszkania**, w której uwzględniane są migracje czasowe wewnętrzne, tj. różnica między liczbą osób, które czasowo wyjechały z gminy na ponad 3 miesiące do innego miejsca w kraju a liczbą osób przybyłych z innego miejsca w kraju na okres ponad 3 miesiące; do ludności gminy nie są zatem zaliczani imigranci przebywający w Polsce czasowo, natomiast są zaliczani stali mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (bez względu na okres ich czasowego przebywania/nieobecności).

Źródłem danych z zakresu **ruchu naturalnego ludności i migracji** są:

- rejestry Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały oraz pobyt czasowy (od 2006 r. dane pobierane są z rejestru PESEL),
- sprawozdawczość urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach,
- sprawozdawczość sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.

Ekonomiczne grupy wieku:

- **wiek przedprodukcyjny** – mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat,
- **wiek produkcyjny** – mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59 lat:
 - wiek mobilny (18-44 lata mężczyźni i kobiety),
 - wiek niemobilny (45-64 lata mężczyźni i 45-59 lat kobiety),
- **wiek poprodukcyjny** – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety – 60 lat i więcej.

Biologiczne grupy wieku – trzy podstawowe biologiczne grupy wieku, których granice (w latach) mają charakter umowny. W praktyce badań statystycznych najczęściej stosowane jest grupowanie:

- 0-14 lat – dzieci (młodość demograficzna),
- 15-64 lat – ludność dorosła,
- 65 lat i więcej – starość demograficzna.

Ruch naturalny ludności – fakty urodzeń i zgonów, a także zawierania związków małżeńskich oraz rozwodzenia się (i separacji), powodujące zmiany w stanie liczebnym i strukturze ludności według płci, wieku i stanu cywilnego. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano w odniesieniu do:

- urodzeń – według miejsca zamieszkania matki noworodka,
- zgonów – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

Przyrost (ubytok) naturalny ludności jest to różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Przyrost (ubytok) rzeczywisty ludności – suma przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych (stałych i czasowych).

Urodzenie żywe – jest to całkowite wydalenie lub wydobywanie z ustroju matki noworodka, niezależnie od czasu trwania ciąży, który po takim wydaleniu lub wydobywaniu oddycha bądź wykazuje jakiegokolwiek inne oznaki życia, jak: czynność serca, tętnienie pępowiny lub wyraźne skurcze mięśni zależnych od woli, bez względu na to, czy sznur pępowiny został przecięty lub łożysko zostało oddzielone.

Zgon – trwałe, czyli nieodwracalne ustanie czynności narządów niezbędnych do życia (niezależnie od okresu po urodzeniu żywym), w konsekwencji czego następuje ustanie czynności życiowych całego ustroju.

Przyczyny zgonu – wszystkie choroby, stany chorobowe oraz urazy lub zatrucia, które spowodowały zgon lub przyczyniły się do zgonu, a także okoliczności wypadku lub umyślnego działania, których skutkiem były te urazy.

Współczynnik płodności ogółem – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym (15-49 lat). Współczynnik liczony jest dla okresów nie krótszych niż rok. Wyraża średnią liczbę dzieci urodzonych w ciągu badanego okresu przypadającą na 1000 kobiet (lub na 100 kobiet) w wieku rozrodczym.

Współczynnik reprodukcji brutto – liczba córek urodzonych przeciętnie przez kobietę przy założeniu, że kobieta będąc w wieku rozrodczym (15-49 lat) rodzić będzie z częstotliwością jaką charakteryzują się wszystkie kobiety rodzące w roku, dla którego oblicza się współczynnik (niezmienne współczynniki płodności). Współczynnik reprodukcji brutto jest iloczynem współczynnika dzietności i wskaźnika wyrażającego udział urodzeń płci żeńskiej w ogólnej liczbie urodzeń żywych.

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15-49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Współczynnik dynamiki demograficznej – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej 1 roku) do liczby zgonów w tym okresie (liczba urodzeń przypadająca na 1 zgon).

Przez **migracje wewnętrzne** rozumie się zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w celu osiedlenia się na stałe (lub pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi gminy. Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki.

Migracje zagraniczne ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania. Obowiązujące w Unii Europejskiej Rozporządzenie (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. zawiera definicję migracji uwzględniającą zamierzony okres zamieszkania w innym kraju wynoszący co najmniej 12 miesięcy.

Migracje na pobyt stały – migracje związane ze zmianą miejsca zamieszkania na pobyt stały. W świetle prawa polskiego migracje związane z dokonaniem w biurze ewidencji ludności: zameldowania na pobyt stały po przybyciu z innego miejsca w kraju lub z zagranicy, wymeldowania związanego z wyjazdem za granicę na pobyt stały.

Imigracja – przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Emigracja – opuszczenie kraju przez jego rezydenta z zamiarem przebywania za granicą przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Migracje długookresowe – migracje na co najmniej 12 miesięcy.

Zdrowie

Dane z zakresu ochrony zdrowia opracowano na podstawie:

- rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji;
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – dotyczącej zarejestrowanych urodzeń i zgonów;
- systemów informacyjnych w ochronie zdrowia – obejmujących dane medyczne dotyczące urodzeń i zgonów.

Dane na temat samooceny stanu zdrowia, ograniczeń codziennej aktywności oraz długotrwałych problemów zdrowotnych prezentowane są na podstawie reprezentacyjnego badania EU-SILC gospodarstw domowych i dotyczą osób w wieku 16 lat i więcej.

Samoocena stanu zdrowia – ogólny stan zdrowia a nie obecny. Obejmuje różne wymiary zdrowia, tj. funkcjonowanie fizyczne, społeczne i emocjonalne oraz oznaki i symptomy biomedyczne. Pomija wszelkie odniesienia do wieku.

Długotrwałe problemy zdrowotne – problemy związane ze złym stanem zdrowia lub chorobą; uwzględniany jest także ból, jak również brak zdrowia spowodowany urazami/wypadkami, chorobami wrodzonymi, wadami wrodzonymi itp. Nie ma znaczenia czy problem zdrowotny został zdiagnozowany przez lekarza czy też nie.

Przeciętne **dalsze trwanie życia** osób w wieku x lat – podstawowy element tablicy trwania życia wyrażający średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x przy założeniu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

Edukacja

Dane z zakresu oświaty, a od roku akademickiego 2017/18 również z zakresu szkolnictwa wyższego, pochodzą z administracyjnych systemów informacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Do prezentacji wyników i zdawalności egzaminów wykorzystano dane komisji egzaminacyjnych. Pozostałe informacje, w tym dotyczące uczenia się osób dorosłych, pochodzą ze sprawozdawczości GUS.

Informacje na temat wychowania przedszkolnego, szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego, ponadpodstawowego i ponadgimnazjalnego zaprezentowano według stanu organizacyjnego ustroju szkolnego regulowanego przez przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Informacje dotyczące uczelni do roku akademickiego 2017/18 uwzględniają zasady ich działania wynikające z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r., a od roku akademickiego 2018/19 – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. Zmiany stanu prawnego miały wpływ na zakres przedstawionych danych statystycznych (m.in. w zakresie liczby uczniów i absolwentów odpowiednich szkół na różnych poziomach edukacji), co należy uwzględnić analizując dane statystyczne na temat edukacji.

Od roku szkolnego 2004/05 dzieci 6-letnie są objęte obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego, z wyjątkiem lat szkolnych 2011/12- 2015/16, w których dotyczyło to dzieci 5-letnich.

W latach szkolnych 2009/10-2013/14 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2014/15 został nałożony obowiązek szkolny na dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie 2008 r., a w roku szkolnym 2015/16 obowiązek ten objął już wszystkie dzieci 6-letnie. Od roku szkolnego 2016/17 obowiązek szkolny nałożono na dzieci 7-letnie, przy czym na wniosek rodziców dzieci 6-letnie mogą rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej.

Wprowadzana od 1 września 2017 r. reforma ustroju szkolnego wprowadziła 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz zlikwidowała gimnazja.

W latach szkolnych 2019/20-2020/21:

- w klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli absolwenci klasy VIII z roku szkolnego 2018/19, którzy kontynuują naukę w: 4-letnim liceum ogólnokształcącym, 5-letnim technikum lub 3-letniej branżowej szkole I stopnia. Równocześnie w klasie pierwszej szkół ponadpodstawowych naukę rozpoczęli absolwenci gimnazjów, którzy kontynuują naukę w branżowej szkole I stopnia, 4-letnim technikum lub 3-letnim liceum ogólnokształcącym,
- nie funkcjonowały gimnazja dla dzieci i młodzieży. Nauka na poziomie gimnazjalnym odbywała się jedynie w semestrze zimowym, ostatnim w cyklu kształcenia w gimnazjach dla dorosłych (lub oddziałach gimnazjalnych w szkołach dla dorosłych innego typu),
- absolwenci branżowych szkół I stopnia mogli kontynuować naukę w utworzonych od roku szkolnego 2020/21 branżowych szkołach II stopnia.

Przez **szkołę** rozumie się jednostkę organizacyjną powołaną na podstawie aktu założycielskiego lub wpisu do ewidencji przez organ administracji rządowej, jednostkę samorządu terytorialnego, osobę prawną lub osobę fizyczną na mocy przepisów ustawy Prawo oświatowe. Szkoła prowadzi kształcenie określonego rodzaju i na określonym poziomie, posiada statut nadany przez organ lub osobę prowadzącą szkołę, określający m.in. jej nazwę, typ, organ prowadzący oraz organizację wewnętrzną.

Oddział – podstawowa jednostka organizacyjna szkoły, którą stanowi grupa uczniów pobierających naukę w tej samej klasie.

Absolwenci są to osoby, które ukończyły klasę programowo najwyższą w danym typie szkoły i otrzymały świadectwo ukończenia tej szkoły.

Absolwent uczelni to osoba, która uzyskała dyplom stwierdzający ukończenie studiów wyższych.

Absolwenci studiów magisterskich (jednolitych, drugiego stopnia) uzyskują tytuły magistra (w zależności od kierunku studiów): magistra ekonomii, magistra filologii, itd., lekarza medycyny, lekarza stomatologa, lekarza weterynarii.

Absolwenci studiów pierwszego stopnia uzyskują (w zależności od kierunku studiów) tytuł zawodowy inżyniera lub licencjata.

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Szkoła podstawowa – szkoła 8-letnia, w której w ostatnim roku nauki przeprowadza się obowiązkowy egzamin ósmoklasisty sprawdzający wiadomości i umiejętności ucznia lub słuchacza określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Struktura organizacyjna szkół podstawowych obejmuje klasy I–VIII, w których nauka jest obowiązkowa. Do roku szkolnego 2015/16 była to szkoła 6-letnia, w której nauka była obowiązkowa i w ostatnim roku nauczania przeprowadzany był obowiązkowy sprawdzian szóstoklasisty.

Gimnazjum – funkcjonująca do roku szkolnego 2018/19 szkoła kształcąca młodzież w cyklu trzyletnim. Nauka w gimnazjum była obowiązkowa. Warunkiem formalnym przyjęcia do gimnazjum było ukończenie 6-letniej szkoły podstawowej. W ostatnim roku nauki przeprowadzano obowiązkowy egzamin zewnętrzny, którego wynik był brany pod uwagę przy ubieganiu się o przyjęcie do szkoły ponadgimnazjalnej lub ponadpodstawowej.

Branżowe szkoły I stopnia są to 3-letnie szkoły dające wykształcenie zasadnicze branżowe, umożliwiające uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w branżowych szkołach II stopnia lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy drugiej. W latach szkolnych 2017/18 i 2018/19 do szkół tych przyjmowani byli absolwenci gimnazjów. Branżowe szkoły I stopnia powstały z przekształcenia 3-letnich zasadniczych szkół zawodowych.

Licea ogólnokształcące są szkołami, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Nauka trwała 3 lata (dla absolwentów gimnazjów), a od roku szkolnego 2019/20 trwa 4 lata (dla absolwentów szkół podstawowych), a w szkołach dwujęzycznych (oddziałach dwujęzycznych) z klasą wstępną – o jeden rok dłużej. Absolwenci liceów ogólnokształcących po ukończeniu klasy programowo najwyższej uzyskują wykształcenie średnie, co daje im możliwość ubiegania się o przyjęcie do szkół policealnych. Po zdaniu egzaminu maturalnego uzyskują prawo do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe.

Technika były szkołami 4-letnimi (dla absolwentów gimnazjów), a od roku szkolnego 2019/20 szkołami 5-letnimi (dla absolwentów szkół podstawowych), których ukończenie umożliwia, po zdaniu egzaminu, uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe lub kwalifikacje w zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości (po zdaniu egzaminu maturalnego).

Branżowe szkoły II stopnia są to 2-letnie szkoły dające wykształcenie średnie branżowe, umożliwiające uzyskanie dyplomu zawodowego w zawodzie nauczonym na poziomie technika, po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie, oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, a następnie kontynuację nauki na studiach. Do branżowej szkoły II stopnia przyjmuje się kandydatów, którzy ukończyli branżową szkołę I stopnia w okresie 5 lat szkolnych poprzedzających rok szkolny, na który ubiegają się o przyjęcie.

Szkoły policealne są szkołami umożliwiającymi osobom posiadającym wykształcenie średnie uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie. Do szkół policealnych zaliczono policealne szkoły zawodowe i kolegia pracowników służb społecznych. Nauka w szkołach policealnych trwa nie więcej niż 2,5 roku. W przypadku policealnych szkół zawodowych nauka obejmuje wszystkie kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie, a absolwenci po zdaniu wymaganych egzaminów zewnętrznych otrzymują dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie.

Uczelnia – jednostka stanowiąca część systemu nauki i edukacji, prowadząca studia na co najmniej jednym kierunku.

Studia – studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, prowadzone przez uczelnię uprawnioną do ich prowadzenia.

Studia pierwszego stopnia (licencjackie i inżynierskie) – forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji pierwszego stopnia.

Studia drugiego stopnia (uzupełniające studia magisterskie) – forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający co najmniej kwalifikacje pierwszego stopnia, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia.

Jednolite studia magisterskie – forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia.

Studia doktoranckie – studia przygotowujące do uzyskania stopnia naukowego doktora, prowadzone przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej utworzony na podstawie odrębnych przepisów, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje drugiego stopnia, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia.

Szkoła doktorska – zorganizowana forma kształcenia doktorantów, prowadzona przez uprawnione uczelnie i instytuty w co najmniej dwóch dyscyplinach funkcjonująca od roku akademickiego 2019/20. Kształcenie doktoranta przygotowuje do uzyskania stopnia doktora i kończy się złożeniem rozprawy doktorskiej

Studia podyplomowe – forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje co najmniej pierwszego stopnia, prowadzona w uczelni, instytucie naukowym Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji podyplomowych.

Student uczelni – osoba kształcąca się na studiach pierwszego lub drugiego stopnia albo jednolitych studiach magisterskich, wpisana do ewidencji studentów w uczelniach, łącznie ze studentami korzystającymi z urlopów dziekańskich. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich tworzą odrębne zbiorowości.

Studentów wykazano tyle razy, na ilu kierunkach studiowali. Jeżeli absolwent w danym roku akademickim ukończył dwa i więcej kierunków studiów, to również został wykazany wielokrotnie. Dane obejmują także informacje na temat jednostek organizacyjnych uczelni mieszczących się poza granicami kraju. Wykazano je dla poszczególnych województw, na terenie których mieściła się ich jednostka macierzysta.

Tytuł zawodowy – tytuł licencjata, inżyniera, magistra, magistra inżyniera lub tytuł równorzędny.

Stopień naukowy – stopień doktora, stopień doktora habilitowanego określonej dziedziny nauki w zakresie danej dyscypliny naukowej bądź artystycznej. Stopnie naukowe nadawane są w jednostkach organizacyjnych, które posiadają uprawnienia do ich nadawania.

Grupa kierunków studiów – kierunki studiów wykazane zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F 2013).

Stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – forma pomocy materialnej adresowana do uczniów szkół artystycznych, którzy uzyskali w semestrze bardzo dobrą średnią ocen z przedmiotów artystyczno-zawodowych lub zostali laureatami międzynarodowego lub krajowego konkursu artystycznego. O przyznanie stypendium uczeń może się ubiegać nie wcześniej niż po ukończeniu pierwszego roku nauki i nie częściej niż raz w roku. Stypendia przyznaje, określa ich liczbę oraz wysokość, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, odrębnie w każdym roku szkolnym.

Stypendium Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania – forma pomocy materialnej adresowana do uczniów posiadających wybitne osiągnięcia edukacyjne, w szczególności dla:

- laureatów międzynarodowych olimpiad lub laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych o zasięgu ogólnopolskim lub turniejów,
- laureatów konkursów na pracę naukową, organizowanych przez instytucje lub stowarzyszenia naukowe,
- uczniów szkół ponadgimnazjalnych uzyskujących najwyższe wyniki w nauce według indywidualnego programu lub toku nauki,
- uczniów uczestniczących w zajęciach przewidzianych tokiem studiów na podstawie przepisów w sprawie zasad i warunków uczestniczenia wybitnie uzdolnionych uczniów w zajęciach przewidzianych tokiem studiów na kierunkach zgodnych z uzdolnieniami oraz zasad zaliczania tych zajęć,
- uczniów, uzyskujących wysokie wyniki we współzawodnictwie sportowym na szczeblu krajowym lub międzynarodowym.

Stypendium Prezesa Rady Ministrów – forma pomocy materialnej adresowana do wybitnie uzdolnionych uczniów szkół, których ukończenie umożliwi uzyskanie świadectwa dojrzałości. Stypendium Prezesa Rady Ministrów przyznaje się jednemu uczniowi danej szkoły, który spełnia warunki do otrzymania tej formy świadczenia. Aby otrzymać stypendium Prezesa Rady Ministrów należy otrzymać promocję z wyróżnieniem, uzyskując przy tym najwyższą w danej szkole średnią ocen lub wykazywać szczególne uzdolnienia w co najmniej jednej dziedzinie wiedzy, uzyskując w niej najwyższe wyniki, a w pozostałych dziedzinach wiedzy wyniki co najmniej dobre. Stypendium jest przyznawane przez Prezesa Rady Ministrów na okres od września do czerwca w danym roku szkolnym.

Współczynnik skolaryzacji netto jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego/akademickiego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Poziom wykształcenia – najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły, niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie czy eksternistycznie).

Uczenie się osób dorosłych – kształcenie w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny.

Edukacja formalna – jest to kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego i nauki, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych nadawanych po ukończeniu określonych etapów kształcenia, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych albo kwalifikacji w zawodzie, potwierdzonych certyfikatem klasyfikacji zawodowej lub dyplomem zawodowym. Odbywa się zgodnie z zatwierdzonymi programami nauczania. Nauka oparta jest na standardach przyjętych w systemie oświaty i wychowania oraz szkolnictwa wyższego zatwierdzonych obowiązującymi uregulowaniami prawnymi. Edukacja formalna prowadzi do uzyskania kwalifikacji wpisanych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji i potwierdzonych świadectwem, zaświadczeniem o ukończeniu szkoły, certyfikatem, dyplomem przez uprawnioną instytucję. Edukację formalną charakteryzuje obecność osoby prowadzącej zajęcia (nauczyciela/wykładowcy/osoby szkolącej).

Edukacja pozaformalna – jest to kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych, kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych albo kwalifikacji w zawodzie, potwierdzonych certyfikatem klasyfikacji zawodowej lub dyplomem zawodowym. Obejmuje wszelkie zorganizowane/zinstytucjonalizowane działania edukacyjne, które nie odpowiadają definicji edukacji formalnej. Działania takie prowadzi się zazwyczaj w formie kursów, szkoleń, instruktaży (w miejscu pracy lub poza nim), seminariów, lub wykładów, na które respondent zgłosił się i w których uczestniczył. Do tego typu edukacji zaliczyć można również lekcje prywatne (np. języków obcych), a także kształcenie „na odległość”, które odbywa się za pośrednictwem korespondencji pocztowej lub mediów elektronicznych (np.: komputer, video, DVD). Edukacja pozaformalna nie powoduje zmiany w poziomie wykształcenia, lecz prowadzi zazwyczaj do rozwoju, poszerzenia i zdobywania umiejętności w różnych dziedzinach życia zawodowego, społecznego, jak również kulturalnego. W odróżnieniu od uczenia się nieformalnego edukacja pozaformalna powinna odbywać się przy udziale wykładowcy, instruktora, nauczyciela lub szkoleniowca. Zajęcia mogą mieć charakter kursów lub szkoleń doskonalących kwalifikacje zawodowe, mogą prowadzić do uzyskania umiejętności potrzebnych w życiu społecznym (np. kurs samoobrony) lub dla osobistych korzyści, własnego rozwoju intelektualnego lub hobby (np. kurs gotowania, wykłady z historii sztuki, kurs modelarstwa). Uczestnictwo w takim działaniu edukacyjnym, może kończyć się uzyskaniem świadectwa/certyfikatu lub nie.

Uczenie się nieformalne – jest to nabywanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną. Obejmuje działania podejmowane w celu samodzielnego nauczenia się czegoś i proces uczenia się, który towarzyszy innej aktywności (pracy, uczestnictwu w różnych wydarzeniach lub aktywności o charakterze rekreacyjnym). W odróżnieniu od edukacji formalnej i pozaformalnej uczenie się nieformalne powinno odbywać się bez udziału nauczyciela lub instruktora. Takie działania edukacyjne powinny być podjęte z intencją zdobycia lub poszerzenia wiedzy i umiejętności. Uczenie się nie może mieć charakteru przypadkowego („przy okazji”). Należy je zaplanować z wyprzedzeniem, wyznaczyć sobie cele i oczekiwane efekty nauki.

Rynek pracy

Dane na podstawie **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)** obejmują osoby w wieku 15-89 lat, opracowane są dla kategorii ludności rezydującej i odnoszą się do ludności przebywającej lub zamierzającej przebywać na terenie kraju co najmniej 12 miesięcy, zamieszkałej w prywatnych gospodarstwach domowych; badanie nie obejmuje osób bezdomnych oraz nieobecnych w gospodarstwie domowym 12 miesięcy i więcej. Badanie prowadzone jest metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną ludności bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału.

Od 1 kwartału 2021 r. w BAEL wprowadzono zmiany metodologiczne, które dotyczyły m.in. zakresu podmiotowego badania (badanie zasadnicze obejmuje osoby w wieku 15-89 lat, do 2020 r. włącznie były to osoby w wieku 15 lat i więcej) oraz definicji i sposobu wyodrębniania poszczególnych populacji osób na rynku pracy, tj. pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo.

Od 2023 r. do uogólniania wyników BAEL na populację generalną zastosowano dane o ludności rezydującej Polski pochodzące z bilansów opracowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021. Prezentowane dane za lata 2020-2022 zostały przeliczone zgodnie z nową podstawą uogólniania wyników.

Podstawowe kryterium podziału na aktywnych zawodowo i biernych zawodowo stanowi praca, tzn. fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy. Do aktywnych zawodowo zaliczono osoby w wieku 15-89 lat pracujące i bezrobotne.

Do **pracujących** zaliczono wszystkie osoby w wieku 15-89 lat, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, tzn. były zatrudnione w firmie/instytucji publicznej lub u prywatnego pracodawcy, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- miały pracę, ale jej nie wykonywały:
 - z powodu choroby lub urlopu wypoczynkowego, urlopu związanego z rodzicielstwem (macierzyńskiego, rodzicielskiego, ojcowskiego lub wychowawczego), organizacji czasu pracy (systemu pracy lub odbioru nadgodzin), szkolenia związanego z wykonywaną pracą,
 - z powodu sezonowego charakteru pracy, jeśli w okresie poza sezonem nadal regularnie wypełniały zadania i obowiązki związane z pracą lub prowadzeniem działalności (z wyłączeniem obowiązków prawnych lub administracyjnych),
 - z innych powodów, jeśli przewidywany okres nieobecności w pracy nie przekracza 3 miesięcy.

Za **bezrobotne** uznano osoby w wieku 15-74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni – tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe podjąć pracę w ciągu 2 tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Do **biernych zawodowo** zaliczono osoby w wieku 15-89 lat, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Czas nieprzepracowany – część nominalnego czasu pracy, w ciągu którego pracownik był nieobecny w pracy lub nie przystąpił do niej, bez względu na powód.

Wolne miejsca pracy to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych, bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

- miejsca pracy w dniu sprawozdawczym nie były faktycznie obsadzone,
- pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy,
- w przypadku znalezienia właściwych kandydatów, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego przyjęcia tych osób.

Nowo utworzone miejsca pracy – miejsca pracy powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.

Informacje dotyczące **wynagrodzeń** opracowano na podstawie prowadzonego co 2 lata reprezentacyjnego badania struktury wynagrodzeń według zawodów za październik danego roku, obejmującego podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Dane dotyczą pełno- i niepełnozatrudnionych, którzy otrzymali wynagrodzenie za cały miesiąc, bez zatrudnionych w organizacjach: społecznych, politycznych, związków zawodowych i innych.

Przeciętne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku do podziału lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie, po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą.

Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 czerwca 2004 r. określone są jako bezrobotne.

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu programu nauczania tej szkoły oraz uczącą się w branżowej szkole II stopnia i szkole policealnej prowadzącej kształcenie w formie stacjonarnej lub zaocznej) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów zapisanymi w ustawie.

Kultura

Źródłem danych z zakresu kultury są badania statystyczne realizowane przez Główny Urząd Statystyczny prowadzone metodą pełną. Informacje według województw podano zgodnie z siedzibą jednostki sprawozdawczej.

Biblioteka to jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany. Placówka, która służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczy w upowszechnianiu wiedzy i kultury jest **biblioteką publiczną**.

Biblioteka naukowa służy potrzebom nauki i kształcenia, zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych. Prowadzi działalność naukowo-badawczą w zakresie bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych, a także w zakresie obsługiwanych przez nie dziedzin nauki.

Biblioteki pedagogiczne są to jednostki służące w szczególności potrzebom kształcących się i doskonalących nauczycieli, studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli. Księgozbiór tych bibliotek obejmuje literaturę fachową z zakresu pedagogiki i innych dziedzin nauk oraz literaturę piękną i społeczno-ekonomiczną.

Biblioteki zakładów pracy nie stanowią jednolitej sieci bibliotecznej. Obejmują one **biblioteki fachowe/zakładowe** (instytucji, urzędów, przedsiębiorstw, zakładów usługowych, muzeów, teatrów itp.) oraz **ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej** – placówki informacyjno-biblioteczne, wchodzące w skład sieci informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej (INTE). Nie zalicza się do nich bibliotek o statusie biblioteki naukowej. Biblioteki fachowe/zakładowe zaspokajają potrzeby zakładów pracy w zakresie materiałów i informacji z odpowiednich dziedzin wiedzy niezbędnych do wykonywania zadań i doskonalenia zawodowego pracowników. W zakładach pracy działają także **biblioteki fachowo-beletrystyczne**, dysponujące księgozbiorem fachowym właściwym dla charakteru instytucji, która je powołała i zbiorami z dziedziny beletrystyki.

Czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający) – osoba zarejestrowana w bibliotece, która wypożyczyła na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w okresie sprawozdawczym.

Księgozbiór obejmuje wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma).

Książka to wydawnictwo zwarte, zawierające co najmniej 49 stron, nie licząc okładki, wydane w danym kraju i ogólnie dostępne.

Jednostką obliczeniową księgozbioru jest **wolumin**, czyli tom zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków jest to zbiór numerów danego czasopisma lub gazety stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

Centra kultury – instytucje kultury prowadzące wielokierunkową działalność animacyjną, polegającą na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych, posiadające stały program kulturalny, zespół wykwalifikowanych pracowników (animatorów lub instruktorów, pedagogów, edukatorów) oraz odpowiednią infrastrukturę (pomieszczenia i urządzenia). Istotą działalności centrów kultury jest edukacja kulturalna, edukacja artystyczna i animacja społeczna.

Domy kultury prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Mieszczą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku, zazwyczaj z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej.

Ośrodki kultury są wielofunkcyjnymi instytucjami o charakterze środowiskowym integrującymi, wokół wspólnego programu, działalność istniejących w danej miejscowości autonomicznych instytucji kultury, jak również urządzeń rekreacyjno-sportowych i zakładu usług gastronomicznych.

Kluby są instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w środowisku lokalnym we współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami: kulturalnymi, społecznymi i politycznymi. Posiadają jedno lub więcej pomieszczeń, odpowiednie wyposażenie (sprzęt audiowizualny, telewizor, prasę itd.). Kluby są otwarte codziennie, jako miejsce organizowania kulturalnego wypoczynku i aktywności społeczności lokalnej. Działalność w klubach prowadzona jest zazwyczaj przez społeczny personel przy pomocy kierownika placówki.

Świetlice to placówki kulturalne posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swoim zasięgiem działania małe grupy środowiska lokalnego. Działalność w nich prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. Nie uważa się za świetlice jednostek, zwyczajowo określanych „świetlicami”, które nie prowadzą działalności kulturalnej, a których pomieszczenia służą do innych celów, np. do organizowania narad i konferencji, kursów zawodowych itp.

Do **kursów** (zakończonych i trwających w ciągu roku sprawozdawczego) zaliczono zajęcia o charakterze szkoleniowym trwające co najmniej 16 godzin, mające na celu zdobycie przez ich uczestników nowych umiejętności lub rozwijanie zainteresowań. Nie ujęto szkoleń związanych z nabyciem lub podwyższeniem kwalifikacji zawodowych. Do liczby absolwentów kursów wliczono tylko te osoby, które ukończyły kurs według warunków określonych przez organizatora. Dane o absolwentach dotyczą kursów zakończonych w roku sprawozdawczym.

Do **impresz** organizowanych przez jednostki zalicza się imprezy kulturalne zorganizowane w roku sprawozdawczym, dostępne dla publiczności i dla stałych uczestników kół, klubów, pracowni itp. Nie zalicza się tutaj cyklicznych spotkań członków zespołów, kół, klubów, pracowni specjalistycznych i innych form stałej działalności.

Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami.

Przez **kino stałe** rozumie się jednostkę prowadzącą działalność w jednym obiekcie przystosowanym na stałe do publicznego wyświetlania filmów z określoną częstotliwością.

Przez **seans filmowy** rozumie się ciągłą projekcję filmu pełnometrażowego z nośnika światłoczułego, magnetycznego lub cyfrowego w zamierzonym i z góry określonym czasie trwania. W przypadku projekcji filmu wieloczęściowego podzielonego na odcinki – projekcję każdej części mającej własną czołówkę i określoną długość uważa się za odrębny seans filmowy. W takiej sytuacji, liczbę widzów wykazuje się w sposób analogiczny. Za seans uważa się również wyświetlenie zestawu filmów krótkometrażowych (np. tzw. poranki dla dzieci).

Nauka, technologia i innowacje

Źródłem informacji z zakresu działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej, ochrony własności intelektualnej jest sprawozdawczość GUS oraz dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej. Działalność ta obejmuje:

- badania podstawowe, tj. oryginalne prace badawcze, eksperymentalne lub teoretyczne, podejmowane przede wszystkim w celu zdobywania nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów, bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne;
- badania stosowane (aplikacyjne), tj. prace badawcze podejmowane w celu zdobycia nowej wiedzy, zorientowane przede wszystkim na zastosowanie w praktyce;
- prace rozwojowe, tj. nabywanie, łączenie, kształtowanie i wykorzystywanie dostępnej aktualnie wiedzy i umiejętności z dziedziny nauki, technologii i działalności gospodarczej oraz innej wiedzy i umiejętności do planowania produkcji oraz tworzenia i projektowania nowych, zmienionych lub ulepszonych produktów, procesów i usług.

Do **personelu B+R** zalicza się:

- badaczy, tj. osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne;
- techników i pracowników równorzędnych, tj. pracowników, którzy uczestniczą w działalności B+R wykonując zadania naukowe i techniczne związane z zastosowaniem pojęć i metod operacyjnych oraz wykorzystaniem sprzętu badawczego, zazwyczaj pod kierunkiem badaczy;
- pozostały personel pomocniczy, do którego należą wykwalifikowani i niewykwalifikowani pracownicy na stanowiskach robotniczych oraz pracownicy administracji, sekretariatów i biur, zaangażowani w projekty B+R lub bezpośrednio związani z takimi projektami.

Patent jest to prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze danego państwa.

Wynalazek zgłoszony – rozwiązanie określonego problemu mające charakter techniczny, zgłoszone do ochrony w odpowiednim urzędzie przyjmującym zgłoszenie, w celu uzyskania ochrony patentowej na dany wynalazek.

Wzór użytkowy jest to rozwiązanie o charakterze technicznym dotyczące kształtu lub budowy przedmiotu o trwałej postaci albo przedmiotu składającego się ze związanych ze sobą funkcjonalnie części o trwałej postaci.

Informacje dotyczące dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych, celów korzystania z Internetu w celach prywatnych oraz umiejętności cyfrowych podano na podstawie badania wykorzystania technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych w gospodarstwach domowych, prowadzonego metodą reprezentacyjną raz do roku, obejmującego osoby w wieku 16-74 lata.

Umiejętności cyfrowe są klasyfikowane na podstawie posiadanej liczby umiejętności (z pięciu) oraz ich poziomu:

- korzystanie z informacji i danych,
- komunikacja i współpraca,
- tworzenie treści cyfrowych,
- bezpieczeństwo,
- rozwiązywanie problemów.

Wyróżniamy następujące poziomy umiejętności cyfrowych:

- ponadpodstawowe – osoby posiadają każdy rodzaj umiejętności cyfrowych,
- podstawowe – osoby posiadają każdy rodzaj umiejętności cyfrowych, ale co najmniej jeden rodzaj na poziomie podstawowym,
- niskie – osoby posiadają cztery z pięciu cyfrowych umiejętności,
- wąskie – osoby posiadają trzy z pięciu cyfrowych umiejętności,
- ograniczone – osoby posiadają dwie z pięciu cyfrowych umiejętności,
- brak – osoby posiadają jedną umiejętność cyfrową lub wcale.

Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Wydatki budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego grupuje się zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o finansach publicznych, tj. w podziale na działy i rozdziały – określające rodzaj działalności oraz paragrafy – określające rodzaj wydatku. Prezentowane dane opracowano zgodnie ze szczegółową klasyfikacją dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych, ustalaną przez Ministra Finansów. Informacje dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego opracowano w Głównym Urzędzie Statystycznym na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.

Produkt krajowy brutto (PKB) obrazuje końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R – wszystkie nakłady bieżące i nakłady inwestycyjne brutto na środki trwałe związane z działalnością B+R prowadzoną w jednostce statystycznej w danym okresie sprawozdawczym, bez względu na źródło finansowania.

Nakłady bieżące na działalność B+R obejmują nakłady osobowe na personel B+R oraz pozostałe nakłady bieżące wykorzystywane na potrzeby działalności B+R. Do nakładów bieżących zalicza się usługi i przedmioty (w tym sprzęt) użytkowane i zużywane w ciągu jednego roku. Opłaty roczne lub czynsze dzierżawne z tytułu korzystania ze środków trwałych również powinny być zaliczane do nakładów bieżących.

Nakłady osobowe – wynagrodzenia zatrudnionego personelu obejmujące roczne płace i wynagrodzenia oraz wszelkie związane z nimi koszty lub świadczenia dodatkowe, takie jak premie, opcje na akcje, wynagrodzenie za czas urlopu, składki na fundusze emerytalne. Koszty pracy obejmują również inne świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego oraz podatki od wynagrodzeń.

Nakłady na działalność innowacyjną – koszt ekonomiczny działalności innowacyjnej podejmowanej przez przedsiębiorstwo. Nakłady mogą mieć charakter wewnętrzny (działalność prowadzona wewnątrz) lub zewnętrzny (działalność prowadzona przez osoby trzecie w imieniu przedsiębiorstwa).

Pomoc materialna dla studentów i doktorantów – środki pieniężne przekazywane studentom i doktorantom w formie stypendium lub zapomogi, a także zakwaterowanie w domach studenckich i wyżywienie w stołówkach studenckich.

Stypendium socjalne – świadczenie dla studenta lub doktoranta na studiach doktoranckich znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej.

Jednostkowe koszty kształcenia wyliczane są poprzez podział kosztów kształcenia ogółem w uczelni przez liczbę studentów przeliczeniowych. Koszty kształcenia ogółem są liczone jako suma kosztów własnych podstawowej działalności operacyjnej, wykorzystanego funduszu stypendialnego dla studentów i własnego funduszu stypendialnego. Student przeliczeniowy to umowna jednostka kalkulacyjna przyjęta do wyliczania wskaźników finansowych (dla studentów studiów niestacjonarnych stosowany jest współczynnik na poziomie 0,6, natomiast w przypadku studentów studiów stacjonarnych, słuchaczy studiów podyplomowych oraz doktorantów – współczynnik równy 1,0. W obliczeniach jednostkowych kosztów kształcenia słuchacze studiów podyplomowych oraz doktoranckich ujęci są łącznie ze studentami).

Spoleczne uwarunkowania rozwoju kapitału ludzkiego

Dane dotyczące udziału dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej oraz liczby uczniów szkół korzystających z dodatkowych zajęć (dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych i rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne) pochodzą z administracyjnego systemu informacji oświatowej, którego gestorem jest Ministerstwo Edukacji Narodowej. Informacje o **dojazdach uczniów do szkół podstawowych i ponadpodstawowych** pochodzą z informacji sygnałnej przygotowanej przez Urząd Statystyczny w Poznaniu także na podstawie danych z SIO.

Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze organizowane są dla uczniów mających trudności w nauce, w szczególności w spełnianiu wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla danego etapu edukacyjnego. Liczba uczestników zajęć wynosi do 8 uczniów.

Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne organizowane są dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Zajęcia prowadzą nauczyciele posiadający przygotowanie w zakresie terapii pedagogicznej. Liczba uczestników zajęć wynosi do 5 uczniów.

Zajęcia logopedyczne organizowane są dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zakłócenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę. Zajęcia te prowadzą nauczyciele posiadający przygotowanie w zakresie logopedii lub logopedii szkolnej, a liczba uczestników wynosi do 4 uczniów.

Zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz zajęcia o charakterze terapeutycznym organizowane są dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne. Prowadzą je nauczyciele posiadający przygotowanie w zakresie pracy o charakterze terapeutycznym lub socjoterapii, a liczba uczestników zajęć wynosi do 10 uczniów.

Badanie modułowe „Osoby młode na rynku pracy” było realizowane w ramach Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) przez cały 2024 r. Modułem objęto osoby w wieku 15-34 lata, a głównym celem badania było uzyskanie informacji o skali, przyczynach i czasie przerywania formalnej edukacji przez osoby młode.

Dane o zarejestrowanych osobach bezrobotnych zaprezentowane w tym dziale w szczególności obejmują dane o osobach do 25 roku życia oraz długotrwale bezrobotnych i pochodzą z Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia prowadzonego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Długotrwale bezrobotni zarejestrowani to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy.

Informacje o **poziomie satysfakcji z pracy i zaufaniu do instytucji publicznych** pochodzą z badania EU-SILC, które zostało przeprowadzone na próbie 18,0 tys. gospodarstw domowych w dniach 24 kwietnia-30 czerwca 2023 r.

Osoby młode niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się (NEET) – udział osób w danej grupie wieku bezrobotnych lub biernych, które nie kontynuują nauki w systemie edukacji formalnej i nie dokształcają się/szkolą się w systemie edukacji pozaformalnej (w ciągu 4 tygodni przed badaniem) w ludności ogółem w tej samej grupie wieku.

Dojeżdżający do pracy to zatrudnieni, dla których gmina zamieszkania jest inna niż gmina, w której zlokalizowane jest ich miejsce pracy. **Wyjeżdżający do pracy** to zatrudnieni, którzy wyjeżdżają z gminy (powiatu/województwa) zamieszkania do innej gminy (powiatu/województwa), gdzie zlokalizowane jest ich miejsce pracy. **Przyjeżdżający do pracy** to zatrudnieni, którzy przyjeżdżają z gminy (powiatu/województwa) zamieszkania do innej gminy (powiatu/województwa), gdzie zlokalizowane jest ich miejsce pracy. Dane z tego zakresu pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, który odbył się w dniach od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na koniec 31 marca 2021 r.

Dane o **wolontariacie** pochodzą z trzeciej edycji badania Praca niezarobkowa poza gospodarstwem domowym (PNZ), które zostało zrealizowane jako moduł do Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 1 kwartale 2022 r. W badaniu wzięło udział 21,9 tys. osób w wieku 15-89 lat.

Wolontariat (praca społeczna) – jest to działanie (aktywność) podejmowane dobrowolnie i bez wynagrodzenia mające na celu przyniesienie korzyści osobom lub grupie osób spoza gospodarstwa domowego (wyłączając rodzinę wolontariusza); może również być świadczony na rzecz społeczeństwa, środowiska naturalnego, konkretnej miejscowości lub społeczności. Świadczenie wolontariatu wiąże się z poświęceniem na niego wolnego czasu. Wolontariat może być świadczony indywidualnie albo w ramach działalności organizacji/instytucji.

Dane o **frekwencji wyborczej** pochodzą ze strony internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

Kadencja Sejmu i Senatu trwa 4 lata. Wybory do Parlamentu Europejskiego odbywają się co 5 lat. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej również jest wybierany co 5 lat. Wybory samorządowe od 2018 r. odbywają się co 5 lat (wcześniej były co 4 lata). Dla uniknięcia organizacji jesienią 2023 r. w zbliżonym terminie wyborów samorządowych i parlamentarnych, na podstawie Ustawy z dnia 29 września 2022 r., wydłużono kadencje organów jednostek samorządu terytorialnego do 30 kwietnia 2024 r.

Frekwencja wyborcza – stosunek liczby oddanych głosów (ważnych kart do głosowania) do ogólnej liczby osób uprawnionych do głosowania.

Dane o liczbie podatników przekazujących **1,5% należnego podatku dochodowego organizacjom pożytku publicznego** oraz o kwotach przekazanych na rzecz tych organizacji są publikowane przez Ministerstwo Finansów.

Za okresy obejmujące rozliczenie podatku do 2021 r. włącznie przekazaniu organizacjom pożytku publicznego (OPP) podlegał 1% należnego podatku dochodowego. **Od rozliczenia za 2022 r. przekazaniu podlega 1,5% podatku.**

Methodological notes

The data presented in the publication concern the years 2020-2024. In the absence of information for the entire period, the latest available data were provided.

Demography

Data on population size have been compiled using the **balance method**:

- for the years 2010–2019, based on the results of the National Population and Housing Census 2011, and for 2010 – according to the administrative division as of 31 December 2011,
- from 2020 onwards, based on the results of the National Population and Housing Census 2021.

Balances of the population size and structure are compiled as follows:

The population size at the beginning of the period (year, half-year)

+ live births

– deaths

+ registrations for permanent residence (moving from other units of territorial division and from abroad)

– deregistrations from permanent residence (moving to other units of territorial division and abroad)

+ registrations for temporary stay above 3 months (moving from other units of territorial division)

– deregistrations from temporary stay above 3 months (moving to other units of territorial division)

+(-) changes in the population size due to administrative changes

= The population size at the end of the period (year, half-year).

The population balance was compiled according to the **national definition of residence** which includes internal migration for temporary stay, i.e. the difference between the number of persons who temporarily left a gmina for more than 3 months to another place in the country and the number of persons who arrived from another place in the country for more than 3 months. The gmina population, therefore, does not include immigrants staying in Poland temporarily, whereas Polish permanent residents temporarily staying abroad (regardless of the duration of their temporary stay/absence) who are counted as part of the gmina population.

The source of data regarding **vital statistics and migration** are:

- the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of the population for permanent and temporary residence (since 2006, the data have been taken from PESEL Register),
- documentation of the Civil Registry Offices – regarding registered marriages, births and deaths,
- documentation of courts – regarding divorces and separations granted by final judgements.

Economic age groups:

- **pre-working age** – males and females aged 0-17 years,
- **working age** – males aged 18-64 and females aged 18-59:
 - mobility age (18-44 males and females),
 - non-mobility age (45-64 for males and 45-59 for females),
- **post-working age** – 65 and more for males and 60 and more for females.

Biological age groups – three basic biological age groups whose boundaries (in years) are conventional.

The most commonly used grouping in statistical surveys is as follows:

- 0-14 years – children (demographic youth),
- 15-64 years old – adult population,
- 65 years and older – demographic old age.

Vital statistics – the facts of births, deaths and contracting marriages and divorcing (and separating), resulting in changes in the population size and distribution according to sex, age and marital status. Data regarding the vital statistics in the territorial breakdown were compiled as follows:

- births – according to the mother's place of residence,
- deaths – according to the place of residence of the deceased person.

Natural increase (decrease) of the population is the difference between the numbers of live births and deaths in a given period.

Actual increase (decrease) – the sum of natural increase and net internal and international migration (permanent and temporary).

Live birth – the complete expulsion or extraction from its mother of a newborn, irrespectively of the pregnancy duration, that after such expulsion or extraction breathes or shows any other signs of life, such as beating of the heart, pulsation of the umbilical cord or definite movement of voluntary muscles, whether or not the umbilical cord has been cut or the placenta has been separated.

Death – the permanent, that is irreversible, arrest of organ functions necessary to sustain life (regardless of the period following live birth), as a result of which all vital functions of the organism cease.

Causes of death – all diseases, medical conditions, injuries or poisonings which caused or contributed to death, and the circumstances of the accident or violence which caused an injury.

General fertility rate – the ratio of the number of live births in a given period to the number of women of reproductive age (15-49). The rate is calculated for periods not shorter than one year. It expresses the average number of children born during the given period per 1,000 women (or 100 women) of reproductive age.

Gross reproduction rate – the number of daughters born on average by a woman, assuming that a woman of reproductive age (15-49) would give birth with a frequency characteristic for all women giving birth in the year for which the rate is calculated (constant fertility rates). Gross reproduction rate is calculated by multiplying the total fertility rate and the ratio expressing the share of female births in the total number of live births.

Total fertility rate represents the number of children that would be born on average by a woman during her whole reproductive period (15-49 years), assuming that in particular phases of this period she would give birth with an intensity observed in a given year, i.e. the age-specific fertility rates for this period are treated as constant.

Demographic dynamics rate – the ratio of the number of live births to the number of deaths in a given period (usually one year) (number of births per death).

Internal migration is a change of place of permanent (or temporary) residence connected with crossing the administrative border of a gmina to settle permanently (or temporarily) and a change of registration from temporary to permanent residence in the same administrative unit, if the previous place of permanent residence was in another gmina. In the case of urban-rural gmina, the change of place of residence between urban and rural area of this gmina is also considered as migration. Changes of address within the same unit are excluded from data on internal migration, as they do not influence the size and structure of the population of this unit.

International migration of the population is the relocation of people involving a change of the country of residence. The Regulation (EC No. 862/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007) contains a definition of migration taking into account intended period of residence in another country of at least 12 months.

Migration for permanent residence – migration involving a change of place of permanent residence. According to Polish law, this refers to migrations recorded in the population registration office, i.e. registration for permanent residence after arrival from another place in the country or from abroad, and deregistration from permanent residence due to moving abroad for permanent residence.

Immigration – the arrival in the country of a person who was previously a resident of another country, with the intention of staying for at least 12 months.

Emigration – the departure from the country by a resident, with the intention of staying abroad for at least 12 months.

Long-term migration – the migration for at least 12 months.

Health

Data regarding health care were prepared based on:

- the registers of the Ministry of Digital Affairs;
- documentation of the Civil Status Offices – regarding registered births and deaths;
- health information systems – covering medical data on births and deaths.

Data on self-perceived general health, limitations of daily activity and long-standing health problems are presented on the basis of a EU-SILC household sample survey and concern persons aged 16 and more.

Self-perceived general health – general rather than present health status. It covers different dimensions of health, i.e. physical, social and emotional functioning and biomedical signs and symptoms. It omits any reference to age.

Long-standing health problems – problems related to ill-health or diseases; pain is included as well as ill-health caused by injuries/accidents, congenital conditions, birth defects, etc. It is irrelevant whether the health problem has been diagnosed by a doctor or not.

Life expectancy at age x – the basic element of life expectancy table expresses the average number of years of life expected by a person aged x , assuming the mortality rate from the period for which the life expectancy table was prepared.

Education

The educational data, and since the 2017/18 academic year also data on higher education, have been derived from the administrative information systems maintained by the Ministry of National Education and the Ministry of Science and Higher Education. The presentation of examination results and pass rates is based on data from examination boards. Other information, including adult education, comes from reports of Statistics Poland.

Information regarding pre-primary, primary, lower secondary, post-primary and upper secondary education has been presented according to the organisational status of the school system regulated by the Act of 7 September 1991 on the Education System and the Act of 14 December 2016, the Law on School Education. The information on higher education institutions until the 2017/18 academic year reflects the principles governing their activity under the Act of 27 July 2005, the Law on Higher Education, and from the 2018/19 academic year – the Act of 20 July 2018, the Law on Higher Education and Science. Changes in the legal framework have affected the scope of the presented statistical data (including the number of students and graduates of respective schools at various levels of education), which should be taken into account when analysing education statistics.

Since the 2004/05 school year, children aged 6 years have been covered by compulsory one-year pre-primary preparation in nursery schools, with the exception of the 2011/12-2015/16 school years when children aged 5 years were covered by compulsory education.

6-year-old children, at the parents' request, were allowed to start education in the first grade of primary school in the 2009/10-2013/14 school years. In the 2014/15 school year, 6-year-old children born in the first half of 2008 were required to begin compulsory education in the first grade of primary school, and in the 2015/16 school year, this applied to all 6-year-old children. Since the 2016/17 school year, children aged 7 have been covered by compulsory education, while 6-year-old children may start education in the first grade of primary schools at their parents' request.

The reform of the school system of 1 September 2017 introduced an 8-year primary school, a 4-year general secondary school, a 5-year technical secondary school, a 3-year stage I sectoral vocational school, a 2-year stage II sectoral vocational school. Lower secondary schools were abolished.

In the 2019/20-2020/21 school years:

- grade 8 graduates of the school year 2018/19 began their education in the first grade of post-primary schools, namely: in 4-year general secondary schools, 5-year technical secondary schools or 3-year stage I sectoral vocational schools. At the same time, lower secondary school graduates pursued their education in the first grade of post-primary schools: stage I sectoral vocational schools, 4-year technical secondary schools or 3-year general secondary schools,
- lower secondary schools for children and youth did not operate. Lower secondary education was conducted only in the winter semester, which was the last in the education cycle in lower secondary schools for adults (or lower secondary school sections in other types of schools for adults),
- stage I sectoral vocational school graduates could continue their education in stage II sectoral vocational schools operating from the 2020/21 school year.

School is understood as an organisational entity established, under the provisions of the Law on School Education, on the basis of a charter or an entry in the register by an administrative body, a local government unit, a legal or natural person. A school conducts education of a specific type and level, has a statute granted by the governing authority, specifying its name, type, the governing authority, internal organisation, etc.

Section is the basic organisational unit of a school which comprises a group of pupils being educated in the same grade.

School graduates are persons who have completed the highest grade in a given type of school and obtained this school's certificate.

Graduate of a higher education institution is a person who obtained a diploma certifying the completion of higher education.

Graduates of Master's studies (second-cycle and long-cycle programmes) are granted the Master's degree (depending on the field of study) in economics, philology, etc. and graduates of medical faculties: general practitioner, dentist, veterinarian.

Graduates of first-cycle programmes obtain (depending on the field of study) the Engineer's or Bachelor's degree.

Pre-primary establishments are facilities for children from the age 3 years until the beginning of their education in primary school, providing care and preparing them for school education. Pre-primary establishments include: nursery schools, pre-primary sections in primary schools, pre-primary education units and pre-primary centres.

Primary school – an 8-year school in which the last year of education ends with a compulsory eighth-grade exam verifying the student's knowledge and skills as provided for in the core curriculum of general education. The organisational structure of primary schools comprises grades 1-8 in which education is compulsory. Until the 2015/16 school year, it was a 6-year compulsory school which ended with an obligatory test.

Lower secondary school – a school operating until the 2018/19 school year, which was a 3-year school for youth. Education in a lower secondary school was compulsory. Completion of a 6-year primary school was the formal requirement for admission to a lower secondary school. In the last year of education, a compulsory external examination was conducted, the result of which was a criterion for admission to an upper secondary or post-primary school.

Stage I sectoral vocational schools are 3-year schools providing basic sectoral vocational education, leading to the award of a diploma confirming qualifications in an occupation upon passing the examination. Education may be continued in stage II sectoral vocational schools or in general secondary schools for adults, starting in grade 2. Graduates of lower secondary schools were admitted to these schools in the 2017/18 and 2018/19 school years. Stage I sectoral vocational schools were transformed from 3-year basic vocational schools.

General secondary schools are schools leading to the award of the secondary school matriculation certificate upon passing the matriculation examination. Education lasted 3 years (for lower secondary school graduates). Since the 2019/20 school year, it has lasted 4 years (for primary school graduates), but in bilingual schools (bilingual sections) with a preparatory grade – one year longer. General secondary school graduates acquire secondary education upon completing the final grade, which enables them to apply for admission to post-secondary schools. Upon passing the matriculation examination, they become eligible for higher education.

Technical secondary schools were 4-year schools (for lower secondary school graduates) and, since the 2019/20 school year, 5-year schools (for primary school graduates) leading, upon passing an examination, to obtaining a diploma confirming all or partial qualifications within a particular occupation, as well as the secondary school matriculation certificate (after passing the matriculation examination).

Stage II sectoral vocational schools are 2-year schools providing second-stage sectoral vocational education, leading to the award of a vocational diploma at the technician level, upon passing a vocational exam for a given occupation and obtaining the secondary school matriculation certificate after passing the matriculation examination. Candidates who graduated from a stage I sectoral vocational school within the 5 school years preceding the school year for which they apply are eligible for admission to stage II sectoral vocational education.

Post-secondary schools are schools enabling persons with secondary education to obtain a diploma certifying vocational qualifications upon passing the examinations confirming qualifications in a given occupation. Post-secondary schools include post-secondary vocational schools and colleges of social work. Education in post-secondary schools lasts up to 2.5 years. In post-secondary vocational schools, the curriculum covers all qualifications identified within a particular occupation. Graduates who have passed the required external examinations acquire a diploma confirming qualifications in that occupation.

Higher education institution – a unit constituting part of the system of science and education, providing study programmes in at least one field of study.

Degree programmes – first-cycle programmes, second-cycle programmes or long-cycle programmes conducted by an authorised higher education institution.

First-cycle programmes (Bachelor's and Engineer's studies) – a stage of learning open to holders of the secondary school matriculation certificate, leading upon successful completion to the award of a first-cycle qualification.

Second-cycle programmes (supplementary Master's studies) – a stage of learning open to holders of a minimum first-cycle qualification, leading upon successful completion to the award of a second-cycle qualification.

Long-cycle programmes – a stage of learning open to holders of the secondary school matriculation certificate, leading upon successful completion to the award of a second-cycle qualification.

Doctoral programmes – third-cycle programmes preparing for a doctoral degree, open to holders of a second-cycle qualification, leading upon successful completion to the award of a third-cycle qualification conferred by an authorised academic unit of a higher education institution, a scientific institute of the Polish Academy of Sciences, a research institute or an international scientific institute established under separate legislation and active on territory of the Republic of Poland.

Doctoral school – an organised form of doctoral education, provided by authorised higher education institutions and institutes in at least two disciplines, operating since the 2019/20 academic year. The education prepares doctoral students for a doctoral degree and ends upon submitting the doctoral dissertation.

Non-degree postgraduate programmes – a level of education open to holders of a minimum first-cycle qualification and provided by a higher education institution, a scientific institute of the Polish Academy of Sciences, a research institute or the Centre for Postgraduate Medical Studies, leading to the award of postgraduate qualifications.

Student of a higher education institution – a person studying in the first-cycle, second-cycle or long-cycle programmes, registered as a student in higher education institutions, together with students on dean's leave. Students of postgraduate programmes and doctoral students are separate groups.

Students were indicated as many times as the number of programmes in which they were enrolled. If a graduate completed two or more programmes in a given academic year, he/she was also listed accordingly. The data also include information on branch campuses operating abroad, indicated for the voivodships in which their parent unit was seated.

Professional degree – a degree of Bachelor (licencjat), Engineer (inżynier), Master of Arts/Sciences or equivalent.

Academic degree – a degree of Doctor (Ph.D.), a degree of Habilitated Doctor (post-doctoral degree) in a specific field of science within a given scientific or artistic discipline. Academic degrees are conferred by organisational units authorised to confer them.

Broad field of education – fields of education classified according to the International Standard Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F 2013).

Scholarship of the Minister responsible for culture and national heritage – a form of financial assistance for students of art schools who achieved a high grade point average in artistic and vocational subjects or who were laureates of an international or national art competition. A student is entitled to apply for the scholarship not earlier than after finishing the first year of schooling and not more frequently than once a year. Scholarships are granted by the Minister responsible for culture and national heritage who specifies their number and the amount separately for each school year.

Scholarship of the Minister responsible for education – a form of financial assistance aimed at students with outstanding educational achievements, in particular:

- winners of international contests or winners and finalists of national subject competitions or tournaments,
- winners of competitions for scientific work organised by scientific institutions or associations,
- the best performing students of upper secondary schools according to an individual curriculum or study plan,
- students participating in courses provided under regulations for exceptionally gifted students in programmes in line with their aptitudes, including credit requirements,
- students with high scores in sporting competitions at the national or international level.

Scholarship of the Prime Minister – a form of financial assistance aimed at exceptionally gifted students of schools leading to the award of the matriculation certificate. The scholarship of the Prime Minister is awarded to one student of a particular school who fulfils the conditions for this benefit. In order to obtain a Scholarship of the Prime Minister, it is necessary to graduate with distinction, achieving the highest grade point average at school or demonstrate outstanding aptitude in at least one field of knowledge, earning the highest results in that field and at least good results in other fields. The scholarship is granted by the Prime Minister for the period from September to June of the given school year.

Net enrollment rate is the ratio of the number of pupils or students in a given age group (as of the beginning of the school/academic year) at a given level of education to the population (as of 31 December) in the age group defined as corresponding to this level of education.

Educational attainment level – the highest level of education successfully completed in a school-based system or in any other mode or form of training, recognised in compliance with the binding system of education. The basis for classifying education to a given level is provided by a relevant school-leaving certificate (diploma), irrespective of the mode (daytime, evening, weekend or extramural) of studying.

Adult education – education in schools for adults, also gaining and developing general knowledge, skills and qualifications in out-of-school education by persons who completed full-time compulsory education.

Formal education – education provided by public and non-public schools and other entities of the education and science system, higher education institutions and other entities of the higher education and science system, within the framework of programmes leading to the award of full qualifications upon completion of specific stages of education, qualifications awarded upon completion of postgraduate studies, or vocational qualifications confirmed by a certificate of vocational qualification or a vocational diploma. Education is conducted in accordance with approved curricula. It is based on standards adopted in the education system, including higher education, in accordance with applicable legal regulations. Formal education leads to the award of qualifications included in the Integrated Qualifications Register and confirmed by a school certificate, a certificate of school completion, a certificate or a diploma issued by an authorised institution. Formal education is characterised by the presence of a person delivering instruction (teacher/lecturer/trainer).

Non-formal education – education and training provided through programmes that do not lead to the award of full qualifications, qualifications obtained upon completion of postgraduate studies, or occupational qualifications confirmed by a vocational certificate or diploma. It includes all organised/institutionalised educational activities that do not fall under the definition of formal education. Such activities are usually delivered in the form of courses, training sessions, workplace or off-the-job instructions, seminars, or lectures, which the respondent voluntarily attends. Non-formal education also encompasses private lessons (e.g. foreign languages) as well as distance learning conducted via correspondence or electronic media (e.g. computer, video, DVD).

Non-formal education does not result in a change in the level of formal education attained but typically contributes to the development, expansion, and acquisition of skills in various areas of professional, social, and cultural life. Unlike informal learning, non-formal education should be conducted with the participation of a teacher, instructor, lecturer, or trainer. Activities may include courses or training that improve professional qualifications, provide skills needed in social life (e.g. self-defence courses), or serve personal interests, intellectual development, or hobbies (e.g. cooking courses, art history lectures, model-making courses). Participation in such educational activities may or may not lead to the award of a certificate or diploma.

Informal learning – the acquisition of knowledge, skills, and social competences through various activities outside formal and non-formal education. It includes activities undertaken with the purpose of learning independently, as well as learning processes that occur alongside other activities (such as work, participation in events, or recreational activities). Unlike formal and non-formal education, informal learning takes place without the involvement of a teacher or instructor. Such learning activities should be undertaken with the intention of acquiring or expanding knowledge and skills. Learning must not be incidental; it should be planned in advance, with defined goals and expected learning outcomes.

Labour market

Data on the basis of the **Labour Force Survey (LFS)** cover persons aged 15-89, are compiled for the category of the resident population, and refer to persons staying or intending to stay in the country for at least 12 months, living in private households. The survey does not cover the homeless and persons absent from households for 12 months and longer. The survey is carried out using the continuous observation method, i.e. the economic activity of the population is surveyed every week throughout the quarter.

Since the first quarter of 2021, methodological changes have been introduced in the LFS, concerning i.a. the scope of statistical units (the core survey covers persons aged 15-89, while until 2020 inclusive, the statistical units were persons aged 15 and more), as well as changes in the definitions and methods of identifying individual labour market populations, i.e. the employed, the unemployed and the economically inactive.

Since 2023, the LFS results have been generalised to the total population using data on the resident population of Poland, derived from population balances compiled on the basis of the National Population and Housing Census 2021. Data for the years 2020-2022 were recalculated using the new weighting base.

The main criterion for dividing the population into economically active and inactive is work, i.e. performing, holding or looking for work. Economically active persons include employed and unemployed persons aged 15-89.

Employed persons are persons aged 15-89 who during the reference week:

- performed, for at least 1 hour, any work generating pay or income, i.e. were employed in a public company/institution or by a private employer, worked on their own (or leased) agricultural farm, or conducted their own economic activity outside agriculture, assisted (without pay) in work on family agricultural farm or in conducting family economic activity outside agriculture,
- had work but did not perform it:
 - due to sickness, vacation, parenthood-related leave (maternity leave, childcare leave, paternity leave or parental leave), working time arrangement (work system or compensation for overtime hours), or job-related training,
 - due to a seasonal nature of work, if they regularly continued the work or business-related tasks and duties off-season (excluding legal or administrative obligations),
 - for other reasons, if the period of absence from work does not exceed 3 months.

Unemployed persons are persons aged 15-74 who simultaneously meet the three criteria:

- were not employed during the reference week,
- were actively seeking a job, i.e. had taken specific steps in the four-week period ending with the reference week to find paid employment,
- were available to start work within the 2 weeks following the reference week.

Unemployed persons also include those who had found work and were waiting to start it within a period of no more than 3 months and were ready to take up the job.

Economically inactive persons are persons aged 15-89 who are not classified as employed or unemployed.

The **activity rate** is calculated as the share of economically active persons (total or in a given group) in the population (total or in a given group).

The **employment rate** is calculated as the share of employed persons (total or in a given group) in the population (total or in a given group).

Time not worked – part of the nominal work time, during which the employee was absent from work or did not start performing it, regardless of the reason.

Job vacancies are jobs created due to labour turnover or newly established jobs fulfilling simultaneously three criteria:

- the jobs were actually vacant on the reporting day,
- the employer made attempts to find people willing to take up the job,
- in the case of finding adequate persons, the employer would be ready to hire them immediately.

Newly created jobs – the jobs created as a result of organisational changes, expanding or changing business profile, and all jobs in newly established units.

Information on **wages and salaries** was compiled on the basis of the biennial sample survey on the structure of wages and salaries by occupations for October of a given year, covering entities of the national economy employing more than 9 persons. Data concern full-time and part-time employees who received wages and salaries for the whole month, excluding paid employees in social and political organisations, trade unions and others.

Gross average wage and salary is the ratio of the sum of gross personal wages and salaries, fees paid to selected groups of employees for work performed under an employment contract, payments from profit and balance surplus in cooperatives and annual extra wages and salaries for the employees of budgetary sphere units to the average number of employees in a given period, having excluded persons engaged in outwork and those employed abroad.

Data regarding **registered unemployed persons** include persons who, in accordance with the Act of 20 April 2004 on Employment Promotion and Labour Market Institutions, in force since 1 June 2004, are classified as unemployed.

An **unemployed person** is understood as a person aged at least 18, who has not reached the retirement age, is not employed or performing any other kind of paid work, who is capable of work and available for full-time employment (or in the case he/she is a disabled person – capable and ready to work at least half-time), not attending a school, except for schools for adults (or taking extramural examination within the scope of the curriculum of such a school, or attending a stage II sectoral vocational school or a post-secondary school offering full-time or part-time education) or higher education institutions in a part-time programme, looking for employment or other kind of paid work and registered with the powiat labour office appropriate for his/her permanent or temporary residence, seeking employment or any paid work, with additional provisions concerning the sources of income as stipulated by the law.

Culture

Cultural data are derived from Statistics Poland's surveys conducted using the full method. Figures by voivodship are provided based on the reporting unit's seat.

Library is an organisational unit, or part of it, having an ordered (inventoried) collection of books, magazines and other materials comprising at least 300 inventory units, whose main purposes are to create and manage collections and make them available to users in a controlled manner. A facility which serves to develop and fulfil the educational, cultural and information needs of the general public, and participates in disseminating the knowledge and culture, is a **public library**.

Scientific library serves educational and training needs, provides access to library materials and information resources necessary to conduct scientific and research work and containing the results of scientific research. It conducts scientific and research activity in the field of librarianship and related fields, as well as in areas supported by science.

Pedagogical libraries are entities which serve the needs of teachers who study or improve their skills, students in teacher training, and students of institutions educating teachers. The collection of these libraries includes specialist literature in the field of education and other fields of science, as well as fiction and socio-economic literature.

Libraries of institutions and establishments do not constitute a uniform library network. They include **specialised libraries** (of institutions, government offices, companies, service establishments, museums, theatres, etc.) and **centres of scientific, technical and economic information** – information and library institutions included in scientific, technical and economic information network (INTE). Libraries having the status of scientific libraries are excluded. Specialised/institutional libraries serve enterprises in the scope of materials and information in the relevant fields of knowledge necessary for the performance of tasks and the professional development of staff. Enterprises also run **specialised and fiction libraries** which have specialist collections corresponding to the profile of the institution which established them, as well as collections of fiction.

Library user (active reader/borrower) – a person registered in a library who borrowed at least one item during the reporting period.

Library collection comprises non-periodic publications (books and brochures) and periodicals (newspapers and magazines).

Book is a monographic publication containing at least 49 pages excluding covers, issued in a given country and generally available.

Centres of culture – cultural institutions conducting multidirectional activity, consisting in initiating, stimulating and supporting cultural activity of social groups and local communities, having a permanent cultural programme, a team of qualified employees (organisers of cultural activities or instructors, teachers, educators) and adequate infrastructure (rooms and equipment). The core activities of the centres are cultural education, artistic education and social animation.

Cultural establishments conduct multi-scope social and cultural activity. They are located in a separate building erected or adopted for this purpose, containing an auditorium and a cinema hall, as well as rooms and appliances designed to conduct specialist cultural activity.

Cultural centres are multi-purpose socio-cultural institutions which, based on a common programme, integrate the activities conducted by independent cultural institutions operating in a given locality, as well as by recreational, sports, and catering facilities.

Clubs are cultural institutions conducting cultural activities in local environments in cooperation with cultural, social and political institutions, associations and organisations. They have one or more rooms, adequate equipment (audio-visual equipment, TV, press, etc.). Clubs are open every day as a place to organise cultural recreation and activities for the local community. Activities in clubs are usually conducted by social staff with support from facility manager.

Community centres are cultural institutions which usually have one room and essential equipment, and whose territorial range covers small groups in their local environment. They are usually run by social activists, supported by the manager. Units customarily called “common rooms” are not considered community centres if they do not conduct cultural activity and if their rooms serve other purposes, e.g. official meetings and conferences, professional/vocational courses, etc.

Courses (completed and ongoing during the reporting year) include training courses lasting at least 16 hours, which help their participants to acquire new skills or develop interests. Courses related to the acquisition or upgrading of professional qualifications are not included. The number of course graduates refers only to those individuals who completed the course under the conditions specified by the organiser. Data on graduates concern courses completed in the reporting year.

Events organised by the units include cultural events organised in the reporting year, available to the public and to regular members of groups, clubs, workshops etc. However, the events do not include regular meetings of members of teams, groups, clubs, specialist workshops and other forms of regular activity.

Indoor cinema conducts its activity in one facility, permanently dedicated to public film screenings with a defined frequency.

Screening is understood as an uninterrupted, scheduled-duration screening of a full-length film on a photosensitive, magnetic tape, or digital medium. In the case of screening of a multi-part film divided into episodes, a projection of each episode, which has its own opening credits and specified duration, is treated as a separate screening. In such a case, the audience size is indicated analogously. A projection of a set of short films (such as morning screenings for children) is also classified as a screening.

Science, technology and innovation

The information on research and development and innovation activity, intellectual property protection comes from the Statistics Poland's surveys and the data from the Patent Office of the Republic of Poland.

Research and experimental development (R&D) comprise all activities aimed at conducting and supporting scientific research and experimental development. It is creative work conducted in a methodical manner, undertaken to increase the stock of knowledge, including knowledge about humans, culture and society, and to devise new applications of existing knowledge. It includes:

- basic research, i.e. original experimental or theoretical work undertaken primarily to acquire new knowledge of the underlying foundations of phenomena and observable facts, without any direct commercial application in view;
- applied research, i.e. research undertaken in order to acquire new knowledge, directed primarily towards application in practice;
- experimental development, i.e. acquiring, combining shaping and using existing scientific, technological, business and other relevant knowledge and skills for the purpose of producing plans and arrangements or designs for new, altered or improved products, processes and services.

R&D personnel include:

- researchers (RSE), i.e. persons conducting research and improving or developing concepts, theories, models, techniques, instrumentation, software or operational methods;
- technicians and equivalent staff, i.e. persons who participate in R&D by performing scientific and technical tasks involving the application of concepts and operational methods and the use of research equipment, normally under the supervision of researchers;
- other supporting staff, including skilled and unskilled workers, as well as administrative, secretarial and clerical staff participating in R&D projects or directly associated with such projects.

Patents granted – the right to use an invention exclusively for commercial or professional purposes within the territory of the country.

Patent application – a solution to a specific technical problem, applied for protection at the appropriate office where applications are accepted, in order to obtain patent protection for the invention.

Utility model is a technical solution concerning the shape or construction of a durable item or an item consisting of functionally linked parts of a durable form.

Information on Internet access in households, using the Internet for private purposes and digital skills is obtained from the survey on the use of information and telecommunication technologies in households, covering persons aged 16-74, conducted annually using the representative sampling method.

Digital skills are classified based on the number of skills (out of five) possessed and their level:

- using information and data,
- communicating and collaborating,
- creating digital content,
- security,
- problem-solving.

The following levels of digital skills are distinguished:

- above-basic – people have all types of digital skill,
- basic – people have all types of digital skill, but at least one type at a basic level,
- low – people have four out of five digital skills,
- narrow – people have three out of five digital skills,
- limited – people have two out of five digital skills,
- none – people have one digital skill or none at all.

Economic determinants of human capital development

Expenditures of the state budget and of the budgets of local government units are grouped in accordance with the provisions set forth in the Act on Public Finance, i.e. they are grouped into divisions and chapters – defining types of activity, and into paragraphs – defining types of expenditure. The presented data were compiled in accordance with the detailed classification of revenue, expenditure, receipts and disbursements, as specified by the Minister of Finance. Information concerning the budgets of local government units was compiled by Statistics Poland based on the budgetary reports of the Ministry of Finance.

Gross domestic product (GDP) illustrates the final result of the activity of all entities of the national economy. Gross domestic product is equal to the sum of gross value added generated by all domestic institutional units, increased by taxes on products and decreased by subsidies on products. Gross domestic product is calculated at market prices.

Intramural expenditures on R&D – all current expenditures plus gross fixed capital expenditures for R&D performed within a statistical unit during a specific reference period, irrespective of the source of funds.

Current expenditures on R&D are composed of labour costs of R&D personnel and other current costs used in R&D. Services and items (including equipment) used and consumed within one year are included in current expenditures. Annual fees or rents for the use of fixed assets should also be included in current expenditures.

Personnel expenditure – remuneration of employed staff, including annual wages and salaries and any associated costs or additional benefits, such as bonuses, share options, holiday pay, and contributions to pension funds. Labour costs also include other social security benefits and payroll taxes.

Innovation expenditure – economic cost of innovation activities undertaken by an enterprise. Expenditure can be intramural (activities carried out in-house) or extramural (carried out by third parties on behalf of the enterprise).

Financial assistance for students – funds provided to students, including doctoral students, as a grant or aid, accommodation in dormitories and meals in student canteens.

Maintenance grant – a benefit for a student, including a doctoral student, who is in a difficult financial situation.

Costs of education per student are calculated by dividing the total educational costs of a higher education institution by the number of full-time equivalent students. The total educational costs are calculated as the sum of primary operating expenses, the utilised student scholarship fund and the institution's own scholarship fund. The term "full-time equivalent students" refers to a notional unit used to calculate financial indicators: a coefficient of 0.6 is applied for part-time students, while a coefficient of 1.0 is used for full-time students, postgraduate students, and doctoral students. In the calculation of cost of education per student, postgraduate and doctoral students are included together with other students.

Social determinants of human capital development

Data on children participating in pre-primary education and the number of pupils and students attending additional classes (educational support and remedial classes, corrective and compensatory classes, speech therapy classes, and classes developing emotional and social competencies) are derived from the administrative information system managed by the Ministry of National Education. **Data on students' commuting** to primary and post-primary schools are based on statistical news releases prepared by the Statistical Office in Poznań, also using data from the Educational Information System (SIO).

Educational support and remedial classes are organised for pupils with learning difficulties, particularly in meeting educational requirements specified in the core curriculum for general education at a given stage. Classes may be attended by up to 8 pupils.

Corrective and compensatory classes are organised for pupils/students with developmental disorders and deviations or specific learning problems. Classes are conducted by teachers with qualifications required for educational therapy. Classes may be attended by up to 5 pupils.

Speech therapy classes are organised for pupils/students with speech disorders which cause disruptions in communication and hinder learning. Classes are conducted by teachers qualified in speech therapy and may be attended by up to 4 pupils.

Classes developing emotional and social competencies, as well as therapeutic classes, are organised for pupils with dysfunctions and disorders that hinder social functioning. Classes are conducted by teachers qualified in therapeutic work or sociotherapy, and the number of participants does not exceed 10 students.

The module survey **“Young people on the labour market”** was carried out as part of the Labour Force Survey (LFS) throughout 2024. The module covered persons aged 15–34, and its main objective was to obtain information on the extent, reasons and duration of interruptions in formal education among young people.

Data on registered unemployed persons presented in this section include, in particular, data on persons aged up to 25 years and long-term unemployed, and are derived from the Portal of Public Employment Services run by the Ministry of Family, Labour and Social Policy.

The registered **long-term unemployed** are persons remaining in the register of the powiat labour office for the overall period of 12 months or longer during the last two years, excluding periods of traineeship and on-the-job training for adults.

Information on **the level of job satisfaction and trust in public institutions** is derived from the EU-SILC survey, which was conducted on a sample of 18.0 thousand households between 24 April and 30 June 2023.

Young people neither in employment nor in education and training (NEET) – the share of persons in a given age group of the unemployed or the economically inactive who do not participate in formal education or in non-formal education/training (within the four weeks preceding the survey) in the total population in the same age group.

Commuters are employed persons who live in a different gmina than the one in which their workplace is located. **Out-commuters for work** are employed persons who travel from their gmina (powiat/voivodship) of residence to another gmina (powiat/voivodship) where their workplace is located. **In-commuters for work** are employed persons who travel from their gmina (powiat/voivodship) of residence to another gmina (powiat/voivodship) where their workplace is located.

Data in this area are derived from the Population and Housing Census, which was carried out between 1 April and 30 September 2021, with a reference date 31 March 2021.

Data on **volunteering** come from the third edition of the representative population survey Unpaid work outside the household, carried out in the first quarter of 2022 as an additional module of the Labour Force Survey. The survey involved 21.9 thousand people aged 15–89.

Volunteer work – an unpaid activity undertaken voluntarily and without remuneration for the benefit of persons or groups of persons outside the volunteer’s household (excluding the volunteer’s family); it may also be provided for the benefit of the society, the natural environment, a specific locality or community. Volunteering involves a commitment of one’s free time. Volunteer work may be performed individually or as part of the activities of an organisation/institution.

Voter turnout data come from the website of the National Electoral Commission.

Voter turnout – the ratio of the number of votes cast (valid ballots) to the total number of persons entitled to vote.

The term of office of the Sejm and the Senate is four years. Elections to the European Parliament are held every five years. The President of the Republic of Poland is also elected every five years. Since 2018, local government elections have been held every five years (previously every four years). In order to avoid holding local and parliamentary elections within a similar time frame in autumn 2023, the terms of office of local government bodies were extended until 30 April 2024, pursuant to the Act of 29 September 2022.

Data on the number of taxpayers transferring **1.5% of the due income tax to public benefit organisations** and on the amounts transferred to these organisations are released by the Ministry of Finance.

For tax assessment periods up to and including 2021, 1% of the income tax was allocated to public benefit organisations (PBOs). **From the 2022 tax year onwards, 1.5% of the tax is allocated.**

Badania i sprawozdania statystyczne

1.	BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
2.	EHIS	Europejskie Ankiety Badanie Zdrowia
3.	EU-SILC	Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia Ludności
4.	F-01/s	Sprawozdanie o przychodach, kosztach i wyniku finansowym uczelni
5.	K-01	Sprawozdanie z działalności artystycznej i rozrywkowej
6.	K-02	Sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej
7.	K-03	Sprawozdanie biblioteki
8.	K-05	Sprawozdanie z działalności wystawienniczej
9.	K-07	Sprawozdanie z działalności domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy; Sprawozdanie z działalności centrum kultury, domu kultury, ośrodka kultury, klubu, świetlicy (od 2015 r.)
10.	K-08	Sprawozdanie kina
11.	NSP 2021	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
12.	PNT-01	Sprawozdanie o działalności badawczej i rozwojowej (B+R)
13.	PNT-02	Sprawozdanie o innowacjach
14.	S-10	Sprawozdanie o studiach w uczelniach prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe
15.	S-11	Sprawozdanie o świadczeniach dla studentów i doktorantów w uczelniach prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe
16.	S-12	Sprawozdanie o studiach podyplomowych, kształceniu specjalistycznym, doktorantach oraz zatrudnieniu w uczelniach prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe
17.	SSI-10	Badanie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych i przez osoby indywidualne
18.	UD	Uczenie się osób dorosłych
19.	Z-05	Badanie popytu na pracę
20.	Z-06	Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy
21.	Z-12	Sprawozdanie o strukturze wynagrodzeń według zawodów

Źródła danych spoza zakresu badań statystyki publicznej

1. Biblioteka Narodowa
2. Centralna Komisja Egzaminacyjna
3. Instytut Badań Edukacyjnych
4. Ministerstwo Cyfryzacji
5. Ministerstwo Edukacji Narodowej
6. Ministerstwo Finansów
7. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
8. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
9. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
10. Ministerstwo Zdrowia
11. Państwowa Komisja Wyborcza
12. Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej
13. Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Statystyka międzynarodowa

1. Dane Biura ds. Raportu Rozwoju Społecznego ONZ: <http://www.hdr.undp.org/en>
2. Dane Eurostatu: <http://ec.europa.eu/eurostat>
3. Światowa Organizacja Zdrowia

Statistical surveys and reports

1.	LFS	Labour Force Survey
2.	EHIS	European Health Interview Survey
3.	EU-SILC	European Union Statistics on Income and Living Conditions
4.	F-01/s	Report on revenues, costs and the financial result of higher education institutions
5.	K-01	Report on artistic and entertainment activities
6.	K-02	Report on the activity of museum and paramuseal institution
7.	K-03	Library report
8.	K-05	Report on exhibition activities
9.	K-07	Report on the activities of cultural centre and establishment, club, community centre; Report on the activities of centres of culture, cultural centre and establishment, club, community centre (since 2015)
10.	K-08	Cinema report
11.	NSP 2021	National Population and Housing Census 2021
12.	PNT-01	Report on research and development (R&D)
13.	PNT-02	Report on innovations
14.	S-10	Report on tertiary education in Higher Education Institutions run by churches and other religious associations
15.	S-11	Report on financial support for students, including doctoral students, in Higher Education Institutions run by churches and other religious associations
16.	S-12	Report on research scholarships, postgraduate studies, specialist education, doctoral students and employment in Higher Education Institutions run by churches and other religious associations
17.	SSI-10	Survey on ICT usage in households and by individuals
18.	AES	Adult Education Survey
19.	Z-05	Demand for labour survey
20.	Z-06	Report on employed persons, wages and salaries and hours worked
21.	Z-12	Report on structure of earnings by occupations

Data sources that are not produced by public statistics

1. National Library of Poland
2. Central Examination Board
3. Educational Research Institute
4. Ministry of Digital Affairs
5. Ministry of National Education
6. Ministry of Finance
7. Ministry of Science and Higher Education
8. Ministry of Family, Labour and Social Policy
9. Ministry of Interior and Administration
10. Ministry of Health
11. National Electoral Commission
12. Polish Patent Office
13. Social Insurance Institution

International statistics

1. Data from Human Development Report Office: <http://www.hdr.undp.org/en>
2. Data from Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat>
3. World Health Organization